

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Ime in priimek: Katja Bošnak

Naslov diplomskega dela: Razkritje homoseksualnosti – študija primera

Kraj: Ljubljana

Leto: 2015

Št. strani: 127

Št. prilog: 2

Št. tabel: 2

Mentorica: izr. prof. dr. Vesna Leskošek

Deskriptorji: homoseksualnost, heteronormativnost, razkritje, istospolna partnerska skupnost, homofobija, heteroseksizem

Povzetek: Diplomsko delo zajema dva sklopa, teoretični in raziskovalni. V teoretičnem delu sem predstavila teoretične koncepte in razlage o homoseksualnosti in sorodnih pojmi, kaj je to razkritje, kaj pomeni za homoseksualca samega, kaj prinaša staršem in ostali socialni mreži, razkritje v delovnem okolju in razkritje istospolne partnerske zveze. Predstavila sem tudi koncepte, kot sta homofobija in heteronormativnost, ki sta pomembna ovira razkritju spolne identitete. V raziskovalnem delu sem raziskovala dva primera razkritja. Gre za razkritje dveh moških, ki živita v partnerski skupnosti. Zanimale so me značilnosti procesa razkritja, in sicer kako razkritje poteka, kaj je to pomenilo za njiju, kaj vse je razkritje prineslo s seboj, s kakšnimi dilemami in strahovi sta se srečevala, kako sta se razkrila doma, pred prijatelji in v službi in kako sta s svojo identiteto pomirjena danes.

Name and surname: Katja Bošnak

Thesis title: Coming out – case study

Place: Ljubljana

Year: 2015

No. of pages: 127

No. of appendices: 2

No. of tables: 2

Thesis advisor: izr. prof. dr. Vesna Leskošek

Descriptors: homosexuality, heteronormativity, coming out, same-sex civil partnership, homophobia, heterosexism

Summary: The thesis consists of a theoretical and an empirical part. The theoretical part presents the definitions regarding homosexuality and related concepts. It explains what coming out is, what it means for the homosexual person, the parents, the social network and the workplace, and what revealing a same-sex civil partnership is like. Moreover, it touches on homophobia and heteronormativity, which are major obstacles in revealing one's sexual identity. The empirical part examines two examples of coming out, i.e. two men living in a civil partnership. We were interested in the characteristics of coming out, particularly how it took place, what it meant to the couple, what were the consequences, which dilemmas and fears they faced, how they came out to their families, friends and people at work, and whether they now feel at peace with their identity.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKO DELO

RAZKRITJE HOMOSEKSUALNOSTI
ŠTUDIJA PRIMERA

Avtorica: Katja Bošnak

Mentorica: izr. prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana, 2015

Jožetu in Matjažu.

PREDGOVOR

Neobičajna, nevarna, nesprejemljiva, nenaravna, nedopustna, odklonska, nestabilna, čudna itd. so pridevniki, ki jih še danes večina pripisuje homoseksualnosti. Velja za tabu in je prepovedana tema. Z istospolnostjo so povezani mnogi žaljivi izrazi, predsodki in stereotipi. Malokdo pa pomisli, kako je osebam, ki so v stereotipnih očeh drugačne, odklonske in nenaravne. Kako je njim, ko se morajo vsakodnevno spopadati s homofobičnim okoljem. Še več, kako se počutijo, ko se razkrivajo, in kaj vse razkritje prinese zraven.

V moji socialni mreži se je razkril moški, ki mi je bil skozi celotno rano mladost, vse tja do najstniških let, zelo blizu. Ko se je začel razkrivati, so se najini stiki odtujili. Nikoli nisem razumela, zakaj. V meni so se začeli prebujati predsodki in negativna mnenja. Vedela sem, da s takim načinom razmišljanja ne bom prišla daleč niti ne bom pripomogla k najinemu boljšemu odnosu, tudi z vidika poklicne stroke ne bom mogla biti dobra strokovna delavka, če ne bom s svojimi predsodki opravila čim prej. Čez nekaj let, ko se je razkril tudi meni in moji družini, sem na stvari začela gledati bolj pozorno in razmišljala za nazaj. Zanimalo me je, kaj pomeni biti gej, biti istospolno usmerjen, kaj je proces razkritja, kako poteka, kaj vse oseba doživlja, ko gre čez ta proces, čez kakšne prepreke mora iti, komu vse se običajno razkrijejo istospolno usmerjeni, kako je s partnersko skupnostjo in podobno.

Zato sem se odločila, da bom v diplomskem delu raziskovala razkritje homoseksualnosti in k sodelovanju povabila njega in njegovega partnerja.

V teoretičnem delu sem predstavila področja in teoretske koncepte, ki se povezujejo s temo razkritja, saj bo tako razumevanje tega procesa, ki je traja celo življenje, precej bolj razumljivo in lažje.

V empiričnem delu sem raziskovala dva edinstvena primera razkritja, ki sta mi omogočila, da sem ugotovila in predstavila njuni življenjski zgodbi in proces razkrivanja.

Namen raziskave je, da proučim njuna primera razkritja homoseksualnosti, da spoznam njun življenjski svet in značilnosti sistema, katerega živita in je meni povsem neznan. S tem

diplomskim delom se jima želim približati v njuni zgodbi in izkušnjah, bolje razumeti razkritje in vse posledice, ki jih proces prinaša in ki sta jih onadva doživela. Želim, da sta slišana.

Zahvaljujem se družini in najbližjim prijateljem, ki so me ves čas pisanja diplomskega dela spodbujali in verjeli vame v trenutkih, ko sama nisem zmogla več.

Posebna zahvala gre Jožetu in Matjažu za sodelovanje in odprtost pri raziskavi. Hvala, ker sta mi omogočila to diplomsko delo.

Zahvala gre tudi mentorici dr. Vesni Leskošek za pomoč, korektnost in usmerjanje pri delu.

KAZALO

1. TEORIJA	8
1.1. OSNOVNI POJMI	8
1.1.1. Heteroseksualnost in homoseksualnost	8
1.1.2. Geji in lezbijke	9
1.1.3. Homofobija in heteroseksizem	10
1.1.4. Proces prepoznavanja lastne spolne (seksualne) identitete	11
1.2. POLITIKA TEORIJE QUEER	12
1.3. OBLIKOVANJE HOMOSEKSUALNE (SPOLNE) IDENTITETE	16
1.3.1. Dankova teorija.....	16
1.3.2. Razvoj homoseksualne identitete po Vivienne Cass	17
1.3.3. Pot homoseksualcev po Kenu Plummerju	18
1.3.4. Troidnov model izoblikovanja homoseksualne identitete	20
1.4. Razkritje	21
1.4.1. Razkritje kot proces	21
1.4.2. Razkritje pred samim seboj	24
1.4.3. Priznanje družini.....	24
1.4.4. Nasilje v ožji socialni mreži	26
1.4.5. Razkritje v delovnem okolju	28
1.4.6. Istospolna partnerska zveza in njeno razkritje.....	30
1.4.7. Ovire na poti do razkritja po Marshallu	31
1.5. HOMOFOBICHNO OKOLJE.....	32
1.5.1. Značilnosti homofobije.....	32
1.5.2. Lestvica homofobije	34
1.5.3. Sovražni govor in sovražna molčečnost	35
1.5.4. Homofobija, spolnost in spol.....	36
2. PROBLEM.....	38
3. METODOLOGIJA.....	40
3.1. VRSTA RAZISKAVE.....	40
3.2. MERSKI INSTRUMENT	40
3.3. POPULACIJA	40

3.4.	ZBIRANJE PODATKOV	40
3.5.	OBDELAVA PODATKOV	41
4.	REZULTATI.....	42
4.1.	PRVA ZAVEDANJA O LASTNI HOMOSEKSUALNOSTI.....	42
4.2.	RAZKRITJE PRED SAMIM SEBOJ.....	44
4.3.	RAZKRITJE PRED STARŠI	47
4.4.	RAZKRITJE PRED PRIJATELJI	51
4.5.	RAZKRITJE V DELOVNEM OKOLJU	52
4.6.	RAZKRITJE PARTNERSKE ZVEZE.....	54
4.7.	RAZKRITJE DANES	55
4.8.	HOMOFOBIČNO OKOLJE.....	56
5.	RAZPRAVA.....	59
5.1.	PRVA ZAVEDANJA O HOMOSEKSUALNOSTI	59
5.2.	RAZKRITJE PRED SAMIM SEBOJ.....	61
5.3.	RAZKRITJE PRED DRUŽINO	62
5.4.	RAZKRITJE PRED PRIJATELJI	64
5.5.	RAZKRITJE V DELOVNEM OKOLJU	64
5.6.	RAZKRITJE PARTNERSKE ZVEZE.....	65
5.7.	RAZKRITJE DANES	66
5.8.	HOMOFOBIČNO OKOLJE.....	67
6.	SKLEPI	68
7.	PREDLOGI.....	71
8.	LITERATURA	73
9.	PRILOGE.....	76
9.1.	INTERVJU	76
9.2.	ANALIZA PODATKOV – DVOSTOPENJSKO KODIRANJE	92
10.	POVZETEK	125

KAZALO TABEL

Tabela 1: Primer kodiranja 1. stopnje.....	41
Tabela 2: Primer kodiranja 2. stopnje.....	41

1. TEORIJA

1.1. OSNOVNI POJMI

1.1.1. Heteroseksualnost in homoseksualnost

Heteroseksualnost je spolna praksa, ki je v naši družbi še vedno prevladujoča, tako zelo samoumevna, da je katera koli druga praksa odklonska, nenormalna. Gre za privlačnost do nasprotnega spola. Lahko govorimo o heteronormativnosti, ki predstavlja heteroseksualnost kot univerzalno normo. Vpeta je v vse ravni življenja in je institucionalizirana kot oblika prakse in odnosov. Koncept heteroseksualnosti jemljemo za stabilnega, fiksne, normalnega in naravnega (Švab, Kuhar 2005), zato bi jo lahko razumeli kot obliko dominantnega diskurza (Fairclough 1992, v Kuhar 2006: 548). Heteroseksualnost je sprejeta kot temelj družbene organizacije, kot dejstvo, potrjeno skozi biologizem in zacementirano v kulturo skozi zakone, navade in zgodovinsko dolgoživost ter vzdrževano z globalno razliko med moško in žensko politično in ekonomsko močjo (Cottingham 2009: 16).

Homoseksualen je neoklasična zloženka, ki izhaja iz grščine in latinščine, kjer homo pomeni isti, enak, seksualen pa je izpeljanka iz besede spol. Celoten koncept besede pa predstavlja nagnjenost k istemu spolu (Snoj, 2003).

Izraz homoseksualec prihaja iz medicine in je zamenjal tradicionalnega sodomita v 19. stoletju. Magnus Hirschfeld je homoseksualnost obravnaval kot tretji spol, vmesnost med ženskami in moškimi. Trdil je, da so homoseksualci videti normalno, ravno tako ni nič nenormalnega v njihovem vedenju. Medtem pa je Freud trdil, da je človek zrel, ko določi svojo seksualnost. Zanj je obstajala le heteroseksualna spolnost (Moose 2005). Za Karolyja Mario Benkerta homoseksualnost označuje gon, ki je kriv, da posameznik občutij, ki jih sproža isti spol, ne more potlačiti. Posameznika v tem kontekstu poimenuje žrtev (Pirnar 2006). Za Antona Trstenjaka pa je homoseksualec predstavnik fanatičnega tipa psihopata, ki je človeku nevaren (Kuhar 2003: 23).

Plummer (1995) razlaga, da je homoseksualnost kot internacionalni fenomen, ki ima za razlago dve različni ideji. Prva je univerzalna, kjer homoseksualci so skozi prostor in čas. Druga pa je homoseksualnost kot evolucija, kjer se izkušnja gejev in lezbijk razvija v pravo gejevsko obliko. Pan (2007) razlaga, da je prava seksualnost prikazana s heteroseksualnostjo, ki se omejuje na dva spola. Vse ostale spolne identitete in spolne prakse so odklonske, nesprejemljive in nerealne. Spola sta zasnovana tako, da pripeljeta do neenakega razmerja moči med njima, saj sta definirana kot nasprotja, ki se dopolnjujeta. Giddens (2000) razmišlja, da so heteroseksualna partnerstva izpostavljena večjim, odprtim bojem in da se zdi, da je v homoseksualnih partnerstvih manj agresije in sovraštva med spoloma.

Sodeč po raziskavah, je znano, da homoseksualci pravi pomen termina homoseksualnost spoznajo, ko so stari med šestnajst in sedemnajst let (Kuhar, 2001).

1.1.2. Geji in lezbijke

Gej je moški, ki ga privlačijo drugi moški (LGBTQ slovar). Beseda gay kot pridevnik pomeni vesel, vder, živahen, pisan in lahkoživ (Pirnar 2006: 11). Gay seveda namiguje na barvitost, odprtost in legitimnost (Giddens 2000: 20). Beseda gay se hkrati uporablja za poimenovanje homoseksualca, kot drugo za človeka, ki deluje v skladu s homoseksualnimi željami in je s temi preferencami zadovoljen in se jih zaveda, kot tretje pa za človeka, ki je poleg tega še podpornik istospolnih gibanj (Primorac 2002). V skladu z družbeno sovražnostjo do istospolno usmerjenih pa ima beseda gej negativen in zaničevalen pomen (Giddens 2000). Mačistični gayi, »kraljice« v usnju, grupiji v džinsu so več kot le ironičen odgovor na heteroseksualno moškost. So vidna dekonstrukcija moškosti, hkrati pa potrjujejo tisto, kar samoumevna falična moč zanika, in sicer da je v modernem družbenem življenju osebna identiteta, vključno s spolno identiteto, refleksivni dosežek (ibid. 2000: 151).

Izraz peder izhaja iz besede pederastija, ki predstavlja odnos med odraslim moškim in dečkom, značilen za grško in rimsko homoseksualnost (Kuhar 2006: 10). Peder pa izvirno pomeni psovko, je zelo provokativna in močno poudarja t. i. drugačnost homoseksualcev (Primorac, 2002).

Lezbijka je ženska, ki jo privlačijo druge ženske (LGBTQ slovar). S. Freud (v Cottingham 2009: 24) trdi, da je lezbijka ženska, ki je z genitalnim kontaktom zapletena z drugo žensko ali ženskami.

1.1.3. Homofobija in heteroseksizem

Termin homofobija dobesedno pomeni strah pred istostjo. Sestavljena je iz grških besed homo, kar pomeni enak oz. isti, in phobos, kar označuje strah, fobijo. Predpona je vzeta iz besede homoseksualnost in ne iz latinske besede homo, ki pomeni človek. Torej homofobija ne pomeni strah pred človekom. Termin pa ne predstavlja samo strahu pred homoseksualci, pač pa zajema tudi polje, kjer je homofobičnega posameznika strah, da bi bil prepoznan kot homoseksualec, kot drugi, kot isti. Homofobija je ena od pogostih oblik diskriminacije. V družbi se izraža skozi predsodke, zavračanja, sovražni govor, zagovarjanja nestrpnosti do homoseksualcev, psihično in fizično nasilje (Kuhar *et al.* 2011). Strah pred istostjo se pogosto odraža na nasilen verbalen in fizičen način, lahko pa tudi s spolnim nasiljem (Kuhar 2006). Weinberg (v *ibid.* 2006) razlaga, da homofobijo vidi kot reakcijo heteroseksualcev na homoseksualce. Njegovi prijatelji so vedno našli izgovor, samo da niso spoznali homoseksualnih znancev.

Homofobija je izraz, s katerim označujemo sovražnikovo klimo do homoseksualnosti, ali natančneje, gre za »problem zavračanja različnosti v človeški eksistenci« (Plummer 1995 v Zorn 2000: 22). Zorn (2000: 22) razlaga, da je takšno poimenovanje homofobije zelo ozko, saj ne upošteva širše družbene strukture, pač pa le posameznikovo. Nov izraz, ki se pojavlja, je heteroseksizem. Ta poudarja poleg hierarhije med spoloma še hierarhijo ene seksualnosti nad drugo. Plummer (1995) piše, da so največji problemi istospolne usmerjenosti v načinu, kako se okolica odziva na razlike. Glavna ideja je, da je homofobija problem zavračanja v človeškem obstoju. Rothblum in Blum (1996, v Kuhar in drugi 2011: 30) trdita, da je problem izraza homofobija v tem, da problematiko omeji na vprašanje fobije kot individualnega pojava, pri tem pa v ozadje potisne širše družbene implikacije, kot je na primer diskriminacija. Menita, da je zato bolj smiselno govoriti o heteroseksizmu kot o obliki diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti.

Heteroseksizem se lahko razlaga kot raznolika zbirka družbenih praks v množici družbenih prizorišč, kjer se loči hetero od homo in je heteroseksualnost v boljšem položaju (Plummer 1995). Zagovorniki heteroseksizma heteroseksualnost vidijo kot edino legitimno obliko seksualnosti in za njih je edino tovrstna seksualnost sprejemljiva, superiorna in velja za priznano (Zorn 2000). Heteroseksizem se povezuje s podrejanjem spola, razreda, generacije in rase. Produkt židovsko-krščanske religije, ideja naravnega, kapitalistična ideologija o družini z otroki, ideja o večni človeški vrsti, produkt kontinuiranih odzivov na motnje, ideja o pravi moškosti in bojazen za lastno homoseksualno (nepriзнano) usmerjenost so le peščica izmed mnogih razlogov za homofobijo (Plummer 1995).

Psihoanaliza trdi, da je homofobija del teorije obrata, kjer imajo heteroseksualci negativna čustva (jeza, agresija itd.) do homoseksualcev, ki so pravzaprav rezultat homoseksualnih občutij in želja, ki se jih heteroseksualni posameznik ne zaveda ali pa jih še celo zanika (Kuhar 2006).

Homofobija gre pogosto z roko v roki z drugimi predsodki, recimo s seksizmom, rasizmom in ksenofobijo (Pan 2007: 30). Homofobija in heteroseksizem ubijata pozitivno podobo gejev in lezbijk, njihove stile življenja pa izključujeta (Zorn, 2000). Kulturo homofobije pod kožo nosijo tudi sami homoseksualci, saj jo je že Weinberg definiral kot strah pred lastnimi občutji, nagnjenj in želja do istega spola (Kuhar, 2006).

1.1.4. Proces prepoznavanja lastne spolne (seksualne) identitete

Razkritje spolne identitete razumemo kot proces prepoznavanja lastne spolne (seksualne) usmerjenosti k sebi enakemu spolu in z njo povezane nastajajoče nove identitete (Kuhar 2001: 190). Proces lahko razdelimo v tri ravni, in sicer spoznavanje občutij in njihovo sprejemanje, poročanje o teh občutjih in pa redefinicija identitete (ibid. 2001).

Homoseksualni »coming out« je zelo realen proces s pomembnimi posledicami za spolno življenje nasploh (Giddens 2000: 20). Razkritje ima sinonim »coming out«, ki ima več pomenov. Lahko si ga razlagamo v političnem smislu, kjer je prisoten boj za enakopravnost. V sociološkem smislu pa izstop iz »klozeta« nosi pomen kot vzorec družbenega etiketiranja

skupine, ki imajo neheteroseksualno identiteto. V psihološkem kontekstu pomeni konec nepotrebnega vlaganja energije v dvojno življenje, ki je bila pred razkritjem pomembna zaradi homofobije in heteroseksizma, ki delata istospolna občutja nesprejemljiva (Švab, Kuhar, 2005).

Razkritje (coming out) ne pomeni le prvega spolnega odnosa z drugim moškim. Gre tudi za psihološko, družbeno in celo javno stališče, ki ga nekdo zavzame do svoje homoseksualnosti (Silverstein, Picano 2008: 190).

Razkritje lahko enačimo z vrhuncem procesa pri oblikovanju homoseksualne identitete akterja. Termin razkritje ali pa razodetje je okrajšava za »coming out of the closet« in pomeni prenehanje skrivanja homoseksualne identitete posameznika (Kuhar 2001).

Klozet predstavlja čas, ko je posameznikova spolna usmerjenost skrita. Weeks, Donovan in Heaphy (v Švab, Kuhar 2005) razmišljajo, da življenje zunaj klozeta omogočata preobrazba intimnosti in družbe ter novi diskurz o homoseksualnosti, ki pokriva poleg seksualnosti in identitete še osebne odnose, prijateljstvo, homoseksualne poroke, spolne izkušnje in podobno. Klozet predstavlja prostor, kjer je posameznik skrit sam pred seboj in pred celim svetom in se ustvari v odnosu do drugega (Kuhar 2001). Klozet, pravi Eva Kosofsky (v Švab, Kuhar 2005: 48), je opredeljujoča struktura zatiranja gejev in lezbijk.

1.2. POLITIKA TEORIJE QUEER

Na eni strani politika queer in na drugi strani manjšinska politika, politika normalizacije sta trenda, s katerima je bilo soočeno gejevsko in lezbično gibanje v zgodnjih devetdesetih. Queerovska politika je nastala na osnovi nezadovoljstva z normativnostjo mainstreamovske identitete. Je del gejevskega in lezbičnega gibanja in sočasno tudi njihov največji kritik. Homoseksualnost je začel postajati preozek termin za vse raznovrstne identitete. Sinonim za politiko queer je politika razlik, ki poziva k razmisleku o odprtih, spreminjajočih se identitetah, ki se ves čas prepletajo z drugimi kategorijami (spol, rasa itd.) (Kuhar 2010). Z razmahom prepričanj, teorij in praks na temo spolne usmerjenosti in spolne identitete se je pojavil pojem queer, ki je zagovornik alternativnih konstituiranj subjekta in identitete družbe.

Sodi v koš izrazov za sodobno poimenovanje homoseksualnosti, ki se otepa zgodovinskih negativnih pomenov (Pirnar 2006). Nenavaden, čudaški, smešen, malo nor so sopomenke za queer kot pridevnik. Kot glagol pa pomeni nekaj uničiti, pokvariti, prekrižati načrte, zavesti v zmoto. V pogovornem jeziku pomeni tudi žaljivko. Kaže asociacijo, da so homoseksualci kot ponarejen denar (Tratnik 2004).

Ker queer identiteta ni osnovana le na podlagi spolnih praks, se v kategorijo queer umeščajo tudi različni družbeni spoli (angl. gender), ki niso nujno seksualizirani (Pirnar 2006: 12). Meyer (1994) razlaga, da izraz queer ne zajema samo lezbijk, gejev, transseksualcev in biseksualcev, pač pa ga moramo gledati širše. Sem sodijo še heteroseksualci, ki občasno prakticirajo homoseksualno spolno prakso, homoseksualci, živeči v celibatu, ali pa nerazkriti homoseksualci, ki živijo dvojno življenje.

Queer seksualnosti tako zanikajo spolno definirane identitete, prav tako pa zanikajo razlikovanja, na osnovi katerih temeljijo spolne identitete (Pirnar 2006:12). Dajejo prostor za samodefiniranje lezbijkam, gejem in biseksualcem (Tratnik 2013), pri čemer pa De Lauretis 1991 (v ibid.: 119) dodaja, da je queerovstvo poskus artikulacije pojmov, v katerih se lezbične in gejevske oblike seksualnosti lahko razumejo kot oblike upora proti kulturni homogenizaciji in nasprotovanja dominantnim diskurzom z drugačnimi konstrukcijami kulturnega subjekta. Queer teoretiki (Švab, Kuhar 2005) ugotavljajo, da gre pri seksualni identiteti ves čas za kontinuiran proces organiziranja te identitete, ki nastaja v kontekstu posledic družbe, politike in zgodovine. Tako posameznik dvomi o svoji identiteti, jo spreminja in išče alternativo za identifikacijo.

Pravo nasprotje ideji queer je straight, ki je namenjen za homoseksualce. Pomeni preprost, odkrit, naraven, neponarejen, na pravem mestu. Ironično pa predstavlja idejo o konservativnosti in zaprtosti. Delitev na queer in straight je predstavljena kot delitev na homoseksualnost in heteroseksualnost, ki je simbolično predstavljena kot delitev med izvirnikom in ponaredkom (Tratnik 2004).

S. Hark (v Tratnik 2014: 120) razbere dve osnovni predpostavki queerovske teorije in prakse:

1. queerovska teorija pomeni premik v moderni analizi konstrukcije spola in spolne identitete in
2. pod vprašaj postavlja dejavnosti in družbena gibanja, kjer je nujni pogoj za sodelovanje homogeni identiteta skupine.

Tako queerovske ideje in prepričanja zamajajo utrjeno politiko feministične, gejevske in lezbične teorije, saj poudarjajo pomen in koncept spola in spolne usmerjenosti (Tratnik 2014). Judith Butler, ki je najbolj znana teoretičarka queer prakse (v *ibid.*: 115), trdi, da spol oziroma binarno nasprotje moški – ženska ni nikakršno naravno dejstvo, temveč kulturna konvencija in performativna kategorija. Slednje pomeni: to, kar poimenuje spol, ga hkrati tudi proizvaja, postavlja na prizorišče. In nikakor ne zavestno, očitno, temveč v konvencionalnem, nenehnem ponavljanju. Govoriti o spolu pomeni delati spol. Spol je aktiven modus in torej ne počnemo tega, kar smo, ampak smo, kar počnemo (*ibid.*: 123).

Teoretik queer gibanja M. Warner (1999) piše o ideji, da je sram celosten del gejevskega in lezbičnega gibanja. Loči med sramom, ki ga povezuje z dejanji, in stigmo, ki pripada identiteti. Zagovorniki so težili k destigmatizaciji, ničesar pa ni bilo storjenega proti politiki seksualnega sramu. Ker je gibanje vse bolj uporabljalo idejo normalizacije, se je seksualni sram le še krepil. Ideja in prepričanje o normalizaciji pa mečeta slabo luč na vse prakse, ki se ne poslužujejo ideje o normalizaciji. Politika sramu se kaže v tem, da se zagovorniki za homoseksualno normalizacijo največkrat sramujejo drugih homoseksualcev, še posebej queer pripadnikov. Goffamn (v Kuhar 2010) piše o fenomenu »označevanje znotraj skupine«. Normalizacija posameznikovih dejanj poteka vzporedno z normalizacijo dejanj drugih.

Queer teorija poudarja dvoje: konceptualno spekulativno novo proizvodnjo diskurza in nujno kritično dekonstrukcijo lastnih diskurzov in v njih konstruiranega molka (De Lauretis, 1991 v Tratnik 2004: 59). Pod svoje okrilje jemlje space-off prostore, ki pokrivajo izključene prostore vladajočih predstav, kamor spadajo tudi ostanki identitet, izobčenci, ki so spremenili naravni spol. Pokriva prostor med spoloma, ga dela vidnega in predstavlja meje med praznimi in vladajočimi prostori (Tratnik 2014).

Idejo stalnega upora in transgresije označuje queer politika s političnega vidika. Podpira vidnost tistih, ki jih heteronormativna družba zbriše. V tem kontekstu je cilj queer politike konstantno razglabljanje heteronormativnih principov (Kuhar 2010).

Sabine Hark (v Tratnik 2004: 68) predstavlja štiri zaključke queerovskih misli:

1. feministična teorija se vsaj na nemško govorečem območju ni dovolj ukvarjala z definiranjem seksualnosti kot kategorije. Zamuja tudi v razvoju sistematične analize ločevanja hetero – homo;
2. sprašujejo se o diskurzivnih posegih regulacije in normalizacije ter proizvodnje in stabilizacije spolnih identitet;
3. spol je vezana kategorija na kontekst, potrebna je večplastna analiza utrditve in medsebojnega konstruiranja spola, rase, razreda, spolnosti, kulture in etnične pripadnosti;
4. queerovska kritika daje pod vprašaj nespremenljivost identitet v feminističnih, lezbičnih in gejevskih diskurzih. Tako se odpira možnost za novo teoretično in politično koalicijo, ki bi presegla razredne, rasne, spolne, seksualne in etnične omejitve.

Kritiki trdijo, da queerovci z dekonstrukcijo identitet vodijo do politične tišine. Z ukinitvijo identitet obstaja nevarnost, piše Weeks (v Kuhar 2010), da se posameznike prikraja za sredstvo mobilizacije, preko katerega bi bile možne radikalne spremembe. Queer politika jim onemogoča spremembe, saj jih izključuje iz resničnih mehanizmov moči. Warner (1999) pa piše, da so si pripadniki queer gibanja premalo prizadevali za odpravo seksualnega sramu. Week (v Kuhar 2010) vidi problem tudi v opuščanju esencialistične identitete. Še več, queer politika ne podaja zadovoljivih nadomestitev kategorije heteroseksualnosti in homoseksualnosti, ki bi dosegla prepoznavnost v družbi. Poliseksualnost pa je neprimeren koncept, saj se večina ne najde in ne počuti polimorfno seksualne (v Kuhar 2010).

1.3. OBLIKOVANJE HOMOSEKSUALNE (SPOLNE) IDENTITETE

1.3.1. Dankova teorija

Barry M. Dank (v Kuhar 2001) se je med prvimi lotil raziskovanja fenomena razkritje homoseksualne spolne usmerjenosti. Razmišlja, da so ljudje, ki dobijo občutek, da jih privlači isti spol, prikrajšani, da bi te občutke razložili in pojasnili.

Sullivan (2008) pripoveduje v svoji izpovedi, da si kot desetletni deček ni znal razložiti občutkov hrepenenja, ko je zagledal golo moško telo. Ve le, da to niso bila spolna poželenja, saj je bil takrat še premlad za spolni odnos in erotiko. Kot homoseksualec pa se je začel definirati šele v obdobju pubertete.

Enako je potrdila tudi Dankova raziskava, kjer so geji in lezbijke potrdili, da niso imeli dovolj besednjaka, niti jim ideja o homoseksualnosti ni bila znana, da bi se kot take identificirali. Zavedali pa so se negativnih prizvokov okolice. Največ posameznikov se je s prvimi občutki seksualne privlačnosti do istega spola srečalo, ko so bili stari od 10 do 14 let, in skoraj polovica se je definirala kot homoseksualec oziroma homoseksualka, ko so bili stari od 15 do 19 let – v puberteti (Kuhar 2001). Tudi opisana raziskava (Kuhar, Švab 2005) je pokazala, da o svoji (potencialni) homoseksualnosti geji in lezbijke začnejo razmišljati pred petnajstim letom.

Kuhar (2001) piše, da ogromne razlike med leti zavedanja homoseksualnih želja in sprejetjem sebe kot homoseksualca kažejo, da je bil posameznik v »homoseksualnem klozetu«. Dank pravi, da mora biti oseba za definiranje sebe kot homoseksualca postavljena v nov socialni kontekst, kjer je ideja in vedenje o homoseksualnosti. S tem pa dobi nov besednjak, ki mu pomaga razumeti in ubesediti homoseksualnost, omogoči samoidentifikacijo in pomaga pri razkritju. Posameznik, ki prakticira homoseksualna spolna razmerja ali pa ima zgolj željo po homoseksualnem odnosu, a kljub temu ne razvije homoseksualne identitete, je po Dankovi teoriji »the closet queen«. Identifikacija samega sebe kot homoseksualca je povezana z občutki olajšanja, razkritje pa povezuje s koncem iskanja lastne identitete. Tisti, ki se razkrijejo zunaj konteksta heteroseksualcev, imajo več možnosti, da ne bodo doživljali krivde,

saj jim stik s homoseksualci zagotavlja varen besednjak in opravičuje homoseksualno vedenje. Zaključi s tem, da pretok informacij o homoseksualnosti vpliva na stopnjo družbene tolerance. Večja kot je družbena toleranca, lažje se posameznik samoidentificira. Negativna mnenja in predsodki pa zavirajo proces in odpirajo možnost, da subjekt pogojuje negativno podobo o samem sebi.

1.3.2. Razvoj homoseksualne identitete po Vivienne Cass

Vivienne Cass (v Kuhar, 2001) je med prvimi zasnovala model nastanka homoseksualne identitete v šestih stopnjah. Zasnovan je na subjektovem jazu, njegovem vedenjem in spreminjanju teh dveh faktorjev v sklopu zunanjega sveta. Pred prvo stopnjo modela je subjekt prepričan, da je heteroseksualec, in v to ne dvomi, saj je ta vloga družbeno najbolj pričakovana.

Šeststopenjski model po V. Cass:

1. konfuzija posameznikove identitete – ta vključuje homoseksualna občutja, ki jih subjekt že razume in prepozna kot homoseksualna. Razmišlja, da bi stopil v stik z drugimi homoseksualci, a ne ve, če je to prav, če si to res želi;
2. stopnjevanje identitete – nastopi s sprijaznjenjem o morebitni homoseksualnosti. Posameznik se počuti odtujenega v svoji ožji socialni mreži (družina, prijatelji) in od celotne heteroseksualne družbe. V tej fazi išče stike s homoseksualci, nekateri pa se podajo v terapijo, s katero želijo drugačnost odpraviti. Švab in Kuhar (2005) razlagata, da se posameznik počuti odtujenega v družini, ker ga preganjajo stvari, ki jih na začetku ne more zaupati nobenemu in jih tudi sam še ne razume najbolje. Začne se zapirati vase, se odmika in sameva. Poleg možnosti, da si nekateri homoseksualci poiščejo strokovno pomoč, da se ozdravi to bolezen, avtorja dodajata, da obstaja še možnost potlačitev homoseksualnih želja, čustev in občutij, nasilen vstop v heteroseksualnost, posluževanje biseksualnosti ali eskapizem;
3. toleranca identitete (Cass v Kuhar, 2001) – posameznik še vedno ne sprejme v celoti homoseksualne identitete, a skuša njen obstoj tolerirati;
4. sprejemanje identitete – v času te stopnje posameznik začne sprejemati svojo homoseksualno identiteto, o njej je prepričan in še več, o njej je pripravljen tudi

spregovoriti z določenimi posamezniki, ki jim zaupa. Stiki z drugimi homoseksualci mu potrjujejo, da ta identiteta res obstaja, in povečuje se občutek njene normalnosti.

Švab in Kuhar (2005) pišeta, da so običajno prvi, ki jim homoseksualci zaupajo svojo spolno usmerjenost, dobri prijatelji. Največ možnosti za stike z drugimi homoseksualci pa je možno navezati v barih in diskotekah, prek prijateljev ali pa na svetovnem spletu. Rek (2014) opisuje, kako je imel neznansko potrebo in željo po spoznavanju gejev, zato si je ustvaril profil na spletni klepetalnici in tam iskal moške, ki so si želeli moške družbe;

5. ponos identitete (Cass v Kuhar 2001) – v tej fazi posameznik dobi težnjo po javnem izrekanju, da je homoseksualec, stoji v bran homoseksualnosti in ostro nasprotuje predsodkom;
6. sinteza identitete – posameznik je vsakomur pripravljen razkriti svojo spolno identiteto, ki je v celoti del njegove osebnosti, a je več ne dojema kot bistvo.

Ko se posameznik razkrije svoji socialni mreži in okolju, je njegova homoseksualna identiteta šele povsem razvita, meni Cass. Kritika: Richard Troiden zanika in ostro negira ločevanje faz toleranca identitete in sprejemanje. Meni, da sta obe fazi začetek in konec iste stopnje (v ibid. 2001).

1.3.3. Pot homoseksualcev po Kenu Plummerju

Ken Plummer (v Kuhar, 2001) trdi, da je družbena oznaka homoseksualnosti kot deviantne in prepovedane tisto, kar homoseksualce loči in razlikuje od običajnosti. Predstavlja štiri faze, ki jih predstavi kot idealno pot homoseksualca, ki živi homoseksualno življenje in se vključuje v homoseksualno subkulturo:

1. senzibilizacija – pot do homoseksualnosti se začne s (pol)zavestnimi momenti, ki posameznika prepričajo v čutno dožemanje samega sebe kot potencialno homoseksualnega. Akter, ki je močno navezan na osebo istega spola ali celo z njo spolno občuje ali pa ima le fantazijo o tem, s tem razvije zametke razmišljanja o potencialni homoseksualnosti. Lahko razvije občutek drugačnosti in svoje telo dojema šibko, nezadostno glede na definicijo svojega spola, ki jo je razvila družba (npr.: punco zanimajo popravila motorjev; fant rajši kvačka, kot pa da bi igral nogomet), kar

je osnova za akterjevo razmišljanje o homoseksualnosti. Zgodnje otroštvo in adolescence sta najbolj kritični obdobji za seksualno identifikacijo. Drescher (v Švab, Kuhar 2005) razmišlja enako. Trdi, da homofobija, ki vlada v družbi, in norme heteroseksizma ustvarjajo homoseksualna občutja kot nenormalna in nesprejemljiva. Zato posamezniki, ki so istospolno usmerjeni, poskušajo ta čustva ločiti od sebstva in jih skriti pred drugimi. Ibarra (1998: 409) trdi, da je posameznik s stigmo, pa naj bo telesna hiba, značajska lastnost, pripadnost določeni skupini ali kaj drugega, kar ni v skladu z družbeno normo, diskreditiran, kar pomeni, da je v očeh drugih necelovita, nenormalna in zato manj vredna oseba;

2. signifikacija (Plummer v Kuhar 2001) – zajema čas med občutki drugačnosti in oblikovanjem homoseksualne identitete, čas med akterjevo minimalno vključenostjo v homoseksualno dogajanje in razkritjem. To je faza, v kateri se akter vedno bolj zaveda pomena izkušenj in hkrati te izkušnje vzbuja strah in zmedenost. Ta faza se pojavlja tudi zaradi širše družbe, zaradi pozitivnih in negativnih odzivov družbe na homoseksualnost. Med faktorji, družbenimi reakcijami na istospolnost in nastajajočih problemov, ki pripomorejo k procesu signifikacije, Plummer omenja:
 - a) uročenost homoseksualnosti zaradi njene prepovedi – predstave homoseksualnosti kot greha in bolezni, kar pripelje do akterjeve zaskrbljenosti, sovražnosti in občutka krivde. Najboljši možni izid je, da je akterju homoseksualnost predstavljena kot čudaška, zato preidemo v fazo skrivnosti. Pirnar (2006) razmišlja, da je pomanjkanje informacij ena izmed ključev, zakaj je homoseksualnost bila, in ponekod še vedno verjamejo, da je predstavljena kot greh, kot nekaj odklonskega, nenaravnega. Kuhar in Švab (2005) razmišljata podobno in pišeta še o pomanjkanju informacij v izobraževalnih ustanovah;
 - b) skrivnost (Plummer v Kuhar 2001) – na tej stopnji se akter sreča z nepriznavanjem. Misli, da ga drugi sumijo, da je homoseksualec;
 - c) dostop – s prejšnjo fazo je povezan dostop. Če akter skriva svojo spolno usmerjenost, je možnost dostopa do nje ničelna. To akterja pripelje do izolacije;
 - d) osamljenost in izolacija – osamljenost je lahko posledica pomanjkanja podpore, pomanjkanja stikov s homoseksualci, pomanjkanja akterjeve pripravljenosti, da bi spregovoril, itd. Lahko pride do frustracije. Silverstein in Picano (2008: 154) navajata, da je občutek osamljenosti lahko strašljiv in deprimirajoč;

- e) vprašanje o lastni identiteti (Plummer v Kuhar 2001) – akter se srečuje s problemom deviantne identitete. Prav tako pa se poraja vprašanje o izoblikovanju zadovoljive samopodobe;
- 3. razkritje – akter je prerojen. Sprejel je svojo spolno identiteto, se samodefiniral, interakcije pa pripomorejo k boljši samopodobi in k večji stopnji samospoštovanja kot homoseksualca. Švab in Kuhar (2005) trdita, da šele razkritje lahko pripelje do občutka lastne vrednosti, preseže strah, nelagodje, občutke manjvrednosti in sovraštva do sebe;
- 4. stabilizacija (Plummer v Kuhar 2001) – je oznaka za čas, ko se akter definira kot istospolno usmerjena oseba, zaživi kot homoseksualec, prevzame homoseksualne vloge in naveže stike z drugimi homoseksualci.

1.3.4. Troidnov model izoblikovanja homoseksualne identitete

Richard Troiden (v Kuhar 2001) razvoj identitete enači z njenim razkritjem. Trdi, da prehajanje v stopnje ne zagotavlja akterju izoblikovanja homoseksualne identitete, a povečuje možnost, da si jo le-ta izoblikuje. V svojem modelu izoblikovanja homoseksualne identitete se opira predvsem na V. Cass in K. Plummerja, a kritik ne izključuje.

Idealno-tipski štiristopenjski model po Troidnu:

1. senzibilizacija – pojavi se v obdobju pred puberteto. Pomembni so pomeni, ki se pripisujejo izkušnjam iz otroštva;
2. kriza identitete – akterji začno o sebi razmišljati kot o potencialnih homoseksualcih, s tem pa prideta notranji nemir in negotovost. To fazo povzročajo:
 - a) spreminjajoča se predstava o samem sebi;
 - b) izkušnja heteroseksualnega in homoseksualnega vedenja;
 - c) s homoseksualnostjo povezana stigma;
 - d) premalo informacij o homoseksualnosti.

Raziskava (v Kuhar, Švab 2005) je potrdila, da imajo mladi premalo informacij o homoseksualnosti, da je istospolnost pri njih doma še vedno tabu, da se doma o tej tabu temi niso nikoli pogovarjali – kar 76 % vprašanih je odgovorilo tako, le redki so odgovorili, da so se doma malo dotaknili teme;

3. prevzem identitete (Troiden v Kuhar 2001) – nastopi v pozni adolescenci. V tem času akter sam sebe definira kot homoseksualca, se druži z drugimi homoseksualci, raziskuje homoseksualno subkulturo in je del homoseksualne spolnosti;
4. predanost – faza, ko akter stopi v istospolno partnersko zvezo in homoseksualnost vidi kot njegov stil in način življenja, ki mu ustreza.

La Placa (v Švab, Kuhar 2005) meni, da ti modeli obdelujejo skupno tematiko: posameznikovo razmišljanje o lastni seksualnosti, oblikovanje identitete in prevzem le-te. Kritiki omenjenih modelov (Savin-Williams 2005: 75–81, v ibid.: 55) opozarjajo, da ti nezadostno tematizirajo vprašanje spola, etničnosti, razredne pripadnosti, kulture in podobno, kar vse ima lahko pomemben vpliv na proces oblikovanja homoseksualne identitete.

Troiden (v Kuhar 2001) predstavi pet tipičnih odgovorov na krizo identitete homoseksualcev v adolescenci. Prva je strategija zanikanja, ki predstavlja akterjevo nepriznavanje lastnih čustev, aktivnosti in fantazij. Druga je strategija popravila, kjer pristopi profesionalna pomoč. Sledi ji strategija izogiba, ki zajema akterjeva čustva kot homoseksualna, hkrati pa nesprejemljiva. To se kaže v zadrževanju zanimanja za dejavnosti, ki se tičejo homoseksualcev, v omejevanju stikov, v omejevanju dostopa do informacij, v prevzemu anti-homoseksualne drže itd. Četrta strategija je redefinicija, ki zajema, da se ima akter za biseksualca, za začasnega homoseksualca, se identificira kot homoseksualec, da akter za svoja homoseksualna vedenja krivi situacijo in da akter svojo homoseksualnost razume kot izreden primer, neponovljiv.

1.4. RAZKRITJE

1.4.1. Razkritje kot proces

Barry M. Dank (v Kuhar, 2001) je proces razkritja predstavil kot posameznikovo identifikacijo s homoseksualno identiteto. Raziskal je, da se jih največ razkrije na gejevskih zabavah, v gejevskih barih in z ljubezensko afero s homoseksualcem. Tisti, ki se razkrijejo v kontekstu heteroseksualcev, bolj verjetno doživljajo občutke krivde.

Nejc Rek (2014) v svojem delu razlaga, da je razkritje proces in ne dogodek, ki se zgodi kar tako iz danes na jutri. Pravi, da se ni sam odločil, da bo gej čez noč. Trdi, da mu je bilo to dano že ob rojstvu.

Razkritje je za akterja običajno dolg in boleč proces, za zelo malo število akterjev je to neboleče in neproblematično. Proces je lahko bolj naporen zato, ker v akterjevi skupnosti ni homoseksualne skupnosti ali pa ker nima možnosti, da bi prišel do informacij o tovrstnih skupnostih (Kuhar 2001). Proces razkritja nikoli ni končan, saj v posameznikovo življenje vedno znova vstopajo novi ljudje in vedno znova je soočen z novimi družbenimi situacijami, ki posameznika s samoumevnostjo heteroseksualnosti postavljajo v klozet, iz katerega lahko izstopa z razkritji (Švab, Kuhar 2005: 70). Razkritje pomeni konec skrivnosti o posameznikovi spolni usmerjenosti. Na skrivnost pa namiguje oz. prikrito meri tudi glagol priznati, priznati spolno usmerjenost, priznati homoseksualnost (Kuhar 2003). Razkritje lahko pomeni tudi pogoj, da se bo nek odnos nadaljeval in utrjeval, a skrivanje tega ne omogoči (Švab, Kuhar 2005).

Silverstein in Picano (2008) razlagata, da je razkritje proces, ki poteka po več fazah, od prve istospolne izkušnje do priznanja sebi in do priznanja drugim. Kot zadnjo fazo pa beležita identifikacijo z gejevskim gibanjem. Menita, da je premikanje akterjev čez te faze odvisno od starosti akterja, kraja, kjer živi, morebitne homofobne verske vzgoje, etičnih in družbeno-kulturnih značilnosti. Če akter živi v majhnem okolju, daleč stran od središč, kjer okolje omejuje spolnost, bo imel pri svojem razkritju bore malo podpore. Tisti, ki se razkrijejo javno, nekateri povedo le kakšnemu prijatelju, ki se jim zdi zaupanja vreden, ali pa le svoji družini, majhen delež pa je odkrit z vsemi. Vedno večji trend pa je, da se homoseksualci razkrijejo tudi delodajalcu. Avtorja menita, da če se homoseksualci razkrijejo z ljubeznijo, obstaja majhna verjetnost, da se bodo oddaljili.

Potek razkritja, ki ga opisuje Kuhar (2001), se začne pri osebi, ki se razkriva, nadalje do osebe, kateri gej ali lezbijka zaupa svojo spolno usmerjenost. Spodbuda za razkritje je lahko lastna odločitev geja oz. lezbijke ali pa pritisk drugih akterjev z namigovanji, neposrednimi vprašanji in podobno. Največji pritisk vršijo starši in bližnji sorodniki, sledijo prijatelji, sošolci, nato znanci in sosedje, za njimi so geji in lezbijke in nazadnje tujci.

Barry M. Dank (v ibid. 2001) trdi, da so pomembne okoliščine, kjer se posameznik razkrije. Podčrtuje tiste, v katerih so prisotni drugi homoseksualci in po spolu ločene institucije. Razkritje je torej dolgotrajen proces, ki s seboj nosi tudi vprašanje prostora v smislu, kje je posameznik res razkrit in kje ni, kar še enkrat potrjuje, da je proces res dolgotrajen. Prisotno je dvojno življenje, saj je homoseksualec v nekaterih družbenih kontekstih predstavljen kot heteroseksualec in skriva svojo pravo spolno identiteto zaradi družbenih reakcij. V zadnjih desetletjih je nastajalo vidno več odprtih prostorov, kjer so homoseksualci lahko začeli živeti vsakdanje življenje. Znano pa je, da se prva razkritja po navadi zgodijo v prijateljskih okoljih. Odzivi nanj so v večini pozitivni. Raziskava je pokazala, da je pozitivnih odzivov 74 % in 18 % nevtralnih. Negativnih odzivov je le 4 %. Tako lahko pri gejih in lezbijkah lahko govorimo o družinah izbire, kjer se ne ponavlja tradicionalen model družine, pač pa gre za nove družinske skupnosti, kjer so vključeni tesni prijatelji, ki so se jim homoseksualci razkrili in pri katerih je bil odziv pozitiven (Švab, Kuhar 2005). Lezbijke in geji, ki se čutijo enotne, so v širši družini izbire, se med seboj nagovarjajo z naši ljudje, naša sestra, naš brat, naša vrsta, nekateri pa uporabljajo tudi izraz naša rasa (Tratnik 1997). Prvi odzivi na razkritje so ključnega pomena za oblikovanje posameznikove spolne identitete. Geji in lezbijke se v povprečju razkrijejo pri devetnajstih letih in pol. Med spoloma ne beležijo razlik. Dokazali pa so, da se mlajše generacije razkrivajo prej v primerjavi s starejšimi. Kot razlog navajajo lažji dostop do informacij, pojavljanje teme v medijih, aktivizem gejev in lezbijk in podobno. Starejše populacije so bile soočene z večjim odstotkom stigmatizacije, nekatere populacije še celo s kriminalizacijo homoseksualnosti (Švab, Kuhar 2005).

Raziskava (Kuhar 2010) je pokazala, da smo priča različni reakciji na ženske in moške spolno usmerjene posameznike. Ostreje nastopajo proti moškim, ki so homoseksualci, kar pa ne potrjuje tega, da je lezbičnost pozitivno diskriminirana. Zgolj reakcija na moško in žensko istospolno usmerjenost je drugačna.

Druga raziskava (Pirnar 2006) dokazuje, da so moški pred mamami za majhen odstotek manj razkriti od žensk. Enako je v primeru razkritja očetu, ki kaže na večjo razkritost žensk kot moških.

1.4.2. Razkritje pred samim seboj

Proces ozaveščanja, samopriznavanja in samospoznavanja posameznikove spolne usmerjenosti in identitete je del procesa razkritja pred samim seboj, ki se najpogosteje zgodi prvi med razkritji. Vključuje začetek posameznikove redefinicije (Kuhar 2001).

»Vse bolj, ko sem si ogledoval fante, bližje sem bil priznanju, da sem gej. Dekleta me sploh niso več zanimala« (Rek 2014: 7).

Silverstein in Picano (2008) menita, da je najbolj mučen in naporen del razkrivanja akterjeve homoseksualnosti prav soočanje z lastnimi strahovi in dvomi. Izjava Matjaža potrjuje prejšnjo tezo: »Na začetku, ko si sam s seboj, zaradi vseh zgrešenih informacij, pomanjkanja informacij iz okolja, iz šole, iz družine ... začneš izvajati sam nad sabo zelo hudo obliko nasilja. Četudi bi me pretepli, ne verjamem, da bi bila to tako huda oblika nasilja, kot sem jo sam nad seboj izvajal nekaj let« (Švab, Kuhar 2005: 60).

Raziskave so pokazale, da lezbijke o sebi kot o homoseksualki začnejo razmišljati, ko postanejo polnoletne, fantje pa, da so potencialni homoseksualci, razmišljajo že leto prej (Kuhar, 2001).

1.4.3. Priznanje družini

Stereotipni predsodki še vedno vladajo v družbi. Da se istospolna oseba z vsemi svojimi individualnimi lastnostmi in okoliščinami lahko socializira, vključi v normalno življenje, izkoristi vse svoje prednosti, znanja in potenciale, imata pri tem pomembno vlogo iskrena podpora staršev in njihov sprejemajoč odnos (Škorjanc 2008).

Čeprav so prva razkritja pred prijatelji pomembna izkušnja, pa eno največjih prelomnic pomeni razkritje pred starši (Švab, Kuhar 2005: 72). Silverstein in Picano (2008) razlagata, da je razkritje pred starši lahko zelo naporno in mučno, sploh če akter živi z njimi. Najbolje se jima zdi, da se akter razkrije, ko so sami doma s starši, brez bratov in sester in drugih morebitnih sorodnikov.

Razkritje ne ogrozi zgolj binarne spolne matrice, na katerih temeljijo različni heteroseksualni rituali (na primer pričakovana poroka otroka), s katerim se vzpostavlja domnevna normalnost in stabilnost družine, pač pa tudi starše potisne v klozet. Razkritje je namreč vedno odnosno. Tako tudi klozet obstaja samo v odnosnem razmerju do drugih posameznikov oziroma širše družbe (Švab, Kuhar 2005: 74).

Potreba, trdita Silverstein in Picano (2008), da se homoseksualci razkrijejo staršem, prihaja iz vedno večje zavesti o samospoštovanju gejev. To za starše predstavlja velik šok, zato jih mora akter opremiti z informacijami o homoseksualnosti. La Placa (v Švab, Kuhar 2005) trdi, da so negativne predstave in predsodki edini vir o homoseksualnosti, ki je staršem znan. Škorjanc (2008) piše, da nimamo »dobrih zgledov« javnih oseb, ki bi bile javno razkrite kot istospolno usmerjene osebe, in tako se nehote ustvarja vtis, da so geji in lezbijke neuspešni in slabi. To pa je odlično izhodišče za krepitev negativnih mnenj in stereotipnih predstav. Kot drugo dimenzijo razkritja staršem pa Silverstein in Picano (2008) navajata predstavitev partnerja. Pišeta, da vse več staršev sprejema partnerje svojih otrok, a še vedno so tu ti, ki reagirajo, češ da je on krivec za to, da je njun otrok homoseksualec, da ga je on naredil takega. V večini primerov spolno usmerjenost otroka eden od staršev lažje sprejme, drugi pa težje. Švab in Kuhar (2005) pišeta, da se večina homoseksualcev najprej razkrije pred mamo, nato pred sestro, sledi brat, oče pa je čisto na koncu seznama. V povprečju se homoseksualci pred očetmi razkrijejo redkeje kot pred drugimi družinskimi člani ali njemu pomembnimi osebami. Škorjanc (2008) razlaga, da so običajno prve reakcije staršev ob spoznanju, da je njihov otrok gej ali lezbijka, zelo bujne. Jeza, agresija, zanikanje, občutek krivde je vse, kar starši tisti trenutek zmorejo. Švab in Kuhar (2005) predvidevata, da je slaba komunikacija med očetom in otrokom glavni razlog, sledi pa mu razmerje moči med staršema, razmerje moči med materjo in očetom. Mame večinoma držijo stereotipno vlogo, da so one prve, ki so zadolžene, da poskrbijo za otroke. Zato one največkrat krivca za otrokovo homoseksualnost vidijo v sebi. Stereotipna vloga matere ne pomeni, da očetu ni mar za otroka. Zdi pa se, da očetje to skrb in čustva v manjši meri pokažejo. Tako dobimo razlog, zakaj je med očetom in otrokom manjši čustveni stik, posledično pa večji strah pred razkritjem kot pred mamo. Seveda pa to niso edini dejavniki, ki vplivajo na (ne)razkritje pred očetom. Staršem se ob otrokovem razkritju pojavljajo številni dvomi in vprašanja, kako bo to sprejela okolica, kako bo njun otrok kot homoseksualec živel v taki družbi, krivdo za spolno usmerjenost otroka iščejo v sebi,

sprašujejo se, kje v vzgoji so zgrešili, govorijo si, da je to le tako obdobje, da bo minilo in podobno. Vse to pa je prepleteno z velikim razočaranjem. Škorjanc (2008) razlaga, da ima veliko staršev občutek, kaj in kako je z njihovim otrokom, a si tega ne upajo ubesediti. Enako je z mladostnikom. Tako se en pred drugim sprenevedajo in molčijo. Mladostnik prikriva svojo spolno usmerjenost, starši pa upajo na čudež. A tovrstno sprenevedanje in molk lahko povzročita ali spodbudita občutke nepripadnosti družbeni enoti (v tem primeru družini), občutek odrinjenosti in zavrženosti. Raziskava Razkritje (Pirnar 2006) je pokazala podobne rezultate. 60,9 % homoseksualcev je pred mamo popolnoma razkritih, pred očetom pa kar 15 % manj. Vse kaže na to, da se istospolno usmerjeni v Sloveniji težje razkrijejo očetu in da je pri njih heteroseksualna ideja bolj prisotna kot pri materah. Zdi se, da so homoseksualni otroci mnenja, da imajo več možnosti, da bodo pri očetu naleteli na neodobravanje in nerazumevanje, kar pa ne pomeni, da to v primeru razkritja materam ni mogoče. Slabih 70 % mater ne sprejema otrokove istospolne usmerjenosti. Videti je, da so geji in lezbijke soočeni z veliko mero neodobravanja in nelagodjem v družinskem okolju. Raziskava (v Kuhar, Švab 2005) je pokazala, da se večina homoseksualcev po razkritju doma odseli. Najpogosteje iz vasi oziroma majhnega mesta v veliko urbano mesto, kjer so v sožitju s tujci, saj so razmere doma nevzdržne in mnogokrat prežete z nasiljem. Homofobijo pravzaprav lahko enačimo s strahom iti domov, saj je dom patriarhalnega in heteroseksističnega izvajanja moči ter regulatornih praks (Duncan 1996, v Kuhar, Sobočan 2009: 169).

1.4.4. Nasilje v ožji socialni mreži

Nasilje je nekakšna rdeča nit vseh tematik, saj je vseskozi prisotno v vsakdanjem življenju gejev in lezbijk. Ne izraža se samo v dejanskem psihičnem in fizičnem nasilju, ampak predvsem kot (stalen) strah pred nasiljem (Švab, Kuhar 2005: 37).

Zgodbe razkritij homoseksualcev v ožji socialni mreži pričajo, kako so se akterji uprli mladostnikovi samoopredelitvi. Še več, pričajo tudi o tem, kako so heteroseksualno opredelitev nasilno izpodbijali z idejo (predvsem starši), da gre le za prehodno obdobje, neresnost in eksperiment v seksualnem življenju (Kuhar, Sobočan, 2009).

Psihično in fizično nasilje, ki ga starši izvajajo ob razkritju, se dogaja za štirimi stenami, zato se tovrstno nasilje zdi stvar zasebnosti in je zelo pogosto totalno nevidno. Ko se homoseksualci razkrijejo staršem, večina doživi psihično nasilje, denimo čustveno izsiljevanje, posmehovanje ali prekinitev odnosa. Govorijo, da je to le prehodna faza, saj te bo minilo, nekaj neresnega, nekaj nedopustnega in nič stalnega; gre za čustveno izsiljevanje. Velikokrat pa jim ponudijo zdravniško pomoč, češ da se bo otrok ozdravil homoseksualnosti. Obstaja pa tudi možnost, da starši prekinejo odnos (Švab, Kuhar 2005).

Dober primer starševskega psihičnega nasilja je znana zgodba o Damjanu. Njegova mama zahteva, da gre sin k psihologu, ko je že ravno na bolniški, da ga pregleda in ozdravi. Prosjači na vse pretege, da se bo potem bolje razumel tudi z očetom, ves čas govori, da so drugače res super družina, samo on z obnašanjem presega vse meje, Damjan pa se upira. Večkrat je poudarila, da ni nihče kriv, naj se gre malo pogovorit in naj to naredi zanj (Tratnik 2001).

Ko se lezbijke in geji razkrijejo pred starši, običajno še nimajo dovolj razpoložljivih virov za samostojno življenje, zato vse dlje ostajajo pod njihovo streho. Raziskave kažejo, da vse tja do tridesetih let. Gre za fenomen poldružinskega življenja ali fazo LAT (angl. living apart together). Starši in mladi živijo skupaj, pod isto streho, a hkrati zelo daleč narazen, saj so socialno neodvisni od njih, so pa ekonomsko v celoti ali pa delno odvisni od staršev. Vzroki so nezaposlenost, daljše obdobje študija, drage nepremičnine, revščina in podobno. Zaradi vseh naštetih okoliščin so geji in lezbijke ob razkritju zelo ranljivi za nasilje, ki ga izvajajo starši. Pika na i pa je, da se to nasilje največkrat dogaja doma, za štirimi stenami in ni prepoznavno, družba pa ga lahko še celo spodbuja. Pod tovrstnim nasiljem homoseksualni otroci najpogosteje doživljajo čustveno izsiljevanje, grožnje, prekinitev odnosov in fizično nasilje. Ne gre pa zanemariti sramovanja, zbadanja, posmehovanja, sovražnega govora in podobno. Pri čustvenem izsiljevanju je opazen fenomen pogojne ljubezni. Starši otroka izsiljujejo, če jih ima rad, naj opusti istospolnost in naj dokaže, da jih ima rad, in naj to naredi za njih (Švab, Kuhar 2005).

Rener (Rener *et al.* 2006) trdi, da je prejšnji fenomen generacijskega konflikta zamenjal generacijski mir. Označuje skladnost starševskih in otrokovih vrednot. Ta fenomen zadržuje otroke, da dlje ostajajo pod strehami staršev v pol ali celotno odvisnem odnosu, v nasprotju z

generacijskim konfliktom, ki je otroke spodbujal k odhodu in k življenju na svojem. Švab in Kuhar (2005) razmišljata, da se vedno večja podobnost med dvema različnima generacijama odraža v tem, da se mladi geji in lezbijke razkrijejo relativno zgodaj.

Sen (2009) piše, da ubija tudi identiteta, in sicer zaradi močnega občutka pripadnosti eni skupini, kar pomeni izključevanje ali oddaljevanje iz druge, nasprotujoče si skupine. Lahko ubija odnos s starši. Njihov otrok ima močno identiteto homoseksualca in se čuti, da pripada tej skupini. Hkrati pa se oddaljuje od heteroseksualne identitete in še več – od pričakovanja in želja staršev, kar lahko ubija njihov odnos.

1.4.5. Razkritje v delovnem okolju

Prva vprašanja, ki homoseksualni osebi padejo na pamet, so, kdaj je pravi trenutek, da se razkrijem v službi, kako naj se lotim zadeve, kdaj naj povem, bom imel zato manj možnosti za napredovanje in uspeh (Silverstein, Picano 2008). Švab in Kuhar (2005) pišeta, da se interakcije v delovnem okolju ne dotikajo samo tem, ki so vezane na delo, pač pa najpogosteje med malico tudi zasebnega življenja, intimnosti, družinskih razmerij in podobno. Nezavedanje o obstoju gejev ali lezbijk v njihovem delovnem okolju, ki je prežeto s heteronormativnostjo, pelje do nevarnosti k stalni izpostavljenosti različnim oblikam sovražnega obnašanja in diskriminacije do homoseksualcev. Najbolj tipičen primer so vici o pedrih. Kuhar (2009) piše, da je diskriminacija neprimerno in nedopustno ločevanje oziroma razlikovanje, ki je lahko posredno ali neposredno. Ena od pogostih kategorizacij diskriminacije je povezana s spolno usmerjenostjo. Ule (1997: 184) navaja, da se diskriminacija nanaša na konkretno obnašanje večine do posameznikov oziroma družbenih skupin zaradi njihove posebnosti, ki je označena kot drugačna oziroma odklonska v primerjavi z določeno večinsko normo.

Švab in Kuhar (2005) sta v raziskavi dokazala, da je delež nerazkritih homoseksualcev na delovnem mestu precej visok. Skoraj vsak drug skriva svojo spolno usmerjenost. 49 % se jih na delovnem mestu ni razkrilo ali pa za njihovo spolno usmerjenost ve le zelo malo ljudi. Razlogi za nerazkritje so zagotovo strah pred izgubo službe, strah pred negativnimi posledicami, kot je na primer oviranje pri napredovanju, diskriminacija in podobno. Pirnar

(2006) omenja opozarjanja Troidna, ki razmišlja, da se homoseksualci ne razkrijejo zaradi strahu, da bi izgubili službo oz. zaslužek in da bi ogrozili lastno kredibilnost in učinkovitost. Troiden (v ibid. 2006: 130) tudi navaja, da posameznikovo razkrivanje v okoljih, kjer obstaja večja verjetnost, da bodo zaradi tega stigmatizirani in posledično žrtev diskriminacije, ni konstantno, pač pa je prej situacijsko, torej v veliki meri odvisno od vsake situacije posebej.

Na videz pozitiven podatek v raziskavi (Švab, Kuhar 2005) pa je, da kar 95 % vprašanih v raziskavi še ni doživelo diskriminacije ali nasilja na delovnem mestu. Pojavlja se pomislek, da vprašani v raziskavi niso prepoznali (ne)prikritega nasilja in diskriminacije, na primer šala o gejih. Nekdo si to lahko razlaga kot očiten napad na geja, spet drugi ne prepozna verbalnega nasilja v šali. Tisti, ki pa so nasilje ali diskriminacijo prepoznali, poročajo o posmehovanju, zbadanju, žaljenju, podcenjevanju, ignoriranju, šikaniranju, izsiljevanju in celo o odpovedi. Kuhar (2009: 99) navaja, da je istospolna usmerjenost dober primer diskriminacije, ki nastaja zaradi pritiska k skrivanju stigmatizirane identitete. Nadalje je raziskava (v Švab, Kuhar 2005) pokazala, da je 34 % vprašancev na delovnem mestu skoraj v celoti razkritih. Skoraj vsi razkriti na delovnem mestu, kar 8%, so potrdili, da se njihov odnos po razkritju s sodelavci ni spremenil.

Pirnar (2006) v analizi raziskave Razkritje piše, da je 16,6 % vprašanih na delovnem mestu doživelo diskriminacijo zaradi spolne usmerjenosti. Nadalje piše, da je do podobnih rezultatov prišla tudi raziskava o diskriminaciji zaradi spolne usmerjenosti, kjer je 20,3 % vprašanih potrdilo, da so bili diskriminirani, ker so geji oz. lezbijke. Raziskava Razkritje je pripeljala do rezultatov, da se skoraj 30 % gejev in lezbijk zaradi spolne usmerjenosti počuti marginalizirano na delovnem mestu. 24,7 % oz. skoraj vsak četrti gej ali lezbijka ima slabe izkušnje z razkrivanjem v delovnem okolju. Še več, raziskava o diskriminaciji je pokazala, da je bil vsak peti gej oz. lezbijka (kar pomeni približno 20,3 %) žrtev diskriminacije oziroma nadlegovanja na delovnem mestu. Po navedenih podatkih so razmere v Sloveniji za homoseksualce v delovnem okolju zaskrbljujoče in prav nič hvale vredne.

Spolna usmerjenost je pogosto dober teren izključevanja, saj lahko določene besede ne namensko diskriminirajo tudi osebe, ki sprva niso bile ciljna skupina. Do tovrstnih situacij pride v primerih, ko identiteta osebe ni vidna, zato je pomembno, da potencialno

stigmatizirana oseba postavi mejo sprejemljivosti. Velikokrat je uporabljena beseda »peder«, ki je mogoče sprva namenjena osebi, ki se ni izkazala in je slabo opravila delo, a ta beseda in zbadljivka se dotakne tudi morebitno zaposlenega geja v tistem delovnem okolju (Kuhar 2009).

1.4.6. Istospolna partnerska zveza in njeno razkritje

Če teoretiki in raziskave poročajo, da je zaznati vedno večje sprejemanje gejev in lezbijk v družinskem krogu in med prijatelji, pa je vidno, da imajo homoseksualci še vedno izrazit strah pred razkritjem partnerske zveze. To je odraz visoke stopnje homofobije v okolju, kjer živimo. Zato geji in lezbijke svojo partnersko zvezo v okolju redefinirajo in navzven predstavljajo kot prijateljstvo. Le v redkih, varnih okoljih upajo pokazati, kdo so oz. kakšna je njihova spolna usmerjenost. Najpogosteje se to izraža s poljubom, lepimi pogledi in podobno. Homoseksualci se soočajo s težavo, kako partnerja predstaviti svoji socialni mreži. Najpogosteje ga pred njimi predstavijo samo po imenu. Za razkritje njunega odnosa prijateljem/družini se odločijo po premisleku, če se počutijo dokaj varne med njimi (Švab, Kuhar 2005).

Raziskave so pokazale, da geji v prvo istospolno partnersko zvezo vstopijo med 21. in 24. letom, lezbijke pa med 22. in 23. letom (Kuhar 2001). Videti je, da homoseksualci kasneje vstopajo v partnerska razmerja v primerjavi s heteroseksualci. Razlogi so, da posamezniki najprej poskušajo s heteroseksualnim partnerstvom, saj jih družbeni oziroma heteroseksualni pritisk sili v to. Še razlog več je stigmatizacija in oblikovanje ter nadalje razkritje homoseksualne usmerjenosti. Tretjič pa je problem socialni prostor, ki je za spoznavanje istospolnih oseb zelo ozek, zaprt in intimen. V Sloveniji je največ socialnih prostorov v urbanem središču Ljubljane (Rener *et al.* 2006).

Ko starši izvedo za otrokovo istospolno partnerstvo, pogosto v družini nastopi prozorni ali družinski klozet. Pomeni, da so družinski člani seznanjeni z istospolno zvezo njihovega otroka, a je ne upoštevajo in o njej ne govorijo. Še več, starši pogosto zahtevajo, da otrok zvezo skriva pred širšo družino in okolico. Na homoseksualce se izvaja strašen pritisk. Ta pritisk pa se potencira tudi v situaciji, ko je eden izmed partnerjev v družinskem krogu

drugega nezaželen. Vsako razkritje istospolne partnerske zveze je znak podiranja in preoblikovanja tradicionalnih družinskih razmerij in predstav o njih. Pojavlja pa se trend izbirnih družin, kjer so odnosi razširjeni na prijateljstva in otroci ne pogojujejo obstoja družine (Švab, Kuhar 2005).

Silverstein in Picano (2008) sta mnenja, da je gejevska oz. lezbična družina katera koli skupina posameznikov, ki jih geja ali lezbijki izbereta, ko si začneta snovati svojo družino, družino izbire. Takšne skupine se po navadi oblikujejo nezavedno. Homoseksualcem pa dajejo občutek pripadnosti, podporo, varnost in prostor, kjer se lahko brezkompromisno tudi izražajo. Ule in Kuhar (2003) pišeta, da so partnerske zveze mladim velikega pomena, saj v njej najdejo varnost, stabilnost, čustveno bližino, emocionalno podporo, socialno integracijo, boljši ekonomski položaj, občutek pripadnosti in občutek, da te ima nekdo rad in ti vrača ljubezen. Renner in sodelavci (2006) razlagajo, da so teoretiki poimenovali nova partnerska razmerja, ki rušijo tradicionalne vzorce in prispevajo k preobrazbi intimnosti, čista razmerja. Ta razmerja obstajajo toliko časa, dokler obema partnerjema prinaša zadovoljstvo in iz tega odnosa oba nekaj pridobita. Čista razmerja še posebej veljajo za istospolne partnerske zveze, saj nimajo jasno določene spolne delitve dela in vlog. Giddens (2000) piše, da homoseksualne zveze niso namen za reprodukcije, kot to lahko trdimo za večino heteroseksualnih zvez. Opisuje pomembno raziskavo o lezbijkah, kjer so ugotovili zanimiva podatka, da zavestno iščejo spolni užitek in da je lezbična spolnost bolj uspešna kot heteroseksualna. Plummer (1995) piše, da ideologija o družini vzame preveč nedolžnih žrtev in kaže popačeno sliko. Homoseksualci niso grožnja družini. Kažejo bogate in raznolike poti, po katerih skuša družba organizirati življenje, največkrat z nemo podporo.

1.4.7. Ovire na poti do razkritja po Marshallu

Jezik, kultura, institucije, vsakdanji odnosi z drugimi, družbena konstrukcija realnosti, stereotipi o homoseksualnosti, ideje o normalnosti in nenormalnosti in podobno predstavljajo osnovo za zatiranje gejev in lezbijk in postavljajo ovire na poti do razkritja homoseksualne spolne identitete.

Marshall (v Kuhar 2001: 201–202) razpravlja o petih ovirajočih elementih, ki so na poti do razkritja homoseksualcev:

1. odnos družbe do homoseksualnosti – homofobija, stereotipi, heteroseksualna družbena pričakovanja, zgodovina, religija in kultura otežujejo razkritje in povečujejo strah pred priznanjem spolne identitete;
2. internalizirana homofobija – je dediščina naše vzgoje, ki predstavlja naučene stereotipe in družbene predstave o homoseksualcih, ki so nas jih naučili že v otroštvu;
3. projicirana homofobija – nezmožnost sprejetja lastne seksualnosti in potiskanje nezaželenih homoseksualnih lastnosti na druge;
4. »Je res potrebno?« – zajema izgovore, ki istospolno usmerjene odrivajo stran od razkritja, na primer tudi heteroseksualci se ne razkrivajo, zakaj bi se homoseksualci;
5. odnos s starši – tu se pojavi problem neme družine, kjer se ne pogovarjajo o otrokovih čustvih in osebnih problemih. To pripelje do nezmožnosti razpravljanja o čustvih, o otrokovi istospolni usmerjenosti.

Kriza, ki jo je v zadnjih letih povzročil aids, je lahko še dodatna zavora pred razkritjem mladih gejev (Silverstein, Picano 2008: 193).

1.5. HOMOFOBIČNO OKOLJE

1.5.1. Značilnosti homofobije

Homofobije danes praviloma ne razumemo v smislu strahu, ki je paralelen klavstrofobiji, agorafobiji in podobnim fobijam – kar bi torej pomenilo fizičen strah pred bližino s homoseksualci. Z njo označujemo različne oblike splošnega političnega, družbenega, moralnega, osebnega nestrinjanja s homoseksualnostjo kot tako. Termin vključuje tako obsojanje, odpore, nestrinjanje, nasilje kot tudi omalovaževanje, obsojanje in diskriminacijo istospolno usmerjenih posameznikov in posameznic (Kuhar *et al.* 2011: 21–22). Predsodki in stereotipi so element kulture strahu pred istospolno usmerjenimi (Kuhar 2006).

Raziskave pričajo, da je homofobija bližje predsodku kot pa fobiji. Poleg persistentnega in iracionalnega strahu homofobija vsebuje še sovraštvo. Homofobična oseba čuti odpor do homoseksualcev. To pokaže s preziranjem, zatiranjem in diskriminacijo (Hancock 1986).

Značilnost homofobije je tudi ta, da (homofobičnega) posameznika postavlja pred vprašanje in bojazen, da je tudi on del drugega, da je eden tistih, eden izmed homoseksualcev. Kot drugo, homofobija lahko razlaga strah, strah pred tem, da bi bil moški označen za ne dovolj moškega po normah večinske družbe in bi ga imeli za drugega, za homoseksualca. V sodobni družbi je koncept moškega močno povezan s heteroseksualnostjo, ki je definirana kot negacija želje po moškem (Kuhar 2006).

Tratnik (1995) piše, da je strah ljudi, da bi jih kdo imel za homoseksualne, značilnost, ki loči homofobijo od drugih fobij. Akter, ki se brani pripadnosti homoseksualne skupine, se na vso moč boji, da bi ga drugi videli kot del te skupine. Zato nikakor ne izraža čustev do istospolne osebe, na podlagi katerih bi lahko sklepali, da je gej ali lezbijka.

Kot naslednjo značilnost homofobije, ki jo opisuje Hancock (1986), lahko opredelimo ogromen strah posameznika pred lastno seksualnostjo. Ob zatiranju in potlačevanju spolne in tudi fizične privlačnosti do istospolne osebe lahko pride do anksioznosti. Tudi homofobična oseba je lahko deležna anksioznosti, ko gre za izkazovanje čustev in privlačnosti drugih homoseksualnih ljudi med seboj.

Homofobijo povzroča strah pred drugimi, ki so drugačni, strah pred lastno homoseksualnostjo, s katero se akter ne more sprijazniti in je ne more sprejeti, slaba samopodoba, strah pred razpadom tradicionalnih vzorcev in vrednot ter promocija homofobije iz različnih religioznih skupin (Kuhar *et al.* 2001). Baird (2004 v Kuhar 2006: 545) ugotavlja, da ima homofobija neverjetno moč mutacije – odvisno od konteksta je homoseksualnost lahko označena kot bolezensko stanje, kot nekaj grešnega, v kontekstu ogroženosti države tudi kot nepatriotska in podobno.

1.5.2. Lestvica homofobije

V grobem homofobijo delimo na notranjo in zunanjo homofobijo. Zunanja zajema socialno izogibanje, nasilje, verbalno nasilje in civilno diskriminacijo. Notranja homofobija pa zajema naučena odstopanja, da se posameznik internalizira v svoj prepričljiv sistem (Banks 2003).

Lestvica homofobije, ki jo je oblikovala dr. Dorothy Riddle, sestoji iz osmih stopničk, ki nam prikazujejo odnos ljudi do homoseksualcev. Začne se z najbolj negativno držo in konča z najbolj pozitivno (Obear 1990):

1. ODPOR: geji in lezbijke so definirani kot bolni, hudobni in nemoralni. Homoseksualnost je zločin proti naravi. Za »streznitev« pameti homoseksualcev se uporablja zapor, nasilje, terapija in hospitalizacija;
2. POMILOVANJE: pomiluje se tiste, ko so se rodili kot homoseksualci. Možnost, da postaneš eden izmed njih, bi morala biti vsiljena. Še vedno je heteroseksualnost označena za zaželeno;
3. PRIZANESLJIVOST/STRPNOST: homoseksualnost je označena kot prehodna faza, faza, ki mine in ki jo človek preraste. V primeru, da se izkaže, da pri posamezniku to ni le prehodna faza in je ni prerasel, je le-ta označen za nezrelega;
4. SPREJEMANJE: homoseksualnost je še vedno nekaj, kar je treba sprejeti;
5. PODPORA: ljudje se zavedajo homofobičnega okolja in ozračja. Delajo na zaščiti pravic gejev in lezbijk;
6. OBČUDOVANJE: na tej točki so ljudje raziskali lasten odnos do homofobije, vrednot in obnašanj. Veliko moči in poguma zahteva razkritje lastne spolne identitete;
7. VREDNOTENJE: tu so se ljudje pripravljene boriti proti lastni homofobiji in homofobičnemu okolju. Zavedajo se, kako pomembna je različnost, v tem pa vidijo tudi geje in lezbijke;
8. VZGOJA, SKRB: homoseksualci so na tej ravni gledani z veliko naklonjenostjo, heteroseksualci so pripravljene biti homoseksualni zavezniki in zagovorniki.

Sullivan (2008) trdi, da še preden smo dobili kakršno koli predstavo o homoseksualnosti, smo že vedeli, kako uporabljati družbene vzvode sovražnosti do istospolno usmerjenih.

1.5.3. Sovražni govor in sovražna molčečnost

Sovražni govor je tisti, ki ustvarja realnost, ki oblikuje sovražne mentalitete in ki ustvarja podlago za vse druge oblike sovražnosti. Jezik namreč realnost ustvarja in je ne le odseva. Če sovražnega govora ne prepoznamo kot kriminalno dejanje, potem tudi druga dejanja težko obravnavamo kot rasistična, homofobna, nacionalistična ali seksistična (Leskošek 2005: 81). Jezik je znak »problema«, iz katerega stereotipno izhajajo določene lastnosti in sposobnosti (Kuhar 2009: 71). Vpliv na to, kakšen položaj bodo imeli ljudje, ki jih nekdo želi prikazati kot manjvredne, kot tretjerazredne, imajo besede, ki ponižujejo, izražajo nedostojanstvo, razčlovečijo in t. i. druge postavljajo v manjvreden položaj (Leskošek 2005).

K. Boréus (2006) razlaga o diskurzivni diskriminaciji, ki poteka prek uporabe jezika, s katero manj ugodno obravnavamo določene posameznike ali skupino. Loči med negativno reprezentacijo drugih, izključevanjem, nelingvističnimi oblikami manj ugodnega obravnavanja in diskriminatorno objektivizacijo. Tako diskriminiranje vključuje uporabo oznak, ki so negativno konotirane (dobijo drug, bolj čustven in oseben pomen), pripisovanje tipičnih lastnosti in vedenj, vzpostavljanje nevidnosti, posledično sledi izključevanje glasu, nato govor oz. razprave, kjer se o slabše obravnavani skupini (posamezniku) govori kot o objektih in ne ljudeh, in še argumentacija v smislu govora, ki vodi do izključevanja manj določenih posameznikov (skupin), kar ima za njih lahko negativne fizične, psihološke ali družbene posledice.

Nekatere stvari se z jezikom ne poimenuje, a zgovornost sporočil ni v kontekstu neizrečenega nič manjša. Včasih to pove še več. Šolski primer je homoseksualnost. Veljala je za greh, za nekaj nenormalnega, o čemer se ne sme govoriti in omenjati v javnosti. Ponekod pravila o molčečnosti homoseksualnosti veljajo še danes. Tako se tabu o homoseksualnosti oz. o katerem koli družbenem pojavu, za katerega velja družbena molčečnost, samo še potencira. Družbeni pojav postane sramoten, neizrekljiv, nenaraven in nečloveški (Tratnik 2013).

Sovražni govor tudi ustrahuje, vzbuja občutke nelagodja, vpliva na družbeni položaj in vsakdanjik zatiranih. Njegov namen je vzbuditi nasilne reakcije. Jezik je dejavnik, ki pospešuje ustvarjanje realnosti. Značilen je za vse ljudi, od izobraženih in bogatih vse do

tistih, ki živijo v revščini, so manj izobraženi in niso privilegirani. Zatirani ljudje se v konfliktnih situacijah ne morejo nazaj odzvati z enako močjo, pogosto se poistovetijo z izrečenimi besedami ali pa se preprosto umaknejo iz konfliktnega konteksta (Leskošek 2005). Del pripovedi Patricka, ki se je umaknil iz konfliktna situacije: zgodilo se je, da je nekdo čez cel Prešernov trg zavpil: »Prekleti peder!« tako da so vsi slišali in so vsi pogledali (Švab, Kuhar 2005: 120).

Izraza peder ali lezba sodita v koš sovražnega govora. Imata tako negativen naboj, da se ju uporablja kot vsesplošni zmerljivki brez prvotnega pomena. Poimenujeta, da je nekdo bedak, nenormalen, neiskren, pokvarjen itd. (Tratnik 2013). Kanadska raziskava o uporabi homofobičnih zmerljivk v šoli je pokazala, da srednješolci po večkrat na dan uporabljajo izraz »peder«, s katerim želijo užaliti in prizadeti sogovornika (Kuhar *et al.* 2011). Ob uporabi zmerljivke peder se govorec največkrat opravičuje, da s tem ni mislil nič slabega za homoseksualce, da nima nič proti njim, da je želel povedati, da je nekdo slab. V takem kontekstu je homoseksualnost povezana s slabšalnim izrazom in s slabim človekovim značajem (Tratnik 2013).

1.5.4. Homofobija, spolnost in spol

Homofobija se povezuje tudi s seksualnostjo in telesom. Seksualnost pa se nadalje povezuje tudi s sramom, saj so najbolj grozljive tiste spolne prakse, ki so predstavljene kot sramotne, odklonske. To je struktura, kjer nastaja strah pred homoseksualci. Homofobija pa močno negativno vpliva na vsak sleherni dan življenja gejev in lezbijk (Kuhar 2006).

Herek (1984) govori o heteroseksizmu, saj si homofobijo razlaga kot preplet ideologije seksualnosti in spola. Pravi, da je heteroseksizem sistem ideologije, ki izključuje in stigmatizira vse, kar ni heteroseksualno. Predstavlja tri osnovne funkcije homofobije (Kuhar in drugi 2011: 27–31):

1. izkustvena funkcija – pomembne so izkušnje v preteklosti. Če so bile te pozitivne, akterji to generalizirajo in ne izražajo negativnih stališč do homoseksualcev, predsodki se ne utrjujejo. Je edina, ki temelji na izkustvu;

2. simbolna funkcija – je najbolj pogosto prisotna. Z njeno pomočjo se utrjujejo samopodobe posameznikov in sicer prek izražanja in utrjevanja vrednot, prek katerih posameznik dojema sam sebe, in drugi način prek stališč, ki jih oblikuje znotraj svoje socialne mreže;
3. defenzivna funkcija – pomeni zmanjšanje nelagodnosti in anksioznosti, ki je povezana s posameznikovo konfliktno situacijo o njegovi seksualnosti, ki jo lahko sproži istospolno usmerjena oseba.

Weinbergova razlaga homofobije je še danes del kulture strahu pred homoseksualci. Pri tem pa najbolj do izraza pridejo prav šale na račun istospolno usmerjenih, ki izražajo strah pred fizičnim stikom z njimi. Dotikanje moških med seboj in spolni odnosi med njimi so povezani s sramotno predstavo aktivnega moškega, ki ni več pravi moški. Pri lezbijkah pa je problem, da niso z moškimi (Chodorow 1998, v Kuhar, 2006).

Raziskave so pokazale, da so heteroseksualne ženske veliko manj homofobične kot pa heteroseksualni moški. Za osebe, ki imajo bolj negativna mnenja in stališča do homoseksualnih oseb, je Herek (1984, v Hancock 1986: 21) ugotovil, da naj bi veljalo:

- da imajo manj stikov s homoseksualci,
- verjamejo, da imajo njihovi prijatelji enaka prepričanja in stališča,
- svojo mladost pogosto preživijo na podežlju ali v manjših mestih,
- največkrat so starejši in manj izobraženi,
- so bolj religiozni, bolj pogosto obiskujejo cerkev in pripadajo konzervativni religiozni ideologiji,
- bolj izražajo tradicionalna, omejena stališča,
- so bolj spolno zavrti in so izkusili več občutkov krivde zaradi seksualnosti in
- največkrat imajo avtoritarno osebnost.

Stopnja homofobije ni pri vseh posameznikih enaka. Veliko je tistih, ki odkrito izražajo sovraštvo do homoseksualcev, nekateri pa zanikajo svoja negativna stališča, kljub temu da jih imajo (Tratnik 1995).

2. PROBLEM

K raziskovanju teme o razkritju homoseksualnosti me je pritegnil primer iz mojega socialnega okolja. Jože (z njegovim dovoljenjem navajam pravo ime) je moški, ki ga poznam že vse življenje. Z njim sem preživela veliko časa, skupaj smo hodili na vse počitnice. Midva sva se vedno dobro razumela in preživljanje prostega časa z njim je bil pravi užitek. Bila sva zelo povezana. Leta so minevala in prišlo je obdobje, ko sva se mala odtujila. Imela sva vedno manj stikov, vedno manjkrat sva se dobila in tudi skupnih počitnic ni bilo več. Mnogokrat sem se spraševala, zakaj, a odgovora nisem našla.

Nekaj let nazaj pa je Jože prišel k nam na obisk, nas povabil na večerjo v njegovo novo stanovanje, kamor se je preselil. Ob povabilu je povedal, da ne živi sam, da ima fanta. Razkril je, da je gej. Kmalu sem začela dobivati odgovore na vsa tista nerešena vprašanja. Začela sem se zavedati, da se je Jože namenoma umikal iz našega socialnega okolja, saj je skrival svojo spolno usmerjenost in druge izbire ni imel, vse dokler se ni razkril. Zato sem se odločila, da svoje diplomsko delo posvetim Jožetu in Matjažu (pravo ime navajam z njegovim dovoljenjem), razkritju homoseksualnosti.

Jožetov umik pred razkritjem mi je dal vedeti, da to ni enostavna in lahka stvar, za katero se odločiš čez noč. S seboj prinese veliko stresa, stisk, razmišljanja o posledicah, pomislekov, negativnih misli itd. Pogosta so vprašanja, ali me bodo še sprejeli medse, ko bodo izvedeli, da sem gej. Me bo oče še maral, ko bo izvedel, da ima sina geja? Bom v službi nazadoval, ker sem gej? Bodo sploh sprejeli mojega fanta? Zdi se, da se to dogaja zaradi okolja, ki je precej homofobično. Ljudje, vsaj večina, smo premalo informirani o istospolnosti, zato proti stvarem, ki ne veljajo za večino, nastopimo negativno, nekateri še celo sovražno. Zato se homoseksualci težje razkrijejo, saj jim poleg osebnih stisk in pomislekov razkritje otežuje še okolica.

Odločila sem se, da bom naredila študijo primera, saj želim izvedeti več o razkritju Jožeta in Matjaža. Z intervjujem, ki bo imel odprta vprašanja, bom poskušala izvedeti čim več značilnosti celotnega procesa razkritja, od tega, kdaj sta se prvič zavedala svojih

homoseksualnih občutkov, kdaj in kako sta se razkrivala ter komu, kaj vse je spremljalo ta proces, pa vse do življenja danes.

Moja raziskovalna vprašanja so:

- Kako se nekdo identificira kot gej in kako poteka proces razkritja?
- Kako razkritje sprejme družina in kako to vpliva na družinske odnose?
- Kakšne so ovire pri razkritju izven družine, med prijatelji in na delovnem mestu ter kakšne so posledice?
- Kateri so strahovi in dileme, s katerimi se je treba soočiti ob razkritju?
- Ali je proces razkritja kontinuiran proces ali gre le za posamezno dejanje?
- Kako se soočati s homofobijo in koliko so pri tem v pomoč različne organizacije?

3. METODOLOGIJA

3.1. VRSTA RAZISKAVE

Raziskava je kvalitativna študija primera, raziskovala sem dva primera razkritja homoseksualnosti in ju med seboj primerjala. Mesec (1998) razlaga, da je kvalitativen pristop k raziskavi namenjen proučevanju enega primera ali manjšega števila primerov, kjer je poanta, da ugotovimo konkretne značilnosti in delovanje danega sistema in ne ugotavljamo splošnih lastnosti. To opišem kot študijo primera, iz katerega je razviden proces raziskovanja, celoten opis primera in njegova analiza.

3.2. MERSKI INSTRUMENT

Podatke za študijo primera sem pridobila s spraševanjem. Pripravila sem strukturiran intervju, kjer so vprašanja razdeljena na osem sklopov po življenjskih obdobjih in so odprtega tipa. Intervju sem posnela z dovoljenjem obeh intervjuvancev in ga pretipkala. Vprašanja so bila za oba intervjuvanca enaka in zastavljena v istem vrstnem redu.

3.3. POPULACIJA

Mojo populacijo predstavljata dva moška, Jože in Matjaž, ki sta stara od 45 do 48 let. Z njunim dovoljenjem navajam prava imena. Oba sta razkrita homoseksualca in skupaj v istospolnem partnerskem razmerju.

Zaradi lažje in bolj enostavne analize in kasneje uporabe podatkov sem v nadaljevanju Jožetu pripisala oznako oseba A, Matjažu pa oseba B.

3.4. ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem pridobila z intervjuvanjem. Izvajala sem ga jaz, sodelovala pa sta še Jože in Matjaž. Izveden je bil v mesecu februarju 2015, doma pri intervjuvancih, saj sem želela, da bi se oba počutila kar se da udobno in sproščeno.

3.5. OBDELAVA PODATKOV

Zbrane podatke sem obdelala po metodi kvalitativnega, odprtega kodiranja, ki je dvostopenjsko. Mesec (1998: 106) navaja, da je to postopek kategoriziranja in razvrščanja podatkov, v katerem posameznim delom besedila pripisujemo pojme; besedila, ki smo jim pripisali isti pojem, zberemo, jih ločimo od besedil, ki spadajo pod drug pojem, in tako organiziramo podatke. Pridobljene podatke sem razdelila na življenjska obdobja, tako da sem kodirala vsak sklop oziroma obdobje posebej. Najprej sem v intervjuju podčrtala smiselne podatke in vsako izjavo posamezne osebe posebej oštevilčila. Izjave Jožeta so označene s črko A, npr.: (A/7), Matjaževe pa s črko B, npr.: (B/1). Nato sem v prvi stopnji kodiranja vsaki izjavi posebej pripisala kodo oziroma pojem.

Tabela 1: Primer kodiranja 1. stopnje

1	A	Pa jaz sem zelo zgodaj posumil to ...	ČAS PRVIH ZAVEDANJ
2	A	/.../ čeprav si zelo dolgo časa nisem priznal.	ZANIKANJE
3	A	Mislil sem, da je to samo v času odraščanja, ko se iščeš pa ... Poskušaš biti tak kot drugi.	ISKANJE IDENTITETE

V drugi stopnji kodiranja sem uredila izjave v skupine po pojmi, združila pojme v kategorije po skupnih kodah.

Tabela 2: Primer kodiranja 2. stopnje

Čas prvih zavedanj: - (A/1): zelo zgodaj - (A/4): zelo zgodaj - (A/5): v zgodnjih najstniških letih - (A/9): zelo zgodaj - (B/1): zelo zgodaj, že v osnovni šoli - (B/3): 6. razred

Tak postopek mi je omogočil, da sem napisala poskusno teorijo.

4. REZULTATI

4.1. PRVA ZAVEDANJA O LASTNI HOMOSEKSUALNOSTI

Oseba A je zelo zgodaj posumila, da je homoseksualec, enako tudi oseba B, ki čas prvih zavedanj o homoseksualnosti uvršča v čas osnovne šole, v 6. razred: *»Jaz vem, da zelo zgodaj, že v osnovni šoli, točno kdaj, se mi tudi malo ne sanja /.../ Tako da mislim, da se je vse začelo nekje v 6. razredu, ko se začenja puberteta nekje.«*

Razlika pa je očitna v zanikanju homoseksualne identitete. Oseba A jo je zanikala, skrivala in se bala priznati vse do 30. leta: *»Ker sem jaz to hotel na vsak način prikriti. Takrat, ko sem prvič v tistih najstniških letih videl, kam mi misli uhajajo, sem to na vsak način hotel skrivat, prikrivat.«* Medtem ko oseba B s tem ni imela težav: *»Jaz nisem imel nobenih problemov ob spoznanju in misli, da sem gej.«* Oseba A je menila, da gre le za fazo odraščanja: *»Mislil sem, da je to samo v času odraščanja, ko se iščeš pa ... Poskušaš biti tak kot drugi. /.../ Ko se iščeš, poskušaš, prikrivaš, pa se prisiliš, da na morju tudi za žensko pogledaš.«* Oseba A je svojo identiteto iskala zelo dolgo, medtem ko oseba B s tem ni imela težav.

Osebo A so do spoznanja, da je gej, vodile različne okoliščine: *»Okoliščine pa so bile različne. Ali na morju ali kjer koli sem vedno rajši pogledal za moškim kakor za žensko.«* Oseba B je prve spolne privlačnosti do moškega spola čutila prek slik: *»Recimo, da me je bolj zanimala kaka slika moškega kot pa ženske v erotičnem smislu.«*

Oseba A je v nasprotju z osebo B ob spoznanju, da je gej, reagirala negativno. Svojo homoseksualno usmerjenost si je prizadeval skrivati, prikrivati in tajiti. Informacije je iskal v časopisih, kjer so mu bile v pomoč zgodbe drugih fantov, ki so doživljali enako stisko: *»Moja reakcija je bila grozna. Ker sem jaz to hotel na vsak način prikriti. Takrat, ko sem prvič v tistih najstniških letih videl, kam mi misli uhajajo, sem to na vsak način hotel skrivat, prikrivat.«* Oseba A je svojo zgodbo identificirala skozi zgodbe drugih. Ob tem so bili prisotni občutki strahu, jok in negativna občutja: *»Takrat sem tudi že bral, so bile v Anteni zaupne zgodbe /.../ Kadar koli sem to prebral, ob vsaki temi, ob vsakem odgovoru in vprašanju v zvezi s homoseksualnostjo in geji sem se našel notri. /.../ Bilo me je zelo strah, če bi bilo*

slučajno res, da sem gej, in že takrat pomisleki na to, kakšni bodo odzivi prijateljev, družine. /.../ Jaz sem bil tako negativno presenečen nad tem, kaj sem /.../ Nisem pa si upal pomisliti, da bi živel drugače kot ostali.«

Reakcija osebe B na lastno spolno usmerjenost je bila pozitivna: *»Zaradi svoje spolne usmerjenosti pa nikoli nisem imel najmanjše težave sam pri sebi, se nisem obremenjeval.«* Oseba B je brez stisk sprejela lastno homoseksualnost. Čisto nasprotno je bilo pri osebi A, ki je doživljala psihični pritisk in ni mogla sprejeti lastne spolne usmerjenosti: *»Že takrat in še leta kasneje mi je malo na psiho udarjal /.../ Težke psihične bolečine.«* Oseba pa je skupno to, da svojih prvih spoznanj o spolni usmerjenosti nista zaupala nikomur. Na začetku oseba B svoja občutja in poželenja do istega spola ni zaupala nikomur. Razkrita je bila le sama pred seboj: *»Jaz tudi se posebej z nikomer o tem nisem pogovarjal, se nisem zaupal.«* Tudi oseba A ni zaupala okolju, v katerem je živela: *»Tudi slučajno nisem nikoli nikomur povedal, kaj čutim in mislim.«* Poleg molka se je oseba A še samoobtoževala: *»Spraševal sem se, kaj je narobe z mano, da drugače gledam na to kot ostali.«*

Heteroseksualno okolje je imelo na osebo A večji in bolj negativen vpliv kot pa na osebo B, saj so se nanjo vršili pritiski in heteroseksualna pričakovanja, kar je še dodatno povečevalo težnjo po prikrivanju: *»Vsa moja družba takrat je bila heteroseksualna, poželenja fantov po ženskah /.../ Tudi na teh raznih srečanjih, a ne, je bilo velik zbadanj, kdaj se boš pa ti poročil, pa tako naprej /.../ Ja, definitivno je bilo moje razkritje in priznanje, da sem gej, težko zaradi vzgoje in okolice, kjer sem živel v mladosti /.../ Bilo pa je težko priznati, predvsem zaradi omejenega okolja. In tradicionalnih prepričanj in pričakovanj doma.«* Poleg tega je pri osebi A močno prisotna heteronormativnost, ki je pri osebi B odsotna: *»Napaka je bila ta, ker sem jim želel slediti, da bi bil tak kot oni /.../ Pozna se vpliv okolice, klasična pričakovanja: študij, poroka, otroci, družina«* (Oseba A).

Oseba B je sprejemala lastno identiteto: *»Ne, nisem se si zdel čuden. Nikoli.«* Oseba A pa je uporabljala dvojno identiteto: *»Res sem doživljal težke stiske, še posebej zato, ker v družbi sem bil vedno normalen, se tudi delal, da me zanimajo ženske, ko sem bil pa sam s sabo, pa je vse to butnilo ven, je prihajalo za mano.«*

Oseba A je poleg dvojne identitete ves čas doživljala stiske: *»Takrat, ne, v najstniških letih, saj so bili tudi vsi prijatelji samski. Družba je bila, hodil smo ven, zajebaval smo se na enak način, hm ... Kasneje, ko pa so imeli ostali punce, se poročili in imeli otroke, sem pa zelo velikokrat doživljal stisko. Vedno bolj. Z leta v leto bolj. Ampak to tam nekje po 25. letu, k je vedno bolj prihajalo do izraza ... ta moja želja, potreba ... ker v končni fazi sem hotel bit ljubljen kot vsi, dajat ljubezen, jaz pa je nisem mogel nobenemu dat. Hude stiske so bile /.../, ker v družbi sem bil vedno normalen, se tudi delal, da me zanimajo ženske.«* Stiske so peljale tako daleč, da je bila potrebna strokovna, zdravniška pomoč: *»Celo tako daleč je šlo vse, da sem kratek čas bil na antidepresivih«* (Oseba A). Vsem občutkom in dogajanjem navkljub pa se je oseba A še kar nekaj časa sprenevedala in svoje slabo psihično počutje utemeljevala z izgovori: *»Tako da jaz sem takrat mislil, da je to čisto druga zadeva, ampak pol, ko gledaš nazaj, veš, da to ni bil stres v službi in podobno.«*

Oseba A se je zatekla v šport in je postala bolj športno aktivna, ni pa podlegla obupu ali samoti: *»Hm ... sem pa res pol, v tistih obdobjih, ko sem imel psihične težave, veliko športal, bolj kot prej. Pa ne zato, da bi si pridobil spoštovanje drugih, ampak ker mi je to pasal, ker sem se takrat s tem športom sprostil, dal ven vso tisto negativno.«* Oseba B se ni niti bolj športno udeleževala niti padala v obup ali samoto, saj ni doživljala posebnih psihičnih stisk v obdobju iskanja sebe, zavedanja in priznanja.

Oseba A pod najtežje priznanje uvršča priznanje samemu sebi: *»Sam sebi sem najtežje priznal, da sem gej /.../ Če ne bi bilo partnerja, ki je spodbujal in bodril, vprašanje, koliko časa bi še rabil, da bi normalno zaživel.«* Največjo oporo in podporo pa je oseba A našla prav v partnerju. Medtem ko osebi B ni bilo tako težko priznati, da je gej: *»Moje priznanje in razkritje ni bilo kaj posebej težko zaradi okolice ... že zato ker se jaz nič kaj dosti ne obremenjujem z drugimi, zato ne dovolim, da me prizadene, če se kdo posebej ukvarja z mano.«*

4.2. RAZKRITJE PRED SAMIM SEBOJ

Zanimiva je razlika v času, kdaj se je oseba A v primerjavi z osebo B začela identificirati kot gej in to priznala sama sebi: *»Jaz ... zelo pozno sem se začel identificirati kot gej. Zelo pozno*

... hm ... Ampak takrat, ko sem začel doživljati tiste psihične težave, takrat pa sem mogel sam s sabo razčistiti in si priznati, da to ni le kratko obdobje, da ne bo nikoli drugače, da me moški bolj privlačijo oziroma da me samo moški privlačijo. Ampak ker je to vedno bolj prihajalo na plano, sem potem okoli 30. leta začel razmišljati in si priznal, da sem pač gej /.../ Pri meni je razkritje pred samim seboj trajalo zelo dolgo /.../ Tako da je trajalo nekje 15 let, da sem sam sebi priznal, da tako to pač je ... Da sem gej. Da me privlačijo moški in da ne bo drugače.» Torej oseba A si je okoli 30. leta priznala, da je gej. Ker pa je priznanje proces in ne enkratni dogodek, je le-ta trajal 15 let.

Na drugi strani pa je oseba B sama sebi že v najstniških letih priznala, da je gej: *»Hm ... sigurno že pred 20. letom sem sam sebi priznal, da sem gej. Ja, tam nekje. Ko je bil čas pubertete. Ja, kot večina se mi zdi. Recimo okoli 20. leta /.../ Priznanje sebi, da sem gej, je trajalo manj časa kot pri Jožetu, definitivno. Zelo težko se opredelim, no ... se ne morem. Nikoli se mi ni zdela neka znanstvena fantastika, pač tako je in adijo. Nič posebnega. Zato tudi ne vem, kdaj sem se razkril. Pač prej kot on. Hm ... ja zelo hitro sem se razkril, zgodaj.«* Pri osebi A je prisotno tudi zanikanje in skrivanje lastne spolne identitete: *»Ker sem to tajil, skrival. Neko obdobje to sploh nisem želel razmišljati. Tudi ko mi je prišlo na misel, sem pač potlačil vse.«* Tega oseba B ni doživela, ravno nasprotno, spolno identiteto je sprejela brez težav in stisk, kar je redkost.

Pri identifikaciji lastne identitete je osebi A predvsem pomagal internet in knjige, pomoč pa je poiskal tudi zunaj svojega skritega sveta, pri strokovnjaku. Na začetku stikov z drugimi homoseksualci ni imel, kar pa je še povečevalo občutek samote in nezaupanja: *»Da sem se razkril, mi je pomagal internet, sigurno. Stiki s homoseksualci sigurno ne, ker sem jaz toliko časa to skrival in tajil, da nisem nobenega drugega homoseksualca spoznal. To pa je bil še večji problem, ker sem tako imel občutek, da sem edini, skoraj edini na tem svetu. Veliko pa sem bral revijo Antena, neke zaupne besede /.../ Pa tudi iskal sem pomoč, no, nasvet, kako začetno krizo prebrodit.«* Kasneje je bil njegov vir opore prav oseba B: *»/.../ no, največ pa mi je pomagal partner, čeprav mu sprva nisem verjel niti besede.«*

Oseba B je prve informacije in podporo pri identifikaciji našla v knjigah in v šoli pri predmetu spolna vzgoja. Internet je uporabljal kasneje, da si je olajšal stike z drugimi homoseksualci.

Pri dolgotrajnem procesu razkritja so osebo A spremljale psihične stiske: nespečnost in manjša depresija, a se je sprva sprenevedal in sam sebi tajil, da so glavni razlogi v službi, da je preobremenjen: *»Ja, jaz sem imel težave pri razkritju z nespečnostjo in to kar neko daljše obdobje. Hm ... ampak razloge sem sprva iskal čisto drugje. Opiral sem se na službo, stres, preobremenjenost, ker si nisem želel in mogel priznati resnice. So bila obdobja. Tudi po mesec dni, ko nisem mogel spati. Z depresijo pa je bilo tudi enkrat, na srečo le enkrat, ker sem imel paničen napad zvečer, ko sem razmišljal o sebi, o prihodnosti, o tem, kako bodo ostali to sprejeli, in takrat sem imel tudi ena zdravila. Vzel sem jih takrat, ko sem imel občutek, da me bo kap. Pol pa sem začel na tem delat. Da moram drugače živeti, tako kot čutim jaz. Pol pa se je to počasi zboljšal.«*

Oseba B pa je pravo nasprotje osebe A, saj skozi proces razkrivanja ni imela črnih misli niti ne depresije, nespečnosti, strahov ali dilem: *»Jaz nisem imel teh težav pred razkritjem, s črnimi mislimi, nespečnostjo ali kaj podobnega.«*

Prvo razkritje osebe A, da je gej, je bilo zanj šokantno, saj ga je razkrila mama: *»Prva me je razkrila mama. To je bil šok, bilo je iznenada.«* Oseba A v tistem času ni prepoznavala informacij in signalov, kako jo dojemajo drugi: *»/.../ tudi malo nisem pomislil, da ona kaj ve.«* Oseba A se je sama razkrila pred najbližjimi, ki so največ časa preživel z njo.

Oseba B se je najprej razkrila prijateljici: *»Da pa sem sam povedal, pa je bila to prijateljica, ki si jo ti Katja tudi sama spoznala /.../ Tako da dejansko enkrat, ko sem se peljal v Ljubljano, sem jo poklical, če ima kaj časa, če je v pisarni, če se ji ne mudi, je rekla, da ne, pa tako, da nima nobenih obveznosti. Sem se ustavil pri njej. Ne spomnim se, kako sem začel pogovor. Rekla je, da je sama že vedla, malo sumila.«* Pred lastnim prvim razkritjem drugim pa je bratranec osebe B že vedel, da je oseba B gej: *»Hm ... pri meni pa je vedel že prej bratranec, niti ne vem, kako je vedel.«*

Prva razkritja so zelo stresna, kar potrjuje tudi primer osebe A, saj je ob teh dogodkih doživljala ogromne doze stresa, strahu, da ne bo sprejeta: *»Potekalo pa je zelo stresno. Ker sem se bal, da me ne bodo sprejeli. Me bodo sploh še sprejeli medse.«*

Spodbudo, da se razkrije, je oseba A našla prav pri partnerju: *»Partner me je spodbudil, da sem se razkril. Prej pa ni bilo potrebe po razkritju. Čeprav, ko sem sam sebi priznal, sem vedel, da prej ali slej bom moral povedati tudi ostalim, ker nisem hotel živeti tako, kot sem prej živel sam. In ko sva bila s partnerjem skupi, me je on skoz spodbujal, da prej ali slej bo treba povedati, da dlje časa, ko bom čakal, več problemov bom imel sam s seboj, stres ... Tako nimaš enega normalnega življenja.«*

Oseba B je spodbudo iskala in našla v sebi: *»Meni pa je bilo razkritje dejansko zelo enostavno. Zdelo se mi je, da se v končni fazi to itak nobenega ne tiče. Poanta je bila v tem, da sem vedel, da nimam nič skrivati, z mojo spolno usmerjenostjo nisem nikomur nič naredil slabega, sebi olajšal življenje. Tako da sem sam sebe spodbujal.«*

4.3. RAZKRITJE PRED STARŠI

Oseba A se je pred starši razkrila zelo kmalu po tem, ko je stopila v partnersko zvezo: *»Da smo si pa povedali, da sem gej, sta starša zvedela zelo kmalu, ko sva s partnerjem začela hoditi. Takrat je bilo več izhodov, pa med tednom, cele noči me ni bilo doma, pa on je prišel pome. In ja, parkrat sem se sam v zanko zapeljal in se zagovoril ... (smeh). In to je predvsem mami samo potrjevalo njene sume. In ko je enkrat zadeva že tako daleč prišla, ko je mama vedla, da je to to, me je vprašala, če je on samo moj prijatelj ali je kaj več. To se je zgodilo že po dveh mescih, ko sva hodila. In jaz v tistem šoku, ko me je vprašala, nisem vedel, kaj naj odgovorim ... Sem se že hotel zlagati, napad proti njej, kaj se gre, kaj govori, a sem hkrati vedel, da je to idealna prilika, da ji povem. Rekel sem le, ja, več kot prijatelja.«* Razkritje staršem osebe A so spremljali panika, šok, blokada.

Oseba B se je pred starši prvič razkrila s prvim partnerjem: *»U bistvu sem se doma razkril takrat, ko sem imel prvega partnerja, to je bilo nekih 12 let nazaj, ko sem ga pripeljal domov.«*

Starši osebe A so reagirali negativno. Mama je celo pomislila na samopoškodovanje. Prisotna so bila negativna čustva, jok, obup in panika: *»Pri meni so starši reagirali zelo kruto. Bilo je*

celo tako, da je mama pomislila, da bi si neki naredila, da tega ne bo preživela. Bil je histeričen jok, obup.»

V primerjavi s prvim primerom razkritja se sliši razkritje osebe B kot pravljica, saj so straši sprejeli brez panike, obupa in joka, torej pozitivno: *»Pri meni ni bilo nič posebnega. Enkrat smo imeli malo debate in me je vprašala, če je moj prejšnji partner kaj več kot prijatelj, sem pač rekel, da ja. To je bilo vse. Pripeljal sem ga domov, ga je sprejela, na koncu ga je imela skoraj rajši kot mene.»*

Ob razkritju staršem se je oseba B počutila običajno: *»Ob razkritju očetu in mami sem se počutil normalno. Mama ni dramatizirala, očeta že dolgo nimam. Tako da nič posebnega.»*
»Ob razkritju staršem sem se počutil na začetku grozno, ampak res samo tisti prvi moment, ko sem se spraševal, ali naj priznam ali ne. Super, da sem takrat priznal, ker če ne bi takrat, vprašanje, kdaj bi. Po tem, ko pa sem to povedal, pa kljub groznemu odzivu mame sem čutil olajšanje, odvalil se mi je kamen od srca. Prav miren sem bil. Zelo dobro sem se počutil,« je priznala oseba A. Prve momente razkritja so ga spremljali negativni občutki, saj je bila prisotna dilema, priznati ali ne. Po priznanju pa sta nastopila mirnost in olajšanje. Počutil se je zelo dobro.

Oseba A je s svojo mamo o spolni usmerjenosti prvič odkrito spregovorila prav po razkritju: *»Tisti moment, ko sem priznal, je bilo tudi prvič, da sva odprto o tem govorila.»* Drža matere ob prvi odprti komunikaciji o spolni usmerjenosti njenega otroka je bila stereotipna: *»Ona je takoj obsojala sebe, kaj je narobe naredila, kaj je v vzgoji zgrešila. Jaz sem ji ves čas govoril, da ni ona nič kriva, da sem se pač tak rodil in da imam ta nagnjenja, da ona nima nobene vloge tu.»* Oseba A je svoji materi takoj dala podporo, naj ne išče krivde v sebi. Še več, zaupala ji je vse svoje travme in težave in tako prekinila tok nezaupanja o svoji spolni identiteti: *»Ko pa sem ji povedal vse svoje travme in težave, pa se je malo umirila. Rekla je, zakaj pa se nisi zaupal meni, ko sem ji rekel, da sem bil sam, da nisem imel nikogar, da bi mu zaupal, da sem vse breme nosil sam in vse te psihične težave.»*

Oče osebe A je homoseksualnost lažje sprejel: *»Ata pa je lažje sprejel to. Čeprav z atom o tem nisva nikoli debatirala. On ni hotel. Tega ni rekel meni, pač pa mami, da naj bom, kar*

sem, ampak da on o tem ne bo govoril z mano, da njega to ne zanima. Ampak po teh odzivih in kasnejših zdravstvenih težavah bi rekel, da je ata lažje sprejel. Ker se mi zdi, da sva z atom po tem razkritju mami imela boljše odnose v primerjavi s prej.» Med njima je potekala zaprta komunikacija, ravno obratno kot pri odnosu z mamo, saj o homoseksualnosti nista nikoli spregovorila. A njun odnos se je po razkritju izboljšal.

Družinska dinamika ob razkritju in po njem se pri osebi B ni spremenila. Odnosi in komunikacija so ostali enaki. Pri osebi A ni bilo enako kot pri osebi B. Bile so manjše spremembe, saj so člani družine med seboj komunicirali s previdnostjo in čutiti je bilo napetost, ki je prej niso imeli: *»Prvi teden po razkritju smo bili vsi bolj previdni v komunikaciji, pozorni na besede. Komunikacija na to temo ni bila prisotna. Bila je napeta energija, negativa v zraku. Veliko previdnosti v besedah. Velikih sprememb pa ni bilo, na srečo.»*

Oseba A je bila pri bratu razkrita posredno, prek mame: *»Zelo kmalu, ko je izvedela mama, je izvedel še brat. Ampak on ni izvedel od mene, pač pa preko mame. Ker seveda ona se ni mogla nobenemu zaupat in je pol povedala bratu in snahi. Tako da mene ni bilo zraven. Ni bilo niti priložnosti.»* Reakcija brata je bila negativna: *»Jaz mislim, da je moj brat reagiral zelo slabo. Zelo negativno.»*

Brat osebe B je izvedel za bratovo homoseksualno spolno usmerjenost neposredno od njega: *»Moj brat je izvedel takrat, ko sem domov pripeljal partnerja, torej neki 12 let nazaj. Družinski obisk pač.»* Reakcija brata je bila pozitivna, brez zavračanj, negativnih občutkov: *»Moj brat pa je sprejel čisto okej. Nič posebnega. Sta se predstavila en drugemu, se normalno pogovarjala in nikoli ni bilo nobene besede na to temo. Meni ni nič rekel.»*

Brat osebe A je ob razkritju brata nastopil zelo homofobično: *»Sicer meni ni nič rekel, a v samih odnosih se je čutilo neodobravanje, nesprejemanje in izogibanje in to kar nekaj časa /.../ Po navadi, ko sem prišel domov, se je umaknil, skril ... k nama v novo stanovanje ni hotel priti, ni se želel pogovarjati.»*

Oseba B se je ob razkritju bratu počutila običajno, kar je skladno s sprejetostjo partnerja: *»Normalno sem se počutil ob razkritju bratu. Brez negativnih občutkov, ker je bil partner sprejet.«* Medtem ko je bilo pri osebi A precej drugače, saj brat, po obnašanju sodeč, ni odobraval istospolnosti: *»Ni mi bilo vseeno, ker sva imela vedno korektne odnose. Mi ni bilo vseeno, da sva čisto prekinila odnose.«*

Kljub temu da je brat osebe A negativno reagiral ob posrednem razkritju, pa nista prekinila odnosov, le-ti se niso okrepili, ampak sta še vedno v stikih: *»Stiki z bratom se niso okrepili. Manj smo bili v stikih. Kar nekaj časa. Sedaj, ko je minilo že nekaj časa od razkritja, pa stiki so, samo ne pogosti. Ampak so.«* Odnos brata in osebe B se po njegovem razkritju ni spremenil: *»Odnos z bratom je bil enak kot prej. Korekten. /.../ Z bratom sva enako kot prej v stikih.«*

Družina osebe A je ob razkritju poiskala pomoč, in sicer mama. Pomoč ji je poiskala oseba A, saj je mama imela psihične stiske: *»Ja, mama je ob mojem razkritju poiskala zdravniško pomoč, a ne sama. Ampak ona je imela zelo težave s psiho in posledično zdravstvene težave. In potem sem jo peljal k enemu prijatelju zdravniku, da sta se pogovarjala, da mu je zaupala in prišla čez stisko. On ji je na enostaven in preprost način razložil situacijo, da to ni nobena katastrofa. Mislim, da ji je on zelo pomagal, da je prišla čez stisko. Tako da se je potem dobro počutila. So pa prišla obdobja, ko jo je spet vrgel.«* Še več, oseba A je mami prinesla knjige, s katerih bi lahko črpala informacije in stopila še bližje v stik s perečo temo ter si tako olajšala psihične stiske, a knjig ni nikoli odprla.

Oseba B ni seznanjena s tem, da bi njena družina oziroma mama kdaj poiskala kakršno koli pomoč ob razkritju: *»Ne, da bi jaz vedel. Mama mi ni nikoli tega omenila, da je poiskala pomoč.«*

O spolni usmerjenosti oseb A in B se v nobeni družini ne pogovarjajo. Oseba A trdi: *»O moji spolni usmerjenosti se doma veliko ne pogovarjamo.«* Oseba B pa navaja: *»Nič posebej se ne pogovarjamo doma o moji spolni usmerjenosti.«*

Pred razkritjem ožji socialni mreži je oseba A spolno usmerjenost skrivala z zanikanjem, izgovori in nesrečo v ljubezni, nikoli pa se ni posluževala bega v droge in alkohol: *»Svojo spolno usmerjenost sem doma skrival z zanikanjem. Pa izgovori, da ne najdem prave punce, to ja. V droge in alkohol nikakor ne. Pač, da ne srečam prave osebe, da neki z glavo skozi zid ne bom šel.«*

Pri osebi B je bilo popolnoma drugače, saj ni imela potrebe po skrivanju spolne identitete, še manj pa razlogov za beg v alkohol, droge ali kaj drugega: *»Jaz nisem imel neke potrebe po tem skrivanju svoje spolne usmerjenosti doma. Hm ... Ker se doma en z drugim na teh področjih nismo ukvarjali, da bi me doma kar koli spraševali. Tako da ni bilo potrebe po razlaganju in skrivanju. Ni bilo vprašanj, kdaj se boš poročil.«*

Osebi A in B v družini nista doživeli fizičnega nasilja zaradi spolne usmerjenosti. Enako trdita za psihično nasilje. *»Fizičnega nasilja nisem doživel v družini nikoli. Psihičnega pa tudi ne. Nihče mi nikoli ni rekel žal besede. Res ne. To pa ne. Ni bilo zaničevanja, zmerjanja, poniževanja, nič«* (Oseba A). Glede na dosedanje informacije, s katerimi je postregla oseba B, to drži: *»Ah, kje, ne, ni bilo ne fizičnega nasilja. In tudi ne psihičnega nasilja.«* Pri osebi A pa je moč zaznati, da ne prepozna vseh vrst psihičnega nasilja. Že drži, da ni bilo besednih, žaljivih napadov, a v odnosu z bratom se je pojavljalo izmikanje, saj se je brat vedno umaknil, ko je oseba A prišla domov, a namerno izmikanje je vrsta psihičnega nasilja.

4.4. RAZKRITJE PRED PRIJATELJI

Ko se je oseba A razkrila doma, se je postopoma in počasi razkrila še prijateljem. Podpora pa je bil partner. Pred tem je razkritje terjalo svoj davek, saj so stiki s prijatelji začeli bledeti in se prekinjati: *»Ko sem se razkril doma, sem se počasi začel razkrivati še njim, korak za korakom. Ne čisto takoj. Ob pomoči partnerja sem se razkril prijateljem, počasi. Mogel pa sem se razkriti, ker vsi ti prijatelji od prej, sem jaz z njimi počasi začel prekinjat stike, pa ne zato, ker sem želel, ampak ker kamorkoli sva šla, sva šla skupi, na obiske nisem hodil, ker sam ne bi želel iti in partnerja pustiti doma, da bi prijatelji prišli k meni tudi ne, ker je partner doma, odgnal ga ne bi za ta čas. Tako da kar neki časa sem iskal izgovore za ne druženje. Vedel sem, da to v nedogled ne bo šlo.«*

Osebi A so bila razkritja pred prijatelji najtežja: *»Je bilo pa to najtežje razkritje, meni še težje kot staršem, je bilo to povedat res tem pravim, dobrim prijateljem.«* A od vseh je dobil pozitiven odziv, sprejetje in od večine še podporo: *»Moram pa reči, da so bili vsi njihovi odzivi pozitivni, nobeden me ni obsojal, res. Noben ni prekinil stika z mano. Večina teh prijateljev so pa z odobravanjem sprejeli, so bili zelo veseli zame, da sem se končno našel.«*

Enako kot oseba A se je tudi oseba B pred prijatelji razkrila postopoma po razkritju doma. Odzivi prijateljev so bili pozitivni: *»Pri meni zelo pozitivno, vsi so sprejeli. Razkril sem se postopoma, ko sem se razkril doma.«*

Kot najbolj primeren čas za razkritje prijateljem osebi A in B opredeljujeta priložnosti za pogovor in ujeti pravi trenutek. Oseba B trdi: *»Ob priložnostih za pogovor, da je bilo za vse lažje in smiselno.«* Oseba A pa je mnenja: *»Za razkritje prijateljem moraš ujeti pravi moment, ne greš po seznamu, ujameš moment v pogovoru.«*

Oseba A trdi, da je prijateljstvo med homoseksualci in heteroseksualci enako. Razliko je opazil le v primeru, ko se šalijo na račun gejev in lezbijk: *»Midva s partnerjem imava ogromno heteroseksualnih prijateljev in homoseksualnih prijateljev in razlik ni. Res ne. Enako ga ceniš. Mogoče je le tematika s homoseksualnimi prijatelji drugačna, ko se šalimo. Ampak saj se tudi s heteroseksualnimi prijatelji pogovarjamo o homoseksualnosti na podoben način. Tako da tu razlik v prijateljstvu res ni.«*

Enakega mnenja je oseba B, ki trdi, da razlik v prijateljstvu med homoseksualci in heteroseksualci ni: *»Razlik v prijateljstvu s homo ali hetero ljudmi ni.«*

4.5. RAZKRITJE V DELOVNEM OKOLJU

Oseba A se je na delovnem mestu razkrila po razkritju domačim: *»Ja, tudi takrat, ko sem se začel razkrivat, po razkritju doma, sem se razkril v službi.«* Enako je bilo pri osebi B.

Oseba A se je razkrila le tistim, s katerimi ima dobre odnose in prijateljujejo tudi izven službenih okvirjev. Razkritje je potekalo izven delovnika: *»A na delovnem mestu sem povedal*

tistim, s katerimi smo prijatelji tudi izven službe, ostalim ne. Tudi v pisarni smo ožji sodelavci, nismo prijatelji, njim nisem povedal. Ostalim pa, ki smo prijatelji. Povedal pa sem jim na kavi, na kosilu izven delovnika.«

Oseba B se je v svoji prvi službi razkrila mimogrede na kavi s sodelavci: *»Pri moji prvi službi sem jaz sodelavcem povedal čisto tako vmes na eni izmed prvih kav, nič posebnega. /.../ V moji drugi službi pa so vedeli že prej, saj sem večino poznal, že preden sem prišel tja v službo, tako da sem bil sprejet. Tako da se nisem potreboval na novo razkriti.«*

Reakcija sodelavcev osebe A je bila pozitivna, saj so vsi sprejeli. Negativnih sprememb v odnosu ni zaznal. Ta se je le še poglobil: *»Ja, sodelavci so sprejeli mojo spolno usmerjenost. Nobenih sprememb ni bilo v odnosu. Kvečjemu bolj so se še poglobili.«*

Reakcija sodelavcev osebe B je bila enako pozitivna: *»Ja, seveda, so sprejeli vsi sodelavci. Odnosi se niso niti malo spremenili.«*

Kot oseba A tudi oseba B nista doživeli nelagodja, diskriminiranja ali šikaniranja na delovnem mestu zaradi spolne usmerjenosti. Oseba A pravi: *»Nič od naštetega, nisem doživel ne nelagodja ne šikaniranja in ne diskriminacije.«* Oseba B ima enake izkušnje: *»Ne, nisem bil diskriminiran, ne šikaniranja in nelagodja nisem doživel.«*

Oseba A trdi, da ima v svoji službi ne glede na spolno usmerjenost možnost napredka in uspehov: *»V moji službi bi jaz rekel, da ja, da ima vsak enake možnosti za uspeh, napredek, ne glede na spolno usmerjenost. Mislim, da če si dober delavec in gej, zaupanja vreden, da te zaradi tega nobeden ne bo zapostavljal oziroma diskriminiral.«* Oseba B je podobnega mnenja in meni, da ima razkrita oseba na delovnem mestu enake možnosti za napredek kot heteroseksualne osebe: *»Tukaj je odvisno od velikosti podjetja, po mojem mnenju je odvisno od področja dela. Če pa govorimo o manjših podjetjih, pa je odvisno od ozaveščenosti vodilnega kadra in vodij. Po mojem se zna ta diskriminacija kje še vedno kazati, ampak v večini primerov pa ne. V mojih službah smo imeli vsi enake možnosti za napredek in uspeh.«* Obe pozitivni reakciji in odsotnost šikaniranja ter diskriminacije na podlagi spolne

usmerjenosti na delovnem mestu kažeta, da so sodelavci oseb A in B dobro ozaveščeni in odprti.

4.6. RAZKRITJE PARTNERSKE ZVEZE

»Sem ja, svojo partnersko zvezo sem razkril doma, seveda. To je bilo pri meni ob razkritju staršem, da sem gej. Takrat so izvedeli tudi za mojo partnersko zvezo s partnerjem.« Oseba A je razkrila svojo partnersko zvezo istočasno, ko je priznala, da je gej.

Enako je bilo pri osebi B, kjer se čas razkritja spolne identitete in partnerske zveze doma prekrivata: *»Ja, pri meni je bilo enako, sem razkril partnersko zvezo doma, ko sem imel fanta. Istočasno, ko sem se doma razkril, so izvedeli tudi za prejšnjega partnerja.«*

Čas razkritja partnerske zveze prijateljem sovpada z razkritjem spolne identitete njim. To velja za osebo A kot tudi za osebo B: *»Ko sem se razkril pred prijatelji, da sem gej, sem povedal tudi, da že imam fanta.«* Oseba A potrjuje: *»Enako, saj sovpada z mojim razkritjem njim, da sem gej. Istočasno, ko sem razkrival svojo spolno usmerjenost prijateljem, sem razkrival tudi partnersko zvezo.«*

Osebi A in B sta za partnerje povedali svojim sodelavcem istočasno kot za spolno usmerjenost. Oseba A: *»Ja, za fanta vedo tudi v službi. Vedo vsi, katerim sem povedal, da sem gej, spet istočasno, ko sem se jim razkril.«*

Reakcije na partnersko zvezo so bile zelo različne. Pri osebi A je bila reakcija domačih negativna: *»Reakcije družine na partnersko zvezo niso bile najboljše, niso sprejeli /.../ Sprejela sta, ampak samo skrito, da ne bo to kdo videl in tako naprej. Reakcije brata na partnersko zvezo pa ne vem, ker takrat nisva imela stikov niti nisva rinila k njemu domov na obiske, ker so bili odnosi hladni, zelo hladni. Tudi želje potem ni bilo, ker sem videl, kakšen je odziv. Rekel sem, pustimo času čas.«*

Razkritje partnerske zveze v domačem okolju pri osebi A vključuje psihično nasilje, saj sta starša postavljala meje in pogoje, kdaj lahko pride oseba A na obisk s partnerjem. Ravno tako

so prisotni elementi homofobičnega jezika, zlobni jeziki sosedov: *»Na začetku ni bilo prepovedano, da ne sme moj partner priti k nam domov, ni bilo pa priporočljivo. Rečeno je bilo, da lahko prideva le zvečer, da ne bodo sosedge videli. Pa da lahko prideva vedno, ampak neopaženo skupaj. In če so kakšni obiski, rajši ne. Tako zelo ... Bala sta se jezikov sosedov, smo le na vasi. Takrat sem jaz doma tudi povedal, da na tak način ne bova hodila domov na obiske, da bova hodila takrat, ko bova imela čas in namen, pa če je to dopoldan ali pa popoldan. In če tega ne bosta sprejela, pač ne bosta, okej, se pač ne bomo videvali. Tako da kar neki čas je bil to problem.«* Oseba A je postavila jasne meje, da ne bo hodila domov, če partner ni zaželen in če se morata doma skrivati pred obiski in sosedi.

Pri osebi B sta bila v domačem okolju sprejeta oba partnerja: *»Pri meni pa iz partnerske zveze nihče ni delal drame. Sprejeta sta bila oba partnerja, kot prejšnji in zdejšnji /.../ Tudi reakcija brata je bila pozitivna, ni bilo težav.«* Tudi oseba B je postavila jasne meje iz preventive, kaj je zanj sprejemljivo in kaj ne: *»Sem pa jaz že v startu povedal, da če jaz z nekom živim, je zame sprejemljivo edino to, ali prideva oba ali pa nihče. Tukaj pa res nisem popuščal. Nikoli ni bilo potrebe, da bi popuščal, ker ga noben ni obsojal, partnerja, a ne.«*

V delovnem okolju je bil partner osebe A sprejet pozitivno: *»Sodelavci so mojo partnersko zvezo normalno sprejeli.«*

Enako pri osebi B, kjer so se sodelavci na partnerja odzvali pozitivno: *»Mojega partnerja so vsi sodelavci sprejeli, istočasno, ko sem se jim razkril.«*

4.7. RAZKRITJE DANES

Ob vsakem ponovnem razkritju oseba A ne čuti nelagodja ali pa tesnobe, ne prevzamejo jo negativni občutki: *»Pa ko se moram vsakič znova razkriti, jaz tukaj nimam takih problemov, ni nelagodij, čisto brez negativnih občutkov lahko to povem. Itak to ne govoriš kar tako vsem povprek. To pač poveš, če je situacija prava in ljudje, da jim poveš. In težav ob razkrivanju nimam več. Tudi v službi, v pisarni ali pa kjer koli, če bi me kdo presenetil in rekel, ej, sem slišal, da si gej, bi rekel, ja, sem.«*

Enako je pri osebi B, ki z razkrivanjem nima težav. *»Ne, nikakor, nikoli mi ni bilo žal, da sem se razkril. Žal mi je samo to, da tega nisem naredil že 10 let prej. To pa absolutno.«* Oseba A je pomirjena s svojo lastno identiteto in jo je tudi popolnoma sprejela. Obžaluje le čas, da se ni razkril in spoprijel s svojo spolno identiteto že prej. Enako velja za osebo B, sprejel je svojo lastno identiteto in ni mu žal, da se je razkril: *»Ne, absolutno mi ni žal, da sem se razkril.«*

Oseba A kot svoje najtežje razkritje opredeljuje razkritje pred prijatelji, s katerimi se pozna že vse življenje: *»Najtežje razkritje je bilo najboljšim prijateljem, ker smo bili skupaj celo življenje, celo mladost, dolga leta /.../ Tako da so ti res najboljši, dobri, stari prijatelji izvedeli med zadnjimi, pozno sem jim povedal.«* Razlogi za to so strah pred ne sprejetjem, pred zavrnitvijo, da bi prekinili vse stike, ki so jih gradili celo življenje, in ne bi več komunicirali: *»Bal sem se, da me ne bodo sprejeli, da bomo prekinili vse odnose, da ne bo več stikov, nobene komunikacije.«*

Oseba B pa je nasprotje osebi A. Nima svojega najtežjega razkritja, saj se mu je bilo vse enako težko oziroma bolje rečeno lahko razkriti: *»Meni se razkriti ni bilo kaj posebej težko nobenemu, ker sem že v naravi bolj odprt kot moj partner. Vsem enako se mi je bilo težko oz. lahko povedati.«*

4.8. HOMOFOBIČNO OKOLJE

Oseba A trdi, da še ni doživela homofobičnega obnašanja, a hkrati opisuje homofobičen govor iz vaške gostilne: *»Jaz homofobnega obnašanja sploh še nisem doživel. Tudi tu pri nas na vasi, kjer vsi vedo, ni bilo nič homofobnega obnašanja. Edino bilo je enkrat, v neki gostilni, ko je eden rekel, ko smo imeli pogreb od mojega očeta, ko je videl mojega partnerja zraven mene, češ, ali ga je mogel pripeljat s seboj na pogreb.«* Kot je razvidno, oseba A žaljivega, homofobičnega govora ne uvršča med homofobijo oziroma je ne prepozna.

Oseba B pravi, da osebno še ni doživela homofobije, trdi in prepozna pa homofobični grafit, ki naj bi nastal za osebo A v vasi, kjer živi: *»Osebno tudi jaz nisem doživel homofobije /.../ en grafit na vasi, na električni omarici na sosedovi hiši, napisano, tako čudno, v smislu, ti, gej*

/.../ Ni nujno, da je zate. Bi pa bilo možno. Kontekst je bil tak. Ne spomnim se točno tega, kaj je pisalo. Ampak to je opcija, da je bilo homofobno obnašanje, homofobni grafit.«

Ob neprepoznavanju homofobičnega obnašanja osebe A in na drugi strani prepoznavanje le-tega osebe B so se pri osebi A sprožili občutki nelagodja: *»Ja, ampak ne vem, če je bilo to za mene mišljeno.«*

Kot aktivist oseba A ni aktivna. Pravi, da se še nikoli ni udeležila parade ponosa in da zaenkrat nima posebne želje: *»Nikoli se še nisem udeležil parade ponosa. Želje tudi nimam, če bi bil slučajno tam, bi se je udeležil, načeloma pa ne, da bi šel prav z namenom tja.«* Enako velja za osebo B, ki pravi, da ne čuti potrebe po tem, da bi se udeležila parade ponosa: *»Tudi jaz še nisem bil na paradi ponosa. Zaenkrat še nimam želje, potrebe po tem, da grem na parado.«*

Osebi A in B nista še nikoli prišli v stik s policijo zaradi homofobičnega vedenja oziroma nasilja.

Za podporo in pomoč ob razkritju oseba A ni obiskala nobene organizacije. Podporo je vedno našla v partnerju: *»Ne, nikoli nisem obiskal nobene organizacije. Moja podpora je bil vedno in samo partner.«* Tudi oseba B za pomoč in podporo ob razkritju ni obiskala nobene organizacije.

Oseba A meni, da se glavne ovire pri razkritju gejev in lezbijk nahajajo v okolici, kjer je neodobravanje, nesprejemanje: *»Jaz mislim, da se veliko število ljudi ne odloči za razkritje, je razlog predvsem zaradi okolice in neodobravanja, nesprejemanja. Mislim, da je to največji problem, saj je bil tudi v mojem primeru.«*

Podobno meni oseba B, ki dodaja še, da je razlog v vzgoji: *»Da se toliko gejev in lezbijk ne odloči za razkritje, je razlog v homofobični okolici in še v vzgoji.«*

Oseba A je mnenja, da je homoseksualnost v Sloveniji vedno bolj sprejeta, da je tema zavita v molk in da homoseksualnost še mnoga leta ne bo enako vredna kot heteroseksualnost:

»Menim, da se v Sloveniji iz leta v leto homoseksualnost bolj sprejema. Da ni več izgredov zaradi tega, napadov. A veliko se pa o tem ne govori. Da pa bi se zelo spremenilo, da bi prišlo do izenačenja homoseksualnosti s hetero, pa mislim, da še mnoga leta ne.«

Oseba B trdi, da homoseksualnost ne bo nikoli enako gledana kot heteroseksualnost. Verjame, da se bodo zakoni počasi uredili in sprejeli v prid istospolno usmerjenih: *»Dejansko menim, da se zakoni bodo počasi uredili, izboljšali tudi za homoseksualce, ampak v glavah ljudi pa bo šlo to še počasneje. Saj so odporni na spremembe. Vsaka stvar, ki je izven povprečja, jo večina zelo počasi in težko sprejema, če sploh jo. Sem pa mnenja, da homoseksualnost v Sloveniji ne bo nikoli enako cenjena kot heteroseksualnost.«* Pomembnem se mu zdi zgled in princip lika dobrega učitelja, ki bi množici nasprotnikov približal homoseksualnost: *»Ampak k premikom v glavi in k razumevanju homoseksualnosti za večino bi pa pripomogli lahko ljudje, ki so na visokih in vplivnih položajih in so cenjeni zaradi svojega dela, recimo zdravniki, znanstveniki, politične osebe, ki so homoseksualne, da bi se razkrile in dokazale, da niso nič slabše in nič nenormalne, če imajo rade isti spol. Tako bi počasi zbijali tabuje. Da se pokaže, da ni vse narobe, če si homoseksualec.«*

Oseba A sedaj živi življenje povsem umirjeno, s svojo identiteto se je povsem pomiril, jo ozavestil in sprejel: *»Sedaj živim umirjeno družinsko življenje. S svojo identiteto sem se povsem pomiril, sprejel in ozavestil. Normalno živim, tako kot živim, mi je super.«* Nikoli nima več dvomov in pomislekov zaradi spolne usmerjenosti.

Tudi oseba B se je povsem pomirila s spolno identiteto, jo ozavestila in sprejela. Nima problema s homoseksualnim načinom življenja niti nima dvomov in pomislekov zaradi svoje spolne usmerjenosti: *»Jaz načeloma v redu, nimam težav s homoseksualnim načinom življenja. Zelo sem sprejel in ozavestil svojo identiteto.«*

5. RAZPRAVA

Diplomsko delo obsega kvalitativno študijo primera razkritja homoseksualnosti dveh gejev. Raziskava je zasnovana na podlagi obsežnega intervjuja, kjer je zajet čas od prvih zavedanj spolne usmerjenosti pa vse do življenja danes.

5.1. PRVA ZAVEDANJA O HOMOSEKSUALNOSTI

Kuhar in Švab (2005) pišeta, da geji in lezbijke začnejo razmišljati o svoji spolni usmerjenosti še preden dopolnijo 15 let. Enakega mnenja sem jaz, saj je moja raziskava pokazala, da sta se osebi A in B svoje homoseksualnosti začeli zavedati že zelo zgodaj, v času osnovne šole, nekaj let pred vstopom v srednjo šolo. Tudi Dank (v Kuhar 2001) je mnenja, da se največ mladostnikov s privlačnostjo do istega spola sreča med 10. in 14. letom starosti.

Zelo zanimivo pa je, kako sta osebi A in B različno sprejeli lastno homoseksualno identiteto. Oseba A je tipičen primer, ki je pogosto opisan v literaturi, saj kot pravi Troiden (v Kuhar 2001), je ubral strategije zanikanja in nepriznavanja lastnih homoseksualnih želja, čustev, fantazij in aktivnosti. *»Ker sem jaz to hotel na vsak način prikriti. Takrat, ko sem prvič v tistih najstniških letih videl, kam mi misli uhajajo, sem to na vsak način hotel skrivat, prikrivat.«* Oseba B pa je netipičen primer, saj s sprejemanjem lastne homoseksualne spolne identitete ni imel pomislekov, težav in podobno. Oseba A je sprejela lastno spolno homoseksualno identiteto šele v 30. letu starosti. Vse od časa zavedanja v najstniških letih pa do priznanja sebi je bil, kot piše Kuhar (2001), v homoseksualnem klozetu. To je obdobje, med katerim se posameznik zaveda svoje homoseksualnosti, homoseksualnih želja in občutkov ter med sprejetjem sebe kot homoseksualca. Če pa dogajanje osebe A pogledamo skozi teorijo Danka (v ibid. 2001), ga le-ta poimenuje *»the closet queen«*, saj je imel željo po homoseksualnem načinu življenja, a kljub temu homoseksualne identitete ni razvil.

Oseba A je lastno spolno usmerjenost sprejela relativno pozno in s tem je tudi povezana reakcija nanjo. Bila je negativna, na vsak način je hotel skriti in prikriti, kaj čuti. Menim, da je proces zavedanja in razkrivanja spolne usmerjenosti zelo naporen in boleč proces, ki ga spremljajo stiske. Podobno meni Kuhar (2001), ki trdi, da je proces razkrivanja le za malo

število primerov enostaven in neboleč. Večina gre skozi dolge procese, ki jih spremljajo naponi, stiske, negativna občutja in bolečine. Razlog je lahko pomanjkanje možnosti do dostopa informacij, kjer akter živi. Oseba B spada v krog manjšine, saj zaradi spolne usmerjenosti ni imel nikoli težav sam pri sebi, nikoli se ni obremenjeval. Sklepam, da oseba B ob razkritju ni doživljala večjih stisk, kar je zelo neobičajno, medtem ko so osebo A spremljale ogromne bolečine, nespečnost, črne misli, manjša depresija in psihične stiske. Pomoč je poiskal tudi pri specialistu in jemal antidepresive.

Oseba A je zelo dolgo tajila, skrivala in zanikala občutja in privlačnost do pripadnikov istega spola. To je delala pred samim seboj in pred drugimi. Posluževal se je koncepta dvojne identitete, saj se je v družbi pretvarjal, da ga zanimajo ženske. Ko pa je bil sam s seboj, so vsa čustva, ki jih je moral tajiti, prišla na plano, kar se je odražalo v stiskah. Drescher (v Švab, Kuhar 2005) razmišlja, da homofobija, ki je razpasena v družbi, prikazuje homoseksualna občutja kot slaba, negativna, nesprejemljiva in čudna. Zato posamezniki, ki gojijo čustva in imajo privlačnost do istega spola, skušajo ta čustva skriti, potlačiti in jih odcepiti stran od sebe.

Ne čudi me, da oseba A niti oseba B nista na začetku nikomur zaupali, kaj čutita do istega spola, saj je razkritje dolg proces, vseživljenjski proces, ki se ne zgodi z enkratnim dogodkom. Enakega mnenja sta Silverstein in Picano (2008), ki razkritje definirata po več fazah, od prve istospolne izkušnje do priznanja samemu sebi in nadalje priznanja ožji socialni mreži in širši okolici, zaključujeta pa z identifikacijo z gejevskim gibanjem.

Zelo zanimivo se mi zdi, kako velik negativen vpliv je imelo heteroseksualno okolje na razkritje osebe A, medtem ko pri B-ju tega ni moč zaznati. Pri osebi A sem opazila močne komponente heteronormativnosti, zakoreninjena in prevladujoča pričakovanja staršev in družine po uspešno zaključenem šolanju, službi, poroki in vnukih. Menim, da imajo v kraju osebe A močne predstave, kaj je prava in naravna spolnost, edina sprejemljiva, ki je seveda heteroseksualna spolna praksa. Kuhar in Švab (2005) pišeta, da koncept heteronormativnosti prikazuje koncept heteroseksualnosti kot univerzalno normo, ki je fiksna, stabilna, normalna in naravna. Pan (2007) razlaga, da je heteroseksualnost prikazana kot sinonim za pravo

seksualno privlačnost. Torej, seksualnost je omejena na dva spola. Vse, kar je drugače, je odklonsko in nerealno.

Zdi se mi, da je oseba A trpela nerazkritje in kasnejše težje razkritje zaradi okolice, saj prihaja iz majhne vasi, kjer ljudje niso tako zelo ozaveščeni in informirani o različnih spolnih praksah in imajo tradicionalno prepričanje, kaj je prav in kaj narobe; heteroseksualno spolno prakso imajo za fiksno. Silverstein in Picano (2008) razlagata, da je proces razkritja odvisen od kraja, kjer živi, morebitne homofobne verske vzgoje, etičnih in družbeno-kulturnih značilnosti. Prepričana sta, da če akter prihaja iz majhnega kraja, kjer imajo prepričanje o fiksni in naravni spolnosti, ki je za njih privlačnost do nasprotnega spola, bo imel pri razkritju skopo podporo.

5.2. RAZKRITJE PRED SAMIM SEBOJ

Oseba A je v praksi potrdila teoretski koncept, ki ga razlagata Kuhar in Švab (2005), da je najtežje razkritje prav razkritje pred samim seboj, saj se je razkrivala približno 15 let. Temu se pridružujeta Silverstein in Picano (2008), ki soočenje z lastnimi strahovi in dilemami opisujeta kot najbolj mučen in naporen del razkrivanja. Nadalje Švab in Kuhar (2005) dodajata, da se najstniki razkrijejo v povprečju v starosti 19 let in pol. Razkritje pripelje do občutka lastne vrednosti, odžene strah in nelagodje ter preseže sovraštvo do samega sebe. Oseba B pa je v tem tipičen teoretski primer, saj se je razkril v letih, ki sta jih navedla Kuhar in Švab. Star je bil okoli 20 let.

Da je proces razkrivanja dolg, mučen in boleč, dokazuje oseba A, ki je ob tem doživela manjšo depresijo in nespečnost. Imel je obdobja, ko po mesec dni skupaj ni spal. Ker izjema potrjuje pravilo, je oseba B ta izjema, ki pri procesu razkrivanja ni imela črnih misli, nespečnosti in drugih stisk. Prepričana sem, da je razkrivanje pred samim seboj odvisno od posameznika do posameznika, kakšen je karakter, koliko ima informacij, v kakšnem okolju živi in koliko ima podpore.

K razkritju spolne usmerjenosti okolici je osebo A spodbujal partner, oseba B pa je našla moč v samem sebi.

5.3. RAZKRITJE PRED DRUŽINO

Obe osebi, A in B, sta svojo spolno usmerjenost staršem razkrili istočasno s partnersko zvezo. Oseba B je zopet netipičen teoretski primer, saj je razkritje doma potekalo brez čustvenih naporov, zavračanj ali ne sprejemanj. Mama ga je skozi pogovor vprašala, če je njegov prijatelj več kot le prijatelj. On je pritrdil. Ni bilo drame.

Pri osebi A je zgodba drugačna. Naprej se je razkril pred mamo oziroma ga je razkrila ona. Enako kot pri osebi B je tudi mama osebe A vprašala, če sta s prijateljem samo prijatelja ali imata kaj več. Menim, da je bilo razkritje osebe A pred starši bolj naporno kot pri osebi B, saj je mama reagirala negativno, z jokom, obupom in s samoobtoževanjem. Škorjanc (2008) trdi, da starši ob spoznanju, da je njihov otrok istospolno usmerjen, reagirajo zelo burno. Še več, običajno je občutek krivde prva stvar, na katero se oprejo poleg agresije, žalosti, joka in obupa. Mama osebe A se je spraševala, kje je zgrešila v vzgoji, kaj je narobe naredila in podobno.

Švab in Kuhar (2005) trdita, da se homoseksualci najprej razkrijejo pred mamo, sledijo bratje in sestre, na koncu pa oče. Ravno ta krog se je dogajal pri osebi A. Enako velja za osebo B, najprej mama, nato pa brat.

Kot je znano, razkritju materi sledi razkritje bratu oziroma sestri. Oseba A se je pred bratom razkrila zelo posredno, prek mame. Po mojem mnenju je bila reakcija negativna, saj je brat osebo A dolgo časa ignoriral, se ga izogibal in o tem nista nikoli odkrito spregovorila. Ocenjujem, da je brat osebe A reagiral homofobično. Banks (2003) deli homofobijo na zunanjo in notranjo, kjer pod zunanjo šteje socialno izogibanje.

Oseba B se je bratu razkrila neposredno, ko je domov pripeljal prvega partnerja. Reagiral je pozitivno, partnerja je sprejel. Njun odnos se ni spremenil. Ob tem se je oseba B počutila pozitivno, saj sta mama in brat sprejela njegovo homoseksualnost, poleg tega pa še partnerja. Po mojem mnenju je to razkritje eno redkih, ki je potekalo brez zavračanj, nesprejemanj in negativnih čustev. Je dober primer prakse in zgled.

Na zadnje je sledilo razkritje očetu. Menim, da se je oseba A nazadnje razkrila očetu, saj sta imela z mamo boljši odnos. Po mojem mnenju in mnenju Kuharja in A. Švab (2005) na to vplivajo še razmerje moči med staršema, vloga matere, ki mora poskrbeti za otroke, boljša in več komunikacije z mamo kot z očetom in prepričanje, da očetje v manjši meri pokažejo čustva.

Oseba A trdi, da je oče lažje sprejel njegovo istospolno usmerjenost, saj se mu zdi, da sta imela po tem boljši odnos, a o pereči temi nista nikoli govorila. Po prebrani literaturi in po lastnih prepričanjih pa menim, da oče osebe A ni lažje sprejel razkritja kot mama. Opiram se na zaprto komunikacijo med A-jem in očetom, saj o tem nista nikoli govorila. Zdi se mi, kot da bi oče bežal pred tem in potlačil dejstva daleč proč.

Prepričana sem, da je zelo pomembno, da otrok staršu pomaga pri razkritju, še posebej, če je reakcija starša negativna. Pomaga z informacijami, različnimi knjigami o homoseksualnosti, zgodbami, skozi katere se lahko poistovetijo z drugimi starši, da starši dobijo občutek, da niso oni eni in edini na tem svetu, ki imajo sina geja in da s tem ni nič narobe. Zelo dobra pa se mi zdi tudi opcija, da poiščejo strokovnjaka, ki se bo pogovoril s starši, četudi je to samo enkratni obisk. Menim, da je zaupati tretji osebi, ki o tebi ne ve ničesar, včasih veliko lažje, kot pa se zaupati osebi, ki o tebi veliko ali pa skoraj vse. Tudi oseba A je svoji mami poiskala pomoč, strokovnjaka.

Intervjuvanca A in B trdita, da v ožji socialni mreži nista doživela ne fizičnega in ne psihičnega nasilja. Po vseh informacijah, ki sem jih pridobila, sklepam, da oseba A ne prepozna psihičnega nasilja. Kot pravijo tudi Švab, Kuhar (2005) in Pirnar (2006), mnogi homoseksualci ne prepoznajo psihičnega nasilja, ki se izvaja nad njimi v času razkritja ožji socialni mreži. Po mojem mnenju je izogibanje brata osebe A izvajanje psihičnega nasilja nad njim, saj se ga, preden je izvedel za bratovo homoseksualnost, ni nikoli izogibal.

Kot trdita Švab in Kuhar (2005), sem sama enakega mnenja, da je homoseksualnost v heteroseksualnih družinah še vedno tabu, da se o tem doma ne pogovarjajo, vse dokler ne pride trenutek razkritja in imajo osebe, ki se razkrivajo, in starši premalo informacij o

homoseksualnosti. Tudi osebi A in B sta potrdili, da se doma o homoseksualnosti pred razkritjem niso pogovarjali.

5.4. RAZKRITJE PRED PRIJATELJI

Razkritju doma je postopoma sledilo razkritje prijateljem pri obeh intervjuvancih.

Švab in Kuhar (2005) razlagata, da se posameznik, ki v krogu prijateljev ni razkrit, počuti odtujenega, sploh če se še išče, saj nobenemu ne more povedati, kaj čuti, tava, je izgubljen, ne čuti pripadnosti skupini, počasi izgublja stike, začne se zapirati vase itd.; zato se je primoran razkriti, če želi, da se odnosi nadaljujejo. Sta mnenja, da se običajno homoseksualci najprej zaupajo dobrim prijateljem.

Oseba A zavrača teoretski koncept s svojo zgodbo, saj trdi, da so njegovi stari, dobri prijatelji za njegovo spolno usmerjenost izvedeli med zadnjimi. Oseba B se je tipično najprej razkrila bližnjim prijateljem in naletela na same pozitivne odzive tako kot oseba A. Intervjuvancema pa je skupno to, da nihče ni opazil in doživel razlik v prijateljstvu med homoseksualci ali heteroseksualci.

5.5. RAZKRITJE V DELOVNEM OKOLJU

Švab in Kuhar (2005) sta dokazala, da je delež nerazkritih homoseksualcev na delovnem mestu visok, vsak drugi je nerazkrit. Osebi A in B ne sodita v ta visok delež, saj sta oba razkrita na delovnem mestu. Oseba A je na delovnem mestu razkrita pred sodelavci, s katerimi je prijatelj tudi izven delovnika. Razkril se jim je po razkritju doma in prijateljem. Potekalo je izven delovnika v sproščenem okolju. Barry M. Dank (v Kuhar, 2001) trdi, da so pomembne okoliščine, kjer se posameznik razkrije. Sama sem enakega mnenja in trdim, da sta oseba A in oseba B izbrali dobre okoliščine za razkritje. Velik poudarek dajem na sproščenost in udobje v tistem momentu v tisti družbi. Trdim pa, da je razkritje lažje, če je v družbi že razkrit kakšen homoseksualec, saj mu le-ta lahko nudi podporo, da se razkrije še ostalim. Enako velja za osebo B. Sama ocenjujem, da je najbolj primeren prostor in čas za razkritje izven delovnega okolja s sodelavci, ko pogovor nanese na zasebno življenje.

Reakcije sodelavcev so bile pri obeh pozitivne, vsi sodelavci so sprejeli in niso negativno reagirali na razkritje. Oba trdita, da se odnosi med njima in med sodelavci po razkritju niso spremenili, da so se le še poglobili. Še več, na delovnem mestu nista bila diskriminirana zaradi spolne usmerjenosti, nista doživljala nelagodja ali šikaniranja. Sklepam, da je vedno manj razkritih gejev in lezbijk, ki bi bili zaradi svoje spolne usmerjenosti diskriminirani, saj se danes o homoseksualnosti vedno več govori, tema ni več tako tabuizirana, kadri so vedno bolj ozaveščeni, vodstvo poskrbi za dobre odnose v dobrobit podjetja itd. Pirnar (2006) je zapisala, da so prišli v raziskavah do ugotovitev, da je bilo na delovnem mestu diskriminiranih okoli 17 % homoseksualcev.

5.6. RAZKRITJE PARTNERSKE ZVEZE

Kuhar (2001) piše, da geji v povprečju vstopijo v prvo partnersko zvezo nekje okoli 21. pa vse do 24. leta. Torej oseba A izstopa iz teoretičnih okvirjev, saj je v prvo istospolno partnerstvo vstopila, ko je imela čez 30 let. Oseba B pa paše v okvir teorije, saj je imela prvo istospolno partnersko zvezo v najstniških letih. Osebi A in B sta doma priznali partnersko zvezo takrat, ko sta priznali tudi svojo spolno identiteto in se razkrili.

Enak cikel sta osebi A in B doživljali ob razkritju spolne identitete prijateljem, ki sovpada z razkritjem partnerske skupnosti.

Razkritju partnerske zveze doma in med prijatelji je sledilo razkritje na delovnem mestu, in sicer sočasno z razkritjem spolne identitete. Pri obeh so v delovnem okolju sprejeli partnerja in ni bilo negativnih odzivov.

Pri intervjuvancu A je bila reakcija na istospolno partnersko skupnost doma negativna. Starša sta po moji oceni le prikrito ali pa delno sprejela, saj sta mu rekla, naj hodita domov neopažena, ko se stemni, češ naj se ta zveza skriva. Tu se kažejo komponente psihičnega nasilja: *»Reakcije družine na partnersko zvezo niso bile najboljše, niso sprejeli /.../ Sprejela sta, ampak samo skrito, da ne bo to kdo videl in tako naprej. Reakcije brata na partnersko zvezo pa ne vem, ker takrat nisva imela stikov niti nisva rinila k njemu domov na obiske, ker so bili odnosi hladni, zelo hladni. Tudi želje potem ni bilo, ker sem videl, kakšen je odziv. /.../*

Na začetku ni bilo prepovedano, da ne sme Matjaž priti k nam domov, ni bilo pa priporočljivo. Rečeno je bilo, da lahko prideva le zvečer, da ne bodo sosedge videli. Pa da lahko prideva vedno, ampak neopaženo skupaj.»

Švab in Kuhar (2005) razlagata, da imajo starši ob razkritju otroka nešteto dvomov in pomislekov, kako bo to neobičajno homoseksualnost sprejela okolica, kako zelo bo otrok trpel. Seveda krivdo iščejo v sebi, se samoobtožujejo in razmišljajo, kje v vzgoji so zgrešili. Zelo pogosta pa je miselnost, da je to le obdobje, ki bo minilo, da se da vse pozdraviti. Takoj po razkritju partnerske zveze doma starši zahtevajo, da se le-ta skriva. Nastopil je družinski klozet. Ravno to se je zgodilo pri osebi A, saj o tem niso doma več govorili in naprosili so ga, naj zvezo skriva.

Kot protiutež pa je sprejetje partnerske zveze v domačem okolju pri osebi B, kjer sta bila sprejeta oba partnerja.

5.7. RAZKRITJE DANES

Oba intervjuvanca sta ponosna in vesela, da sta razkrita. S svojo identiteto živita povsem pomirjeno. Ob ponovnih razkrivanjih ne občutita nelagodja, sramu ali ostalih negativnih čustev. Sklepam, da je to pravi dokaz in potrdilo, da sta se sprejela in se pomirila s svojim načinom življenja, v katerem uživata.

Kot najtežje razkritje oseba A navaja razkritje starim, dobrim prijateljem. Kot razlog navaja strah, da ga ne bi sprejeli in razumeli. *»Bal sem se, da me ne bodo sprejeli, da bomo prekinili vse odnose, da ne bo več stikov, nobene komunikacije.»* Švab in Kuhar (2005) pa pišeta ravno nasprotno, da je velik pritisk in preskok pri priznanju doma, družini, da so prijatelji tisti, ki med prvimi zvedo za homoseksualnost drugega. Oseba B pa se je prva razkrila prav prijateljici, ki je že prej malo sumila, da je B gej.

5.8. HOMOFOBIČNO OKOLJE

Intervjuvanec A trdi, da še ni doživel homofobičnega obnašanja, a hkrati opisuje žaljivi govor, ki je sigurno del homofobije. Sklepam, da oseba A ne prepozna homofobičnega oziroma sovražnega govora. Leskošek (2005) razlaga, da če ne prepoznamo sovražnega govora v konceptu kriminalnega dejanja, ne moremo prepoznati drugih dejanj kot homofobičnih.

Oseba B trdi, da še ni bila deležna homofobije iz okolice. Prepoznala pa je homofobičen grafit v kraju, kjer živi. Sklepa, da je ta grafit namenjen osebi A. Ob tej izjavi so se osebi A sprožila nelagodja in negativni občutki. Prepričana sem, da sovražna, homofobična dejanja povzročajo nelagodje in sprožajo signale nezaželenosti. Še več, ravno tako kot Leskošek menim, da sovražni govor ustrahuje in vzbuja nelagodje.

Kot aktivista nista aktivna na paradi ponosa ali na drugih akcijah, ki se dotikajo istospolne usmerjenosti. Tako po mnenju Silversteina in Picanoja (2008) nista dokončno razkrita, saj nista dosegla zadnje faze, ki jo onadva opredeljujeta kot identifikacijo z gejevskimi gibanji. Po mojem mnenju pa sta popolnoma razkrita, saj živita odkrito homoseksualno življenje, sta razkrita doma, pred prijatelji in v službi. Še več, s svojo spolno identiteto sta pomirjena, ob vsem tem pa ne občutita občutkov sramu in nelagodja, pač pa voljo, srečo in ljubezen. Oseba A pravi: *»Sedaj živim umirjeno družinsko življenje. S svojo identiteto sem se povsem pomiril, sprejel in ozavestil. Normalno živim, tako kot živim, mi je super.«*

6. SKLEPI

Razkritje homoseksualnosti je proces, ki istospolno usmerjeno osebo spremlja celo življenje, saj poteka vse od prvih zavedanj homoseksualnosti v zgodnjih najstniških letih do priznanja samemu sebi, drugim in vključuje vsako naslednje razkritje spolne identitete. Moja intervjuvanca sta proces razkritja doživljala zelo različno, kar je dober primer, da razumemo, da je vsaka zgodba posebna in unikatna ter da osebnih izkušenj ne moremo posploševati.

Tako oseba A kot oseba B sta se svojih občutkov in privlačnosti do istega spola zavedali že v zgodnjih najstniških letih. Razlika pa je v času, kdaj sta si te občutke upali priznati. Oseba A je skrivala, tajila in zanikala privlačnost do istega spola sama pred seboj vse do 30. leta starosti. Proces razkritja pred samim seboj je trajal kar 15 let. To obdobje sta spremljala nespečnost in krajši čas depresije. Na drugi strani pa je oseba B, ki je sama sebi priznala, da je gej, okoli 20. leta starosti.

Razkritje pred starši je bilo za osebo B mnogo manj stresno kot za osebo A. Družina osebe B, mama in brat, sta istospolno usmerjenost sina in brata sprejela brez izbruhov joka, jeze, šoka in nasilja. O homoseksualnosti se doma niso nikoli nič posebej pogovarjali. Pri osebi A pa je bilo ravno nasprotno, saj je bil odziv mame negativen, poln obupa, šoka in joka. Razloge za sinovo istospolno usmerjenost je iskala v sebi, češ, kje je zgrešila v vzgoji. Z očetom o tem nista nikoli odkrito spregovorila. Brat pa je za homoseksualnost osebe A izvedel prek mame. Začel se ga je izogibati in vedno manj sta komunicirala. Reagiralo je homofobično. O istospolni usmerjenosti se doma niso nikoli pogovarjali. Družinska dinamika po razkritju je bila v družini osebe B nespremenjena, v družini osebe A pa je bila v zraku kar nekaj časa napetost in zelo previdno so izbirali besede. Intervjuvancema je skupno to, da je oba razkrila mama. Še več, istočasno je bila razkrita tudi partnerska zveza.

Razkritje pred prijatelji je bilo za osebo A najbolj stresno poleg razkritja pred samim seboj. Pred njimi se je bil primoran razkriti, saj so počasi izgubljali stike, želel je predstaviti partnerja, a se je bal reakcije oziroma nesprejetja med njimi. Vsi prijatelji so pozitivno reagirali in z nikomer ni prekinil stikov zaradi spolne usmerjenosti. Hkrati jim je razkril tudi partnersko zvezo z osebo B. Oseba B z razkritjem pred prijatelji ni imela posebnih težav. Pred

njimi je naredil »coming out« po razkritju v družini. Hkrati pa je razkril tudi partnersko zvezo. Enako velja za osebo A.

Razkritje spolne usmerjenosti in istospolne partnerske zveze v delovnem okolju je sledilo po razkritju prijateljem pri osebah A in B. Oba sta dobila pozitivne odzive. Zavračanja, šikaniranja ali diskriminiranja na podlagi spolne usmerjenosti nista bila deležna.

Osebi A in B sta partnersko zvezo razkrili za razkritjem spolne identitete. Zanimivo je, da je bila pri osebi B zveza vedno sprejeta, pri osebi A pa v večini. Namreč, ko je oseba A partnersko zvezo razkrila doma, so ji rekli, da sicer partner lahko pride, ampak naj hodita na obiske domov bolj zvečer, ko se stemni, neopaženo, da sosedje ne bodo videli in ko doma ne bo nobenih obiskov. Oseba A je ob tem postavila jasne meje, ali sta dobrodošla oba skupaj in to kadar koli ali pa nobeden, nikoli.

Fizičnega nasilja zaradi spolne usmerjenosti intervjuvanca nista doživljala. Trdita tudi, da nista bila deležna psihičnega nasilja. Vendar je pri osebi A moč zaznati, da ne prepozna psihičnega nasilja. Postavljanje meja, izvrševanje pritiska, pogojevanje, kdaj je in kdaj ni partner dobrodošel, lahko uvrstimo v psihično nasilje, četudi pod pretvezo strahu pred zlobnim odzivom sosedov.

Ni redkost, da homoseksualci ne prepoznajo homofobije. Oseba A ne prepozna homofobičnega obnašanja, saj pravi, da ga še ni doživela, hkrati pa je opisala dogodek, kjer je bil prisoten homofobičen, žaljiv govor proti njej. Na drugi strani pa je oseba B prepoznala homofobičen grafit v vasi, kjer živi oseba A. Le-ta se osebi A ni zdel sporen. Ob besedah osebe B, da je grafit namenjen A-ju, je ta doživljala nelagodje in trdila, da ni namenjen njemu, kar pokaže tudi na to, da si morajo osebe, ki so deležne sovražnosti, zgraditi sistem obrambnih mehanizmov, da se zaščitijo.

Kot aktivista nista dejavna, saj ne čutita potrebe po javnem delovanju.

Življenje danes obe osebi opisujeta kot umirjeno. Sta v partnerskem razmerju. S svojo identiteto sta oba pomirjena, sprejela sta jo in ozavestila. Ni jima žal, da sta se razkrila. Oseba

A bi se, če bi moral ponovno čez celoten proces razkritja, razkril mnogo prej, že v najstniških letih. Nimata težav s homoseksualnim načinom življenja. Srečna sta.

7. PREDLOGI

Na začetku naj poudarim, da je razkritje homoseksualnosti proces, ki se dogaja skozi celo življenje. Ta proces otežijo homofobični odnosi, nasilje, neizobraženost oziroma neinformiranost okolice o istospolnosti. Tako se le še povečuje miselnost in prepričanje, da je istospolnost nekaj nenaravnega, nenormalnega in tako se tabu le še povečuje.

Podpiram idejo in možnost, da se najstnik oziroma oseba, ki je istospolno usmerjena, razkrije čim prej. Tako si lahko prikrajša vse težave in stiske, ki sledijo prikrivanju, zanikanju in tajanju lastne spolne identitete. Zavedam pa se, da to ni lahko. Menim, da predvsem zaradi okolice, ki homoseksualnosti ne sprejema odprtih rok. Menim tudi, da bi bilo zelo učinkovito, če bi se kakšna javna istospolno usmerjena osebnost razkrila celotni javnosti. To lahko vpliva na to, da splošna javnost o homoseksualnosti govori in misli manj slabšalo.

Sem mnenja, da bi večje družbene akcije na temo homoseksualnosti, kjer bi geji in lezbijke delili svoje zgodbe, pripomogle k ozaveščenosti. Osebne zgodbe in stiske, ki jih pripovedujejo ljudje iz svojih izkušenj, se najbolj dotaknejo sočloveka.

Menim, da bi morali že otroke v višjih razredih osnovne šole in nadalje v srednjih šolah izobraževati o spolnosti, o različnosti spolnosti, o različnih spolnih praksah in ne, da se promovira le heteroseksualen odnos. Seveda bi moralo informiranje doseči tudi pedagoške delavce, svetovalce in učitelje, ki so vzor mladostnikom. Če bi se to dogajalo 25 let nazaj, bi imela oseba A več zunanje podpore in manj občutka nepripadnosti, drugačnosti in bi se lahko razkrila že v najstniških letih.

Ker pa je razkritje tudi boleč proces za starše, sem mnenja, da bi moral vsak starš, ki ima negativno reakcijo na otrokovo istospolno usmerjenost, imeti možnost poiskati oziroma dobiti pomoč. Obstaja veliko društev in podpornih skupin, ki so namenjene staršem istospolno usmerjenih otrok. Eno izmed zelo priznanih je društvo Kulturno, informacijsko in svetovalno središče Legebitra. Pogovori, iskanje sebe v drugih zgodbah, prebiranje različne literature, podpora drugega itd. so močna orodja za preživetje krize in sprejetje homoseksualnosti v družini kot nekaj običajnega. Menim, da bi straši, ki bi dobili informacije o homoseksualnosti,

reagirali drugače, hitreje bi se sprijaznili, da je njihov otrok gej ali lezbijka. V družini bi se odprle možnosti za odprto komunikacijo o homoseksualnosti in bi se tabu zmanjševal, namesto da se povečuje.

Vsem socialnim delavcem in delavkam predlagam, da se udeležujejo različnih zasedanj, zborovanj in okroglih miz na temo homoseksualnosti, saj se mi zdi to zelo dober način ozaveščanja in informiranja, predvsem pa dobra priložnost, da vsak posameznik začne delati pri sebi, da razčisti lastne predsodke in stereotipe. Pomembno je, da so strokovni delavci informirani, ozaveščeni, empatični in odprti za pomoč katerega koli uporabnika, saj le tako lahko strokovno in učinkovito prispevajo svoj želeni delež k rešitvi.

Pomembno je, da ima posameznik, ki je homoseksualno usmerjen, občutek sprejetosti, varnosti in pripadnosti. Da se ima možnost razkriti, povedati, kdo je in kaj je, kaj čuti in do koga ima močne privlačnosti, da ima možnost zaživeti in živeti življenje, da je ljubljen in da daje ljubezen. Oseba A: *»/.../ ker v končni fazi sem hotel bit ljubljen kot vsi, dajat ljubezen, jaz pa je nisem mogle nobenemu dat.«*

8. LITERATURA

1. Banks, C. (2003), *The cost of homophobia: Literature review on the human impact of homophobia in Canada*. Saskatoon: Community-University institute for social research. Dostopno na: <http://www.usask.ca/cuisr/sites/default/files/BanksHumanCostFINAL.pdf> (ogledano 27. 1. 2015).
2. Boréus, K. (2006), Discursive discrimination: A typology. *European journal of social theory*, 9, 3: 405–424.
3. Cottingham, L. (2009), *Lezbijke smo tako šik...da pravzaprav sploh nismo več lezbijke*. Ljubljana: Škuc.
4. Giddens, A. (2000), *Preobrazba intimnosti: spolnost, ljubezen in erotika v sodobnih družbah*. Ljubljana: Založba /*cf.
5. Hancock, K. A. (1986), *Homophobia: Lesbian and gay issues in psychology*. Washington D.C.: American psychiatric association.
6. Ibarra, P. R. (1998), Dislocating moral order and social identity in cinematic space: The inverted detective figure in tightrope and cruising. *The sociological quarterly*, 39, 3: 409–432.
7. Kuhar, R. (2001), *Mi drugi: oblikovanje in razkritje homoseksualne identitete*. Ljubljana: Založba Škuc.
8. Kuhar, R. (2003), *Medijske podobe homoseksualnosti: Analiza slovenskih tiskanih medijev od 1997 do 2000*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
9. Kuhar, R. (2006), Homofobija: Kultura strahu pred homoseksualnostjo. *Teorija in praksa*, 43 (3/4): 540–556.
10. Kuhar, R. (2009), *Na križiščih diskriminacije: Večplastna in intersekcijska diskriminacija*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
11. Kuhar, R. (2010), *Intimno državljanstvo*. Ljubljana: Škuc.
12. Kuhar, R., Kogovšek Šalamon, N., Humer, Ž., Maljevac, S. (2011), *Obrazi homofobije*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
13. Kuhar, R., Sobočan, A. M. (2009), 'Geji in lezbijke v družinah in gejevske in lezbične družine: Kaj ima šola s tem?' V: Lesar, I., Gaber, A. M., Hlebec, V., Pušnik, M., Tašner, V. (ur), *Brez spopada kultur spolov generacij*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta (165–178).
14. Leskošek, V. (2005), *Mi in oni: Nestrpnost na Slovenskem*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

15. LGBTQ slovar. Dostopno na: <https://www.kulturnicenterq.org/lgbtqslovar/lezbijka/> (26. 1. 2015).
16. Mesec, B. (1998), *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
17. Meyer, M. (1994), Introduction. Reclaiming the discourse of camp. V: Meyer, M. (ur.), *The politics and poetics of camp*. London in New York: Routledge (1–22).
18. Moose, L. G. (2005), *Nacionalizem in seksualnost: Morala srednjih razredov in spolne norme v moderni Evropi*. Ljubljana: Založba/*cf.
19. Obear, K. (1990), *Opening doors to acceptance and understanding. A facilitators guide to presenting workshops on gay and lesbian issues*. Cambridge: the campaign to end homophobia. Dostopno na: http://crc-global.org/wp-content/uploads/2012/06/3_-_Opening_Doors_to_Understanding.pdf (27. 1. 2015).
20. Pan, M. (2007), *Ljubezen je ljubezen: Priročnik za učenje in razumevanje človekovih pravic na osnovi spolne identitete ter spolne usmerjenosti*. Ljubljana: Amnesty International Slovenije.
21. Pirnar, M. (2006), *Tok/protitok: konstrukcija in reprezentacija homoseksualne identitete v 20. stoletju*. Ljubljana: Škuc.
22. Plummer, K. (1995), Izrekanje imena – uvedba gejevskih in lezbičnih študij. *Časopis za kritiko, domišljijo in novo antropologijo*, 23, 177: 15–44.
23. Primorac, I. (2002), *Etika in seks*. Ljubljana: Krtina.
24. Rek, N. (2014), *Prepovedano – gej razkrinkal slovensko sceno*. Tomišelj: Alpemedia.
25. Rener, T., Sedmak, M., Švab, A., Urek, M. (2006), *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Koper: Založba Annales.
26. Sen, A. (2009), *Identiteta in nasilje: Iluzija usode*. Ljubljana: Založba Sophia.
27. Silverstein, C., Picano, F. (2008), *Radosti gejevskega seksa*. Ljubljana: Škuc.
28. Snoj, M. (2003), *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Modrijan.
29. Sullivan, A. (2008), *Domala normalen: Argument o homoseksualnosti*. Ljubljana: Krtina.
30. Škorjanc, T. (2008), Psihosocialna pomoč staršem istospolno usmerjenih mladostnikov. *Socialno delo*, 47, 3–6: 309–314.
31. Švab, A., Kuhar, R. (2005), *Neznosno udobje zasebnosti: vsakdanje življenje gejev in lezbijk*. Ljubljana: Mirovni inštitut, inštitut za sodobne družbene in politične študije.
32. Tratnik, S. (1995), Homofobija. *Delta* 1, 3/4: 169–174.

33. Tratnik, S. (1997), *Lezbična skupnost kot dom: Ali je kod doma? Časopis za kritiko, domišljijo in novo antropologijo*, 25, 185: 153–161.
34. Tratnik, S. (2001), *Ime mi je Damjan*. Ljubljana: Škuc.
35. Tratnik, S. (2004), *Lezbična zgodba – literarna konstrukcija realnosti*. Ljubljana: Založba ŠKUC, Lambada/37
36. Tratnik, S. (2013), *Konec strpnosti: Zbrani spisi*. Ljubljana: Škuc.
37. Ule, M., Kuhar, M. (2003), *Mladi, družina, starševstvo: Sprememba življenjskih potekov v pozni moderni*. Ljubljana: Založba Hermina Kranjc.
38. Ule, N. (1997), *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
39. Warner, M. (1999), *The trouble with normal: Sex, politics and the ethnics of queer life*. Harvard: Harvard University Press.
40. Zorn, J. (2000), Homoseksualnost iz perspektive drugega. *Socialno delo*, 39 (1): 21–32.

9. PRILOGE

9.1. INTERVJU

➤ 1. Sklop: Prva zavedanja o lastni homoseksualnosti

1. Kdaj si prvič posumil, da si homoseksualec? V kakšnih okoliščinah je prišlo do tega spoznanja?

Jože: Pa jaz sem zelo zgodaj posumil to (A/1), čeprav si zelo dolgo časa nisem priznal (A/2). Mislil sem, da je to samo v času odraščanja, ko se iščeš pa... Poskušal biti tak, kot drugi (A/3). Sedaj ko pogledam nazaj, sem posumil res že zelo zgodaj (A/4). V zgodnih najstniških letih sem vedel, da je to to (A/5), pa si tega nisem priznal (A/6). Okoliščine pa so bile različne. Ali na morju (A/7), ali kjer koli, sem vedno rajši pogledal za moškim kakor za žensko (A/8). Sedaj, ko gledam za nazaj, sem vedel zelo zgodaj (A/9), ampak sem mislil, da je to le del odraščanja, ko se iščeš, poskušaš, prikrivaš, pa se prisiliš (A/10), da na morju tudi za žensko pogledaš.

Matjaž: Jaz vem, da zelo zgodaj, že v osnovni šoli (B/1), točno kdaj, se mi tudi malo ne sanja. Hm... okoliščine. Jah kaj pa vem. Tako kot je Jože rekel... (Tišina). Recimo, da me je bolj zanimala kaka slika moškega kot pa ženske v erotičnem smislu (B/2). V osnovni šoli te že nosi, že veš, za kaj se gre vse skupaj. Tako da mislim, da se je vse začelo nekje v 6. razredu, ko se začenja puberteta nekje (B/3).

2. Kakšna je bila tvoja reakcija ob tem?

Jože: Moja reakcija je bila grozna (A/11). Ker sem jaz to hotel na vsak način prikriti (A/12). Takrat, ko sem prvič v tistih najstniških letih, videl, kam mi misli uhajajo, sem to na vsak način hotel skrivat, prikrivat (A/13). Hm... Takrat sem tudi že bral, so bile v Anteni zaupne zgodbe (A/14). Ti te revije ne poznaš, to je že mnoga leta nazaj. Tam v tej reviji je pisalo zelo veliko tega. Kadarkoli sem to prebral, ob vsaki temi, ob vsakem odgovoru in vprašanju v zvezi s homoseksualnostjo in geji, sem se našel notri (A/15). Ampak seveda, sam sebi pa sem tajil, da to ni res (A/16). To je bila reakcija. Se pravi, nekaj čutiš, povsod se najdeš, da je to to, sam sebi pa govoriš, da to ni res, da je to samo del odraščanja in da bo z leti minil (A/17), in da bom normalno postal tak, kot ostali (A/18). Bilo me je zelo strah (A/19), če bi bilo slučajno res, da sem gej, in že

takrat pomisleki na to, kakšni bodo odzivi prijateljev, družine (A/20). Tako da.... Že takrat in še leta kasneje, mi je malo na psiho udarjal (A/21). Ker vedno tajiš in si nikoli ne priznaš (A/22).

Matjaž: Pri meni kakšne posebne reakcije ni bilo. Tu pri nas ni bilo tako izrazito vse, kot pri Jožetu. Ni bilo skorajda že te obsedenosti proti homoseksualcem in s tem, kaj si kdo misli. Jaz nisem imel nobenih problemov ob spoznanju in misli, da sem gej (B/4). Bilo mi je celo zanimivo (B/5). Ker mene že od malega povprečne zadeve ne zanimajo, ampak mi je ravno zanimivo to, kar izstopa. Tako da nisem imel kakšne posebne reakcije, razen to, da mi je bilo to zelo zanimivo, pač malo nekaj drugače.

3. Si komu zaupal, kaj čutiš in misliš?

Jože: Ah kje, tudi slučajno ne. Tudi slučajno nisem nikoli nikomur povedal, kaj čutim in mislim (A/23). Še kasneje dolga leta ne. Jaz sem bil tako negativno presenečen nad tem, kaj sem (A/24), da sem sam sebi lagal, da to ni res (A/25). Celó rekel sem, da o tem nikoli nihče ne bo izvedel, kaj jaz čutim, mislim, kar si želim (A/26). Tudi pomislil nisem, da bi se komu zaupal.

Matjaž: Jaz tudi se posebej z nikomer o tem nisem pogovarjal, se nisem zaupal (B/6). Zaradi svoje spolne usmerjenosti pa nikoli nisem imel najmanjše težave sam pri sebi, se nisem obremenjeval (B/7).

4. Si se sam sebi zdel čuden, ker nisi tak kot drugi fantje?

Jože: Pa čuden glih ne, da bi bil čuden. Spraševal sem se, kaj je narobe z mano, da drugače gledam na to, kot ostali (A/27). Vsa moja družba takrat je bila heteroseksualna, poželenja fantov po ženskah (A/28), ampak se sam sebi nisem zdel čuden takrat. Napaka je bila ta, ker sem jim želel slediti, da bi bil tak kot oni (A/29). Hotel sem biti tak kot ostali... In sem tudi delal na tem (A/30)... a žal neuspešno (smeh). Nisem živel samega sebe, Nisem pa si upal pomisliti, da bi živel drugače kot ostali (A/31).

Matjaž: Ne, nisem se si zdel čuden. Nikoli (B/8). Kot sem rekel, meni je bilo to bolj že od začetka zanimivo in zelo velik izziv.

5. Si ob tem doživljal stiske?

Jože: Takrat ne, v najstniških letih, saj so bili tudi vsi prijatelji samski (A/32). Družba je bila, hodil smo ven, zajbaval smo se na enak način, hm... Kasneje, ko pa so imeli ostali punce, se poročili in imeli otroke, sem pa zelo velikokrat doživljal stisko (A/33).

Vedno bolj. Z leta v leto bolj. Ampak to tam nekje po 25. letu, k je vedno bolj prihajalo do izraza... ta moja želja, potreba (A/34)... ker v končni fazi sem hotel bit ljubljen kot vsi, dajat ljubezen, jaz pa je nisem mogle nobenemu dat. Hude stiske so bile(A/35). Celo tako daleč je šlo vse, da sem kratek čas bil na antidepressivih (A/36). Tako da jaz sem takrat mislil, da je to čisto druga zadeva, ampak pol ko gledaš nazaj, veš, da to ni bil stres v službi in podobno (A/37). Res sem doživljal težke stiske, še posebej zato, ker v družbi sem bil vedno normalen, se tudi delal, da me zanimajo ženske (A/38), ko sem bil pa sam s sabo, pa je vse to butnilo ven, je prihajalo za mano (A/39). Takrat pa je bilo.... Prav težko. Težke psihične bolečine (A/40). Pozna se vpliv okolice, klasična pričakovanja: študij, poroka, otroci, družina (A/41). Tudi na teh raznih srečanjih ane, je bilo velik zbadanj, kdaj se boš pa ti poročil, pa tako naprej (A/42). In seveda, vse to vpliva na psiho. Brez joka, ko sem bil sam s sabo, skoraj nikoli ni šlo (A/43). Pa nobenemu nisem mogel tega zaupat (A/44).

Matjaž: Ne, posebnih stisk nisem doživljal (B/9), oziroma se jih vsaj ne spomnim. Pa če bi imel kakšno stisko posebej, bi si jo sigurno zapomnil.

- 6. Kam si se zatekal? Si se v tem obdobju vrgel v kakšno dejavnost, kjer bi se lahko dokazoval, pridobil spoštovanje okolice in bil najboljši? (Veliko homoseksualcev se namreč vrže v šport, drugi v samoto, obup in podobno).**

Jože: Posebej zatekel se nisem nikamor. Hm... sem pa res pol, v tistih obdobjih, ko sem imel psihične težave, veliko športal, bolj kot prej (A/45). Pa ne zato, da bi si pridobil spoštovanje drugih, ampak ker mi je to pasal, ker sem se takrat s tem športom sprostil, dal ven vso tisto negativno (A/46). Hm... zde samota in obup... to pa ne. Tako da bi bil obupan, da bi pomislil na kakšen samomor, to definitivno ne. V samoto tudi ne. Šport pa.

Matjaž: Jaz pa ne. Niti ne šport, samota ali obup. Ker nisem doživljal posebnih stisk.

- 7. Meniš, da je bilo tvoje razkritje in priznanje, da si homoseksualec, težko / lahko zaradi vzgoje in okolice, kjer si živel v mladosti?**

Jože: Ja definitivno je bilo moje razkritje in priznanje, da sem gej, težko zaradi vzgoje in okolice, kjer sem živel v mladosti (A/47). Zame je bilo res težko. Res težko obdobje. Sam sebi sem najtežje priznal, da sem gej (A/48). Zelo dolgo časa sem rabil. Če ne bi bilo Matjaža, ki je spodbujal in bodril, vprašanje, koliko časa bi še rabil, da bi normalno zaživel (A/49). Z njegovo pomočjo pa sem počasi zaživel, korak za

korakom. Bilo pa je težko priznati, predvsem zaradi omejenega okolja. In tradicionalnih prepričanj in pričakovanj doma (A/50). Jah.... Prepričan sem bil, da bodo šli vsi ti prijatelji stran od mene, da bom ostal sam, tudi v družini, da se me bodo odpovedal. Najbolj črn scenarij sem imel v glavi. Pa Matjaž mi je sam govoril, da kako so zgodbe enega in drugega geja zelo podobne.

Matjaž: Moje priznanje in razkritje ni bilo kaj posebej težko zaradi okolice... že zato ker se jaz nič kaj dosti ne obremenjujem z drugimi, zato ne dovolim, da me prizadene, če se kdo posebej ukvarja z mano (B/10). To ne vpliva name. Se pa strinjam, da po večini okolica otežuje razkritje in priznanje, da je nekdo homoseksualec.

➤ 2. Sklop: Razkritje pred samim seboj

1. Kdaj si se začel identificirati kot gej in se razkril sam pred seboj?

Jože: Jaz... zelo pozno sem se začel identificirati kot gej (A/1). Zelo pozno... hm... Ampak takrat, ko sem začel doživljati tiste psihične težave, takrat pa sem se mogel sam s sabo razčistiti in si priznati, da to ni le kratko obdobje, da ne bo nikoli drugače, da me moški bolj privlačijo oziroma da me samo moški privlačijo. Ampak ker je to vedno bolj prihajalo na plano, sem potem okoli 30.ih let začel razmišljati in si priznal, da sem pač gej (A/2). To je bil le en korak. Če pa danes pogledam za nazaj, bi pa to naredil že mnogo prej. Absolutno. In vsakemu, ki bi se mi zaupal od mladih, bi mu svetoval, da to naredi čimprej in nikakor tako pozno kot jaz. Ker se samo uničuješ.

Matjaž: Hm... sigurno že pred 20. Letom sem sam sebi priznal, da sem gej (B/1). Ja tam nekje. Ko je bil čas pubertete. Ja kot večina se mi zdi. Recimo okoli 20.ga leta.

2. Koliko časa je razkritje pred samim seboj trajalo?

Jože: Pri meni je razkritje pred samim seboj trajalo zelo dolgo (A/3). Ker sem to tajil, skrival (A/4). Neko obdobje to sploh nisem želel razmišljati. Tudi ko mi je prišlo na misel, sem pač potlačil vse (A/5). Tako da je trajalo nekje 15 let, da sem sam sebi priznal, da tako to pač je (A/6)... Da sem gej. Da me privlačijo moški in da ne bo drugače.

Matjaž: Priznanje sebi, da sem gej, je trajalo manj časa kot pri Jožetu, definitivno. Zelo težko se opredelim, no... se ne morem. Nikoli se mi ni zdela neka znanstvena

fantastika, pač tako je in adijo. Nič posebnega. Zato tudi ne vem, kaj sem se razkril. Pač prej kot on. Hm... ja zelo hitro sem se razkril, zgodaj (B/2).

3. Kaj ti je pomagalo, da si se začel tako identificirati (mediji, knjige, internet, prvi stiki z drugimi homoseksualci,...)?

Jože: Da sem se razkril, mi je pomagal internet sigurno (A/7). Stiki s homoseksualci sigurno ne, ker sem jaz toliko časa to skrival in tajil, da nisem nobenega drugega homoseksualca spoznal (A/8). To pa je bil še večji problem, ker sem tako imel občutek, da sem edini, skoraj edini na tem svetu. Veliko pa sem bral, revijo Antena, neke zaupne besede. Tako da najprej revije, knjige (A/9)... kasneje pa samo internet. Pa tudi iskal sem pomoč, no nasvet, kako začetno krizo prebrodit, no največ pa mi je pomagal Matjaž, čeprav mu sprva nisem verjel niti besede (A/10).

Matjaž: Pri razkritju pri meni pa na začetku internet ni imel vloge, ker ga še ni bilo. Največja pomoč pri moje razkritju so bile knjige (B/3). Pa v šoli recimo spolna vzgoja, ki ti nekatere stvari malo bolj razjasni (B/4). Internet pa mi je pol le olajšal stike, ko sem bil že definiran kot gej (B/5). Stiki pa...hm...niti ne.

4. Si imel pred razkritjem kakšne črne misli, morda težave z nespečnostjo, depresijo, drugo in ali se srečuješ s strahovi, dilemami?

Jože: Ja, jaz sem imel težave pri razkritju z nespečnostjo in to kar neko daljše obdobje (A/11). hm... ampak razloge sem sprva iskal čisto drugje. Opiral sem se na službo, stres, preobremenjenost, ker si nisem želel in mogel priznati resnice (A/12). So bila obdobja. Tudi po mesec dni, ko nisem mogel spati. Z depresijo pa je bilo tudi enkrat, na srečo le enkrat, ker sem imel paničen napad zvečer, ko sem razmišljal o sebi, o prihodnosti, o tem, kako bodo ostali to sprejeli, in takrat sem imel tudi ena zdravila (A/13). Vzel sem jih takrat, ko sem imel občutek, da me bo kap. Pol pa sem začel na tem delat. Da moram drugače živeti, tako kot čutim jaz. Pol pa se je to počasi zboljšal.

Matjaž: Jaz nisem imel teh težav pred razkritje s črnimi misli, nespečnostjo ali kaj podobnega (B/6). Sem pa imel pomisleke glede tajminga. Kdaj najti primeren čas, čas da se razkrijem, kdaj ujeti pravi trenutek, da sem našel priložnost, da sem sploh lahko... ker to ne moreš kar na by the way, kakšna je kava? Kava je super, jaz pa sem gej. To je bila bolj težava.

5. Komu si se prvi razkril in kako je to razkritje potekalo?

Jože: Prva me je razkrila mama (A/14). To je bil šok, bilo je iz nenada, tudi malo nisem pomislil, da ona kaj ve (A/15). Hm... da pa sem se sam razkril, sem se pa takrat v tistem obdobju razkril tistim najbližjim... hm.... Ki so bili največ z mano (A/16). Potekalo pa je zelo stresno (A/17). Ker sem se bal, da me ne bodo sprejeli. Me bodo sploh še sprejeli medse (A/18). Hm... tako da, začetki razkrivanja so bili zelo stresni. Veliko stresa sem doživel.

Matjaž: Hm..pri meni pa je vedel že prej bratranec (B/7), niti ne vem kako je vedel. Da pa sem sam povedal, pa je bila to prijateljica, ki si jo ti Katja tudi sama spoznala (B/8). Ne bom omenjal imena (smeh). Hm... je bila pa največja težava ta, da priti v situacijo, da sva bila sama. Tako da dejansko enkrat, ko sem se peljal v Ljubljano, sem jo poklical, če ima kaj časa, če je v pisarni, če se ji ne mudi, je rekla da ne, pa tako da nima nobenih obveznosti. Sem se ustavil pri njej. Ne spomnim se, kako sem začel pogovor. Rekla je, da je sama že vedla, malo sumila oziroma da so jo že drugi opozorili na to (B/9). Po tem je sama začela malo bolj opazovat situacije. Tako da je že vedla, nikoli ni tega izpostavljala, ker sem tak kot sem, in ni to zdaj najnujnejši podatek o meni.

6. Kaj te je spodbudilo, da si se razkril?

Jože: Partner me je spodbudil, da sem se razkril (A/19). Prej pa ni bilo potrebe po razkritju. Čeprav, ko sem sam sebi priznal, sem vedel, da prej ali slej bom moral povedati tudi ostalim, ker nisem hotel živeti tako, kot sem prej živel sam. In ko sva bila z Matjažem skupi, me je on skoz spodbujal, da prej ali slej bo treba povedati, da dlje časa ko bom čakal, več problemov bom imel sam s seboj, stres... Tako nimaš enega normalnega življenja. Ker tisti, ki se nikoli v življenju ne razkrijejo, postanejo pijanci ali pa naredijo samomor, sem prepričan, ker to so res muke, trpljenja, igranje neprave osebnosti in podobno.

Matjaž: Meni pa je bilo razkritje dejansko zelo enostavno. Zdelo se mi je, da se v končni fazi to itak nobenega ne tiče. Poanta je bila v tem, da sem vedel, da nima nič skrivati, z mojo spolno usmerjenostjo nisem nikomur nič naredil slabega, sebi olajšal življenje. Tako da sem sam sebe spodbujal (smeh) (B/10).

➤ 3. Sklop: Razkritje pred starši

1. Kako in kdaj so za tvojo spolno usmerjenost izvedeli starši?

Jože: Da smo si pa povedali, da sem gej, sta starša zvedela zelo kmalu, ko sva z Matjažem začela hodit (A/1). Takrat je bilo več izhodov, pa med tednom, cele noči me ni bilo doma, pa Matjaž je prišel po me. In ja, par krat sem se sam v zanko zapeljal in se zagovoril... (smeh). In to je predvsem mami samo potrjevalo njene sume. In ko je enkrat zadeva že tako daleč prišla, ko je mama vedla, da je to to, me je vprašala, če je Matjaž samo moj prijatelj, ali je kaj več. To se je zgodilo že po dveh mescih, ko sva hodila (A/2). In jaz v tistem šoku, ko me je vprašala, nisem vedel, kaj naj odgovorim... Sem se že hotel zlagati, napad proti njej, kaj se gre, kaj govori, a sem hkrati vedel, da je to idealna prilika, da ji povem (A/3). Rekel sem le ja, več kot prijatelja (A/4).

Matjaž: Ubistvu sem se doma razkril takrat, ko sem imel prvega partnerja, to je bilo nekih 12 let nazaj, ko sem ga pripeljal domov (B/1).

2. Kako so ob tem reagirali?

Jože: Pri meni so starši reagirali zelo kruto (A/5). Bilo je celo tako, da je mam pomislila, da bi si neki naredila, da tega ne bo preživela (A/6). Bil je histeričen jok, obup (A/7). Zelo grozno je bilo. Tisti moment, ko sem priznal, je bilo tudi prvič, da sva odprto o tem govorila (A/8). Ona je takoj obsojala sebe, kaj je narobe naredila, kaj je v vzgoji zgrešila (A/9). Jaz sem ji ves čas govoril, da ni ona nič kriva, da sem se pač tak rodil in da imam ta nagnenja, da ona nima nobene vloge tu (A/10). Ko pa sem ji povedal vse svoje travme in težave, pa se je malo umirila (A/11). Rekla je, zakaj pa se nisi zaupal meni, ko sem ji rekel, da sem bil sam, da nisem imel nikogar, da bi mu zaupal, da sem vse breme nosil sam, in vse te psihične težave (A/12). Nič drugega posebnega...bilo pa je zelo hudo. Prav šok je bil za njo, nisem si predstavljal, da bo tako zelo hudo, že zato ker sem vedel, da je ona že dolgo časa sumila. Ata pa je lažje sprejel to (A/13). Čeprav z atom o tem nisva nikoli debatirala. On ni hotel (A/14). Tega ni rekel meni, pač pa mami, da naj bom kar sem, ampak da on o tem ne bo govoril z mano, da njega to ne zanima. Ampak po teh odzivih in kasnejših zdravstvenih težavah bi rekel, da je ata lažje sprejel. Ker se mi zdi, da sva z atom po tem razkritju mami imela boljše odnose, v primerjavi s prej (A/15).

Matjaž: Pri meni ni bilo nič posebnega. Enkrat smo imeli malo debate in me je vprašala, če je moj prejšnji partner kaj več kot prijatelj (B/2), sem pač rekel, da ja (B/3). To je bilo vse. Pripeljal sem ga domov, ga je sprejela, na koncu ga je imela skoraj rajši kot mene (smeh).

3. Kako si se počutil ob razkritju očetu in mami?

Jože: Ob razkritju staršem sem se počutil na začetku grozno, ampak res samo tisti prvi moment, ko sem se spraševal, ali naj priznam, ali ne (A/16). Super, da sem takrat priznal, ker če ne bi takrat, vprašanje kdaj bi. Po tem, ko pa sem to povedal, pa kljub groznemu odzivu mame, sem čutil olajšanje, odvalil se mi je kamen od srca (A/17). Prav miren sem bil (A/18). Zelo dobro sem se počutil (A/19).

Matjaž: Hm... dejansko ne vem, kako sem se počutil. Ob razkritju očetu in mami sem se počutil normalno (B/4). Mama ni dramtizirala, očeta že dolgo nimam. Tako da nič posebnega. Vse je bilo bolj spotoma.

4. Kako in kdaj je za tvojo spolno usmerjenost izvedel brat / sestra?

Jože: Zelo kmalu, ko je izvedela mama, je izvedel še brat (A/20). Ampak on ni izvedel od mene, pač pa preko mame (A/21). Ker seveda ona se ni mogla nobenemu zaupat, in je pol povedala bratu in snahi (A/22). Tako da mene ni bilo zraven. Ni bilo niti priložnosti. Ne morem pa po razkritju doma kar leteti k sosed' in reči, ej, jaz pa sem gej.

Matjaž: Moj brat je izvedel takrat, ko sem domov pripeljal partnerja, torej neki 12 let nazaj (B/4). Družinski obisk pač.

5. Kako je reagiral-a?

Jože: Jaz mislim, da je moj brat reagiral zelo slabo (A/23). Zelo negativno (A/24). Sicer meni ni nič rekel, a v samih odnosih se je čutilo neodobravanje, ne sprejemanje in izogibanje in to kar nekaj časa (A/25). To je bil najslabši odziv na razkritje.

Matjaž: Moj brat pa je sprejel čisto okej (B/5). Nič posebnega. Sta se predstavila en drugemu, se normalno pogovarjala in nikoli ni bilo nobene besede na to temo. Meni ni nič rekel.

6. Kako si se ti ob tem počutil?

Jože: Ni mi bilo vseeno, ker sva imela vedno korektne odnose.. Mi ni bilo vseeno, da sva čisto prekinila odnose (A/26). Po navadi, ko sem prišel domov, se je umaknil, skril (A/27)... k nama v novo stanovanje ni hotel priti, ni se želel pogovarjati (A/28). Itak

nimam kaj. Že takrat, ko sem se pripravil na razkritje, sem rekel, da nikogar ne bom prisilil, da me sprejme. Kdor me bo, me bo, kdor pa ne, pa pač ne. Pika.

Matjaž: Normalno sem se počutil ob razkritju bratu. Brez negativnih občutkov, ker je bil partner sprejet (B/6).

7. Kako, na kakšen način se je spremenila družinska dinamika? Kje in kakšne razlike si opazil?

Jože: Prvi teden po razkritju smo bili vsi bolj previdni v komunikaciji, pozorni na besede (A/29). Komunikacija na to temo ni bila prisotna (A/30). Bila je napeta energija, negativa v zraku (A/31). Veliko previdnosti v besedah. Velikih sprememb pa ni bilo, na srečo.

Matjaž: Ne, pri nas je bilo vse isto, vse ok, ker že ni bilo take drame pri razkritju (B/7).

8. Kakšen je tvoj odnos po razkritju z bratom ali s sestro?

Jože: Kot sem rekel prej, moj odnos z bratom...dolgo časa ni bilo komunikacije, bolj tujca sva si bila kot brata (A/32). Bil sem malo razočaran, da ni sprejel (A/33).

Matjaž: Odnos z bratom je bil enak kot prej. Korekten (B/8).

9. So se stiki z bratom okrepili ali so slabši kot prej? Ste več ali manj v stikih?

Jože: Stiki z bratom se niso okrepili. Manj smo bili v stikih (A/34). Kar nekaj časa. Sedaj, ko je minilo že nekaj časa od razkritja, pa stiki so, samo ne pogosti. Ampak so.

Matjaž: Z bratom sva enako kot prej v stikih (B/9).

10. Si ob razkritju v družini kdaj doživel psihično ali fizično nasilje?

Jože: Fizičnega nasilja nisem doživel v družini nikoli (A/35). Psihičnega pa tudi ne (A/36). Nihče mi nikoli ni rekel žal besede (A/37). Res ne. To pa ne. Ni bilo zaničevanja, zmerjanja, poniževanja, nič (A/38).

Matjaž: Ah kje, ne, ni bilo ne fizičnega nasilja (B/10). In tudi ne psihičnega nasilja (B/11).

11. Je tvoja družina ob razkritju poiskala kakšno pomoč?

Jože: Ja, mama je ob mojem razkritju poiskala zdravniško pomoč (A/39), a ne sama (A/40). Ampak ona je imela zelo težave s psiho in posledično zdravstvene težave (A/41). In potem sem jo peljal k enem prijatelju zdravniku, da ste se pogovarjala, da mu je zaupala in prišla čez stisko (A/42). On ji je na enostaven in preprost način razložil situacijo, da to ni nobena katastrofa. Mislim, da ji je on zelo pomagal, da je

prišla čez stisko. Tako da se je potem dobro počutila. So pa prišla obdobja, ko je je spet vrgel. Prinesel sem ji tudi par knjig, ki pa mislim, da jih ni nikoli prebrala (A/43). Matjaž: Ne, da bi jaz vedel. Mama mi ni nikoli tega omenila, da je poiskala pomoč (B/12).

12. Se o tvoji spolni usmerjenosti doma kaj pogovarjate?

Jože: O moji spolni usmerjenosti se doma veliko ne pogovarjamo (A/44).

Matjaž: Nič posebej se ne pogovarjamo doma o moji spolni usmerjenosti (B/13)

13. Kako si pred domačimi skrival svojo spolno usmerjenost? (Zanikanje, omejevanje stikov s heteroseksualci, izmikanje, heteroseksualna zveza, beg v droge, beg v alkohol,...)

Jože: Svojo spolno usmerjenost sem doma skrival z zanikanje (A/45). Pa izgovori, da ne najdem prave punce, to ja (A/46). V droge in alkohol nikakor ne. Pač, da ne srečam prave osebe, da neki z glavo skozi zid ne bom šel (A/47).

Matjaž: Jaz nisem imel neke potrebe po tem skrivanju svoje spolne usmerjenosti doma (B/14). Hm... Ker se doma en z drugim na teh področjih nismo ukvarjali, da bi me doma kar koli spraševali. Tako da ni bilo potrebe po razlaganju in skrivanju. Ni bilo vprašanj, kdaj se boš poročil.

➤ **4. Sklop: Razkritje pred prijatelji**

1. Kako in kdaj so tvoje razkritje sprejeli najbližji prijatelji?

Jože: Ko sem se razkril doma, sem se počasi začel razkrivati še njim, korak za korakom (A/1). Ne čisto takoj. Ob pomoči Matjaža sem se razkril prijateljem, počasi (A/2). Mogel pa sem se razkriti, ker vsi ti prijatelji od prej, sem jaz z njimi počasi začel prekinjat stike, pa ne zato ker sem želel, ampak ker kamorkoli sva šla, sva šla skupi, na obiske nisem hodil, ker sam ne bi želel iti in Matjaža pustiti doma, da bi prijatelji prišli k meni tudi ne, ker je Matjaž doma, odgnal ga ne bi za ta čas (A/3). Tako da kar neki časa sem iskal izgovore za ne druženje (A/4). Vedel sem, da to v nedogled ne bo šlo. Matjaž mi je vedno govoril, tega ne bom nikoli pozabil, da tisti ki je tvoj pravi prijatelj, bo ostal s tabo, tudi ko poveš, da si gej. Tisti, ki me ne bodo sprejeli, pa niso vredni prijateljstva, se ni vredno sekirat, še manj pa boriti zanj. Tako da ja, sem se počasi začel odkrivat ja. Je bilo pa to najtežje razkritje, meni še težje kot

staršem, je bilo to povedat res tem pravim, dobrim prijateljem (A/5). Moram pa reči, da so bili vsi njihovi odzivi pozitivni, nobeden me ni obsojal, res (A/6). Noben ni prekinil stika z mano (A/7). Večina teh prijateljev so pa z odobravanjem sprejeli, so bili zelo veseli za me, da sem se končno našel (A/8).

Za razkritje prijateljem moraš ujeti pravi moment, ne greš po seznamu, ujameš moment v pogovoru (A/9). Počasi tipaš, kaj oni že vejo o tem, kaj mislijo in potem ko čutiš, da je to to, poveš.

Matjaž: Pri meni zelo pozitivno, vsi so sprejeli. Razkril sem se postopoma, ko sem se razkril doma (B/1). Ob priložnostih za pogovor, da je bilo za vse lažje in smiselno (B/2). Nisem imel posebnih težav.

2. So tvoji prijatelji večinoma homoseksualci ali heteroseksualci? Opaziš kakšne razlike v prijateljstvu? Je to zate enako prijateljstvo s homoseksualci in heteroseksualci?

Jože: Midva z Matjažem imava ogromno heteroseksualnih prijateljev in homoseksualnih prijateljev in razlik ni (A/10). Res ne. Enako ga ceniš. Mogoče je le tematika s homoseksualnimi prijatelji drugačna, ko se šalimo (A/11). Ampak saj se tudi s heteroseksualnimi prijatelji pogovarjamo o homoseksualnosti na podoben način (A/12). Tako da tu razlik v prijateljstvu res ni.

Matjaž: Se popolnoma strinjam z Jožetom, saj imava iste prijatelje. Razlik v prijateljstvu s homo ali hetero ljudmi ni (B/3).

➤ **5. Sklop: Razkritje v delovnem okolju**

1. Kako in kdaj si se razkril na delovnem mestu?

Jože: Ja tudi takrat, ko sem se začel razkrivat, po razkritju doma, sem se razkril v službi (A/1). A na delovnem mestu se povedal tistim, s katerimi smo prijatelji tudi izven službe, ostalim ne (A/2). Tudi v pisarni smo ožji sodelavci, nismo prijatelji, njim nisem povedal. Ostalim pa, ki smo prijatelji. Povedal pa sem jim na kavi, na kosilu izven delovnika (A/3).

Matjaž: Pri moji prvi službi sem jaz sodelavcem povedal čisto tako vmes na eni izmed prvih kav, nič posebnega (B/1). Nič slabih besed ni bilo, niti ne pogledov (B/2). V

moji drugi službi pa so vedeli že prej, saj sem večino poznal že preden sem prišel tja v službo, tako da sem bil sprejet (B/3). Tako da se nisem potreboval na novo razkriti.

2. Kaj se je potem zgodilo po razkritju? So sprejeli?

Jože: Ja, sodelavci so sprejeli mojo spolno usmerjenost (A/4). Nobenih sprememb ni bilo v odnosu (A/5). Kvečjemu bol so se še poglobili (A/6).

Matjaž: Ja, seveda, so sprejeli vsi sodelavci (B/4). Odnosi se niso niti malo spremenili (B/5).

3. Je veliko nelagodja ali te kako šikanirajo ali diskriminirajo?

Jože: Nič od naštetega, nisem doživel ne nelagodja, ne šikaniranja in ne diskriminacije (A/7).

Matjaž: Ne, nisem bil diskriminiran, ne šikaniranja in nelagodja nisem doživel (B/6).

4. Meniš, da ima oseba, ki je razkrita na delovnem mestu kot homoseksualna, enake možnosti za napredek in uspeh, kot heteroseksualna oseba?

Jože: V moji službi bi jaz rekel da ja, da ima vsak enake možnosti za uspeh, napredek, ne glede na spolno usmerjenost (A/8). Mislim, da če si dober delavec in gej, zaupanja vreden, da te zaradi tega nobeden ne bo zapostavljal oziroma diskriminiral.

Matjaž: Tukaj je odvisno od velikosti podjetja, po mojem mnenju je odvisno od področja dela. Če pa govorimo o manjših podjetjih, pa je odvisno od ozaveščenosti vodilnega kadra in vodij. Po mojem da se zna ta diskriminacija kje še vedno kazati, ampak v večini primerov pa ne. V mojih službah smo imeli vsi enake možnosti za napredek in uspeh (B/7).

➤ **6. Sklop: Razkritje partnerske zveze**

1. Ali si in kako si razkril svojo partnersko zvezo družini?

Jože: Sem ja, svojo partnersko zvezo sem razkril doma, seveda. To je bilo pri meni ob razkritju staršem, da sem gej (A/1). Takrat so izvedeli tudi za mojo partnersko zvezo z Matjažem (A/2).

Matjaž: Ja, pri meni je bilo enako, sem razkril partnersko zvezo doma, ko sem imel fanta (B/1). Istočasno, ko sem se doma razkril, so izvedeli tudi za prejšnjega partnerja (B/2).

2. Kakšne so bile reakcije staršev in ostalih članov družine?

Jože: Reakcije družine na partnersko zvezo niso bile najboljše, niso sprejeli. (A/3). Na začetku ni bilo prepovedano, da ne sme Matjaž priti k nam domov, ni bilo pa priporočljivo (A/4). Rečeno je bilo, da lahko prideva le zvečer, da ne bodo sosede videli (A/5). Pa da lahko prideva vedno, ampak neopaženo skupaj (A/6). In če so kakšni obiski, rajši ne (A/7). Tako zelo.... Bala sta se jezikov sosedov, smo le na vasi (A/8). Takrat sem jaz doma tudi povedal, da na tak način ne bova hodila domov na obiske, da bova hodila takrat, ko bova imela čas in namen, pa če je to dopoldan ali pa popoldan (A/9). In če tega ne bosta sprejela, pač ne bosta, okej, se pač ne bomo videvali. Tako da kar neki čas je bil to problem. Sprejela sta, ampak samo skrito, da ne bo to kdo videl in tako naprej (A/10). Reakcije brata na partnersko zvezo pa ne vem, ker takrat nisva imela stikov, niti nisva rinila k njemu domov na obiske, ker so bili odnosi hladni, zelo hladni (A/11). Tudi želje potem ni bilo, ker sem videl kakšen je odziv. Rekel sem, pustimo času čas.

Matjaž: Pri meni pa iz partnerske zveze nihče ni delal drame. Sprejeta sta bila oba partnerja, kot prejšnji in zdejšnji (B/3). Sem pa jaz že v startu povedal, da če jaz z nekom živim, je zame sprejemljivo edino to, ali prideva oba, ali pa nihče (B/4). Tukaj pa res nisem popuščal. Nikoli ni bilo potrebe, da bi popuščal, ker ga noben ni obsojal, partnerja ane. Tudi reakcija brata je bila pozitivna, ni bilo težav (B/5).

3. Ali si in kako si razkril svojo partnersko zvezo prijateljem?

Jože: Enako, saj sovpada z mojim razkritjem njim, da sem gej. Istočasno, ko sem razkrival svojo spolno usmerjenost prijateljem, sem razkrival tudi partnersko zvezo (A/12).

Matjaž: Enako kot Jože. Ko sem se razkril pred prijatelji, da sem gej, sem povedal tudi, da že imam fanta (B/6).

4. So prijatelji tvojega partnerja sprejeli?

Jože: Ja, so, vsi prijatelji so mojega fanta sprejeli (A/13).

Matjaž: Ja, vsi prijatelji so partnerja sprejeli (B/7).

5. Ali si in kako si razkril svojo partnersko zvezo v delovnem okolju? Vzroki za to.

Jože: Ja, za fanta vedo tudi v službi. Vedo vsi, katerim sem povedal, da sem gej, spet istočasno, ko sem se jim razkril (A/14). Sodelavci so mojo partnersko zvezo normalno sprejeli (A/15).

Matjaž: Moj odgovor je popolnoma enak. Mojega partnerja so vsi sodelavci sprejeli, istočasno, ko sem se jim razkril (B/8). Itak sem mnenja, oba dva ali pa nihče.

➤ 7. Sklop: Razkritje danes

1. Kako se počutiš, ko se moraš vsakič znova razkriti?

Jože: Pa ko se moram vsakič znova razkriti, jaz tukaj nimam takih problemov, ni nelagodij, čisto brez negativnih občutkov lahko to povem (A/1). Itak to ne govoriš kar tako vsem povprek. To pač poveš če je situacija prava in ljudje, da jim poveš. In težav ob razkrivanju nimam več (A/2). Tudi v službi, v pisarni ali pa kjer koli, če bi me kdo presenetil in rekel, ej sem slišal, da si gej, bi rekel ja sem.

Matjaž: Ubistvu je moj odgovor enako. Nimam nelagodij ob vsakem ponovnem novem razkrivanju (B/1).

2. Ti je bilo kdaj žal, da si se razkril družini, prijateljem ali v službi?

Jože: Ne, nikakor, nikoli mi ni bilo žal, da sem se razkril (A/3). Žal mi je samo to, da tega nisem naredil že 10 let prej (A/4). To pa absolutno.

Matjaž: Ne, absolutno mi ni žal, da sem se razkril (B/2).

3. Komu se ti je bilo najtežje razkriti in zakaj?

Jože: Najtežje razkritje je bilo najboljšim prijateljem, ker smo bili skupaj celo življenje, celo mladost, dolga leta (A/5). Bal sem se, da me ne bodo sprejeli, da bomo prekinili vse odnose, da ne bo več stikov, nobene komunikacije (A/6). Ker če si od majhnega prijatelj, si tega ne želiš. Tako da so ti res najboljši, dobri, stari prijatelji izvedeli med zadnjimi, pozno sem jim povedal (A/7).

Matjaž: Meni se razkriti ni bilo kaj posebej težko nobenemu, ker sem že v naravi bolj odprt kot Jože. Vsem enako se mi je bilo težko oz. lahko povedati (B/3).

➤ 8. Sklop: Homofobično okolje

1. Kako pogosto in kakšno homofobično obnašanje doživljaš v okolici?

Jože: Jaz homofobnega obnašanja sploh še nisem doživel (A/1). Tudi tu pri nas na vasi, kjer vsi vedo, ni bilo nič homofobnega obnašanja (A/2). Edino bilo je enkrat, v

neki gostilni, ko je eden rekel, ko smo imeli pogreb od mojega očeta, ko je videl Matjaža zraven mene, češ ali ga je mogel pripeljat s seboj na pogreb (A/3).

Matjaž: Osebnost tudi jaz nisem doživel homofobije (B/1). Ampak bilo pa je enkrat, več Jože, en grafit na vasi, na električni omarici na sosedovi hiši, napisano, tako čudno, v smislu ti gej (B/2).

Jože: Ja ampak ne vem, če je bilo to za mene mišljeno (A/4).

Matjaž: Ni nujno, da je zate. Bi pa bilo možno. Kontekst je bil tak. Ne spomnim se točno tega, kaj je pisalo. Ampak to je opcija, da je bilo homofobno obnašanje, homofobni grafit (B/3).

2. Si se kdaj udeležil parade ponosa? Kakšen je bil tvoj povod? S kom si se jo udeležil?

Jože: Nikoli se še nisem udeležil parade ponosa (A/5). Želje tudi nimam, če bi bil slučajno tam, bi se je udeležil, načeloma pa ne, da bi šel prav z namenom tja.

Matjaž: Tudi jaz še nisem bil na paradi ponosa (B/4). Za enkrat še nimam želje, potrebe po tem, da grem na parado.

3. Si zaradi homofobičnega nasilja že kdaj prišel v stik s policijo? Kako so se odzvali?

Jože: Ne nikoli (A/6).

Matjaž: Ne nikoli (B/5).

4. Si za podporo in pomoč ob razkritju poiskal kakšno organizacijo? Katero in kakšno pomoč / podporo so ti nudili?

Jože: Ne nikoli nisem obiskal nobene organizacije (A/7). Moje podpora je bil vedno in samo partner (A/8).

Matjaž: Ne, nikoli nisem obiskal organizacij za pomoč. (B/6).

5. Kaj meniš, zakaj se toliko gejev in lezbijk ne odloči za razkritje?

Jože: Jaz mislim, da se veliko št. ljudi ne odloči za razkritje je razlog predvsem zaradi okolice in neodobravanja, ne sprejemanja (A/9). Mislim, da je to največji problem, saj je bil tudi v moje primeru.

Matjaž: Da se toliko gejev in lezbijk ne odloči za razkritje je razlog v homofobični okolici in še v vzgoji (B/7).

6. Kaj meniš, kakšna prihodnost čaka homoseksualce v Sloveniji? Bo kdaj homoseksualnost enako sprejeta in cenjena kot heteroseksualnost?

Jože: Menim, da se v Sloveniji iz leta v leto homoseksualnost bolj sprejema (A/10). Da ni več izgrediv zaradi tega, napadov (A/11). A veliko se pa o tem ne govori (A/12). Da pa bi se zelo spremenilo, da bi prišlo do izenačenja homoseksualnosti s hetero, pa mislim, da še mnoga leta ne (A/13).

Matjaž: Dejansko menim, da se zakoni bodo počasi uredili, izboljšali (B/8) tudi za homoseksualce, ampak v glavah ljudi pa bo šlo to še počasneje (B/9). Saj so odporni na spremembe. Vsaka stvar, ki je izven povprečja, jo večina zelo počasi in težko sprejema, če sploh jo. Sem pa mnenja, da homoseksualnost v Sloveniji ne bo nikoli enako cenjena kot heteroseksualnost (B/10). Ampak, k premikom v glavi in k razumevanjem homoseksualnosti za večino, bi pa pripomogli lahko ljudje, ki so na visokih in vplivnih položajih, in so cenjeni zaradi svojega dela, recimo zdravniki, znanstveniki, politične osebe, ki so homoseksualne, da bi se razkrile in dokazale, da niso nič slabše in nič nenormalne, če imajo rade isti spol. Tako bi počasi zbijali tabuje. Da se pokaže, da ni vse narobe, če si homoseksualec. (B/11)

7. Kako živiš sedaj? Si se s svojo identiteto povsem pomiril, ozavestil in sprejel?

Jože: Sedaj živim umirjeno družinsko življenje (A/14). S svojo identiteto sem se povsem pomiril, sprejel in ozavestil (A/15). Normalno živim, tako kot živim mi je super.

Matjaž: Jaz načeloma vreda, nimam težav s homoseksualnim načinom življenja (B/12). Zelo sem sprejel in ozavestil svojo identiteto (B/13).

8. Imaš še kdaj težave ali dvome zaradi spolne usmerjenosti? Če ja, kakšne?

Jože: Ne nikoli (A/16)

Matjaž: Absolutno ne (B/14).

9.2. ANALIZA PODATKOV – DVOSTOPENJSKO KODIRANJE

Kodiranje – 1. stopnja

1. SKLOP: Prva zavedanja o lastni homoseksualnosti

Št. izjave	Oseba	Izjava (enota kodiranja)	Koda / pripisani pojmi (odprto kodiranje)
1	A	Pa jaz sem zelo zgodaj posumil to...	ČAS PRVIH ZAVEDANJ
2	A	...čeprav si zelo dolgo časa nisem priznal.	ZANIKANJE
3	A	Mislil sem, da je to samo v času odraščanja, ko se iščeš pa... Poskušaš biti tak, kot drugi.	ISKANJE IDENTITETE
4	A	Sedaj ko pogledam nazaj, sem posumil res že zelo zgodaj.	ČAS PRVIH ZAVEDANJ
5	A	V zgodnih najstniških letih sem vedel, da je to to.	ČAS PRVIH ZAVEDANJ
6	A	...pa si tega nisem priznal.	ZANIKANJE
7	A	Okoliščine pa so bile različne. Ali na morju,	OKOLIŠČINE
8	A	...kjer koli, sem vedno rajši pogledal za moškim kakor za žensko.	SEKSUALNA PRIVLAČNOST
9	A	Sedaj, ko gledam za nazaj, sem vedel zelo zgodaj.	ČAS PRVIH ZAVEDANJ
10	A	... ampak sem mislil, da je to le del odraščanja, ko se iščeš, poskušaš, prikrivaš, pa se prisiliš.	ISKANJE IDENTITETE
1	B	Jaz vem, da zelo zgodaj, že v osnovni šoli...	ČAS PRVIH ZAVEDANJ
2	B	Recimo, da me je bolj zanimala kaka slika moškega kot pa ženske v erotičnem smislu.	SEKSUALNA PRIVLAČNOST

3	B	Tako da mislim, da se je vse začelo nekje v 6. razredu, ko se začenja puberteta nekje.	ČAS PRVIH ZAVEDANJ
11	A	Moja reakcija je bila grozna.	REAKCIJA
12	A	Ker sem jaz to hotel na vsak način prikriti	PRIKRIVANJE
13	A	Takrat, ko sem prvič v tistih najstniških letih, videl, kam mi misli uhajajo, sem to na vsak način hotel skrivat, prikrivat	PRIKRIVANJE
14	A	Takrat sem tudi že bral, so bile v Anteni zaupne zgodbe.	ISKANJE INFORMACIJ
15	A	Kadarkoli sem to prebral, ob vsaki temi, ob vsakem odgovoru in vprašanju v zvezi s homoseksualnostjo in geji, sem se našel notri.	IDENTIFICIRANJE SKOZI ZGODBE DRUGIH
16	A	...sam sebi pa sem tajil, da to ni res.	ZANIKANJE
17	A	...sam sebi pa govoriš, da to ni res, da je to samo del odraščanja in da bo z leti minil.	ISKANJE IDENTITETE
18	A	...in da bom normalno postal tak, kot ostali.	ISKANJE IDENTITETE
19	A	Bilo me je zelo strah.	NEGATIVNA ČUSTVA
20	A	...če bi bilo slučajno res, da sem gej, in že takrat pomisleki na to, kakšni bodo odzivi prijateljev, družine.	NEGATIVNA ČUSTVA
21	A	Že takrat in še leta kasneje, mi je malo na psiho udarjal.	PSIHIČNI PRITISK
22	A	Ker vedno tajiš in si nikoli ne priznaš.	ZANIKANJE
4	B	Jaz nisem imel nobenih problemov ob spoznanju in misli, da sem gej.	SPREJEMANJE IDENTITETE
5	B	Bilo mi je celo zanimivo.	REAKCIJA

23	A	Tudi slučajno nisem nikoli nikomur povedal, kaj čutim in mislim.	MOLČEČNOST
24	A	Jaz sem bil tako negativno presenečen nad tem, kaj sem...	NEGATIVNA ČUSTVA
25	A	... da sem sam sebi lagal, da to ni res.	ZANIKANJE
26	A	Celo rekel sem, da o tem nikoli nihče ne bo izvedel, kaj jaz čutim, mislim, kar si želim.	ZANIKANJE
6	B	Jaz tudi se posebej z nikomer o tem nisem pogovarjal, se nisem zaupal.	MOLČEČNOST
7	B	Zaradi svoje spolne usmerjenosti pa nikoli nisem imel najmanjše težave sam pri sebi, se nisem obremenjeval.	POZITIVNA ČUSTVA
27	A	Spraševal sem se, kaj je narobe z mano, da drugače gledam na to, kot ostali.	SAMOOBTOŽEVANJE
28	A	Vsa moja družba takrat je bila heteroseksualna, poželenja fantov po ženskah.	HETEROSEKSUALNO OKOLJE
29	A	Napaka je bila ta, ker sem jim želel sledit, da bi bil tak kot oni.	HETERONORMATIVNOST
30	A	In sem tudi delal na tem.	DVOJNA IDENTITETA
31	A	Nisem pa si upal pomisliti, da bi živel drugače kot ostali.	NEGATIVNA ČUSTVA
8	B	Ne, nisem se si zdel čuden. Nikoli.	SPREJEMANJE LASTNE IDENTITETE
32	A	Takrat ne, v najstniških letih, ni bilo stiske, saj so bili tudi vsi prijatelji samski.	STIKA
33	A	Kasneje, ko pa so imeli ostali punce, se poročili in imeli otroke, sem pa zelo velikokrat doživljal stisko.	STISKA

34	A	Ampak to tam nekje po 25. letu, k je vedno bolj prihajalo do izraza... ta moja želja, potreba...	STISKA
35	A	Hude stiske so bile.	STISKA
36	A	Celo tako daleč je šlo vse, da sem kratek čas bil na antidepresivih.	MEDIKALIZACIJA
37	A	Tako da jaz sem takrat mislil, da je to čisto druga zadeva, ampak pol ko gledaš nazaj, veš, da to ni bil stres v službi in podobno.	SPRENEVEDANJE,
38	A	...še posebej zato, ker v družbi sem bil vedno normalen, se tudi delal, da me zanimajo ženske...	DVOJNA IDENTITETA
39	A	... ko sem bil pa sam s sabo, pa je vse to butnilo ven, je prihajalo za mano.	STISKA
40	A	Težke psihične bolečine.	PSIHIČNI PRITISK
41	A	Pozna se vpliv okolice, klasična pričakovanja: študij, poroka, otroci, družina.	HETERONORMATIVNOST
42	A	Tudi na teh raznih srečanjih ane, je bilo velik zbadanj, kdaj se boš pa ti poročil, pa tako naprej.	HETEROSEKSUALNO OKOLJE
43	A	Brez joka, ko sem bil sam s sabo, skoraj nikoli ni šlo.	NEGATIVNA ČUSTVA
44	A	Pa nobenemu nisem mogel tega zaupat.	MOLČEČENOST
9	B	Ne, posebnih stisk nisem doživeljal.	SPREJEMANJE LASTNE IDENTITETE
45	A	Hm... sem pa res pol, v tistih obdobjih, ko sem imel psihične težave, veliko športal, bolj kot prej.	POVEČANA ŠPORTNA AKTIVNOST

46	A	Pa ne zato, da bi si pridobil spoštovanje drugih, ampak ker mi je to pasal, ker sem se takrat s tem športom sprostil, dal ven vso tisto negativno	POVEČANA ŠPORTNA AKTIVNOST
47	A	Ja definitivno je bilo moje razkritje in priznanje, da sem gej, težko zaradi vzgoje in okolice, kjer sem živel v mladosti.	HETEROSEKSUALNO OKOLJE
48	A	Sam sebi sem najtežje priznal, da sem gej	PRIZNANJE SEBI
49	A	Če ne bi bilo Matjaža, ki je spodbujal in bodril, vprašanje, koliko časa bi še rabil, da bi normalno zaživel.	PODPORA
50	A	Bilo pa je težko priznati, predvsem zaradi omejenega okolja. In tradicionalnih prepričanj in pričakovanj doma.	HETEROSEKSUALNO OKOLJE
10	B	Moje priznanje in razkritje ni bilo kaj posebej težko zaradi okolice... že zato ker se jaz nič kaj dosti ne obremenjujem z drugimi, zato ne dovolim, da me prizadene, če se kdo posebej ukvarja z mano.	HETEROSEKSUALNO OKOLJE

2. SKLOP: Razkritje pred samim seboj

Št. izjave	Oseba	Izjava (enota kodiranja)	Koda / pripisani pojmi (odprto kodiranje)
1	A	Jaz...zelo pozno sem se začel identificirati kot gej.	IDENTIFICIRANJE
2	A	Ampak ker je to vedno bolj prihajalo na plano, sem potem okoli 30.ih let začel razmišljati in si priznal, da sem pač gej.	IDENTIFICIRANJE
1	B	Hm... sigurno že pred 20. letom sem sam sebi priznal, da sem gej.	IDENTIFICIRANJE

3	A	Pri meni je razkritje pred samim seboj trajalo zelo dolgo.	RAZKRITJE SEBI
4	A	Ker sem to tajil, skrival.	ZANIKANJE
5	A	Neko obdobje to sploh nisem želel razmišljati. Tudi ko mi je prišlo na misel, sem pač potlačil vse.	ZANIKANJE
6	A	Tako da je trajalo nekje 15 let, da sem sam sebi priznal, da tako to pač je.	RAZKRITJE SEBI
2	B	Hm... ja zelo hitro sem se razkril, zgodaj.	RAZKRITJE SEBI
7	A	Da sem se razkril, mi je pomagal internet sigurno.	POMOČ PRI RAZKRITJU
8	A	Stiki s homoseksualci sigurno ne, ker sem jaz toliko časa to skrival in tajil, da nisem nobenega drugega homoseksualca spoznal.	ODSOTNOST HOMOSEKSUALNIH STIKOV
9	A	Veliko pa sem bral, revijo Antena, neke zaupne besede. Tako da najprej revije, knjige.	POMOČ PRI RAZKRITJU
10	A	Pa tudi iskal sem pomoč, no nasvet, kako začetno krizo prebrodit, no največ pa mi je pomagal Matjaž, čeprav mu sprva nisem verjel niti besede.	POMOČ PRI RAZKRITJU
3	B	Največja pomoč pri moje razkritju so bile knjige.	POMOČ PRI RAZKRITJU
4	B	Pa v šoli recimo spolna vzgoja, ki ti nekatere stvari malo bolj razjasni.	POMOČ PRI RAZKRITJU
5	B	Internet pa mi je pol le olajšal stike, ko sem bil že definiran kot gej.	STIKI S HOMOSEKSUALCI
11	A	Ja, jaz sem imel težave pri razkritju z nespečnostjo in to kar neko daljše obdobje.	PSIHIČNA STISKA

12	A	Hm... ampak razloge sem sprva iskal čisto drugje. Opiral sem se na službo, stres, preobremenjenost, ker si nisem želel in mogel priznati resnice.	SPRENEVEDANJE
13	A	Z depresijo pa je bilo tudi enkrat, na srečo le enkrat, ker sem imel paničen napad zvečer, ko sem razmišljal o sebi, o prihodnosti, o tem, kako bodo ostali to sprejeli, in takrat sem imel tudi ena zdravila.	PSIHIČNA STISKA
6	B	Jaz nisem imel teh težav pred razkritje s črnimi misli, nespečnostjo ali kaj podobnega	ODSOTNOST PSIHIČNIH STISK
14	A	Prva me je razkrila mama.	PRVA RAZKRITJA DRUGIH
15	A	Tudi malo nisem pomislil, da ona kaj ve.	NEPREPOZNAVANJE, KAKO VIDIJO DRUGI
16	A	Hm... da pa sem se sam razkril, sem se pa takrat v tistem obdobju razkril tistim najbližjim... hm.... Ki so bili največ z mano.	PRVA RAZKRITJA
17	A	Potekalo pa je zelo stresno.	NEGATIVNA ČUSTVA
18	A	Ker sem se bal, da me ne bodo sprejeli. Me bodo sploh še sprejeli medse.	NEGATIVNA ČUSTVA
7	B	Hm..pri meni pa je vedel že prej bratranec.	PRVA RAZKRITJA DRUGIH
8	B	Da pa sem sam povedal, pa je bila to prijateljica, ki si jo ti Katja tudi sama spoznala.	PRVA RAZKRITJA

9	B	Tako da dejansko enkrat, ko sem se peljal v Ljubljano, sem jo poklical, če ima kaj časa, če je v pisarni, če se ji ne mudi, je rekla da ne, pa tako da nima nobenih obveznosti. Sem se ustavil pri njej. Ne spomnim se, kako sem začel pogovor. Rekla je, da je sama že vedla, malo sumila oziroma da so jo že drugi opozorili na to.	PRVA RAZKRITJA
19	A	Partner me je spodbudil, da sem se razkril.	PODPORA
10	B	Tako da sem sam sebe spodbujal.	PODPORA

3. SKLOP: Razkritje pred starši

Št. izjave	Oseba	Izjava (enota kodiranja)	Koda / pripisani pojmi (odprto kodiranje)
1	A	Da smo si pa povedali, da sem gej, sta starša zvedela zelo kmalu, ko sva z Matjažem začela hoditi.	RAZKRITJE
2	A	In ko je enkrat zadeva že tako daleč prišla, ko je mama vedla, da je to to, me je vprašala, če je Matjaž samo moj prijatelj, ali je kaj več. To se je zgodilo že po dveh mescih, ko sva hodila	RAZKRITJE
3	A	In jaz v tistem šoku, ko me je vprašala, nisem vedel, kaj naj odgovorim... Sem se že hotel zlagati, napad proti njej, kaj se gre, kaj govori, a sem hkrati vedel, da je to idealna prilika, da ji povem.	PANIKA RAZKRITJU OB
4	A	Rekel sem le ja, več kot prijatelja.	PRIZNANJE

1	B	Ubistvu sem se doma razkril takrat, ko sem imel prvega partnerja, to je bilo nekih 12 let nazaj, ko sem ga pripeljal domov.	RAZKRITJE
5	A	Pri meni so starši reagirali zelo kruto.	NEGATIVNA REAKCIJA
6	A	Bilo je celo tako, da je mama pomislila, da bi si neki naredila, da tega ne bo preživela.	SAMOPOŠKODOVANJE
7	A	Bil je histeričen jok, obup.	NEGATIVNA ČUSTVA
8	A	Tisti moment, ko sem priznal, je bilo tudi prvič, da sva odprto o tem govorila.	ODKRITA KOMUNIKACIJA
9	A	Ona je takoj obsojala sebe, kaj je narobe naredila, kaj je v vzgoji zgrešila.	STEREOTIPNA DRŽA MATERE
10	A	Jaz sem ji ves čas govoril, da ni ona nič kriva, da sem se pač tak rodil in da imam ta nagnenja, da ona nima nobene vloge tu.	PODPORA
11	A	Ko pa sem ji povedal vse svoje travme in težave, pa se je malo umirila.	ZAUPANJE
12	A	Rekla je, zakaj pa se nisi zaupal meni, ko sem ji rekel, da sem bil sam, da nisem imel nikogar, da bi mu zaupal, da sem vse breme nosil sam, in vse te psihične težave.	POMANKANJE ZAUPANJA
13	A	Ata pa je lažje sprejel to.	SPREJEMANJE
14	A	Čeprav z atom o tem nisva nikoli debatirala. On ni hotel.	ZAPRTA KOMUNIKACIJA

15	A	Ker se mi zdi, da sva z atom po tem razkritju mami imela boljše odnose, v primerjavi s prej	BOLJŠI ODNOS PO RAZKRITJU
2	B	Enkrat smo imeli malo debate in me je vprašala, če je moj prejšnji partner kaj več kot prijatelj...	RAZKRITJE
3	B	sem pač rekel, da ja.	PRIZNANJE
16	A	Ob razkritju staršem sem se počutil na začetku grozno, ampak res samo tisti prvi moment, ko sem se spraševal, ali naj priznam, ali ne.	NEGATIVNA ČUSTVA
17	A	Po tem, ko pa sem to povedal, pa kljub groznemu odzivu mame, sem čutil olajšanje, odvalil se mi je kamen od srca.	POZITIVNA ČUSTVA
18	A	Prav miren sem bil.	POZITIVNA ČUSTVA
19	A	Zelo dobro sem se počutil.	POZITIVNA ČUSTVA
4	B	Ob razkritju očetu in mami sem se počutil normalno.	POZITIVNA ČUSTVA
20	A	Zelo kmalu, ko je izvedela mama, je izvedel še brat.	RAZKRITJE
21	A	Ampak on ni izvedel od mene, pač pa preko mame.	POSREDNO RAZKRITJE
22	A	Ker seveda ona se ni mogla nobenemu zaupati, in je pol povedala bratu in snahi.	ZAUPANJE
4	B	Moj brat je izvedel takrat, ko sem domov pripeljal partnerja, torej neki 12 let nazaj.	RAZKRITJE
23	A	Jaz mislim, da je moj brat reagiral zelo slabo.	REAKCIJA
24	A	Zelo negativno.	REAKCIJA

25	A	Sicer meni ni nič rekel, a v samih odnosih se je čutilo neodobravanje, ne sprejemanje in izogibanje in to kar nekaj časa.	HOMOFOBNI ODNOS
5	B	Moj brat pa je sprejel čisto okej.	REAKCIJA
26	A	Ni mi bilo vseeno, ker sva imela vedno korektne odnose.. Mi ni bilo vseeno, da sva čisto prekinila odnose.	ODNOSI Z BRATOM
27	A	Po navadi, ko sem prišel domov, se je umaknil, skril.	HOMOFOBNI ODNOS
28	A	... k nama v novo stanovanje ni hotel priti, ni se želel pogovarjati.	HOMOFOBNI ODNOS
6	B	Normalno sem se počutil ob razkritju bratu. Brez negativnih občutkov, ker je bil partner sprejet.	POZITIVNA ČUSTVA
29	A	Prvi teden po razkritju smo bili vsi bolj previdni v komunikaciji, pozorni na besede.	KOMUNIKACIJA
30	A	Komunikacija na to temo ni bila prisotna.	KOMUNIKACIJA
31	A	Bila je napeta energija, negativa v zraku.	NEGATIVNA ČUSTVA
7	B	Ne, pri nas je bilo vse isto, vse ok, ker že ni bilo take drame pri razkritju.	ODNOSI Z BRATOM
32	A	Kot sem rekel prej, moj odnos z bratom...dolgo časa ni bilo komunikacije, bolj tujca sva si bila kot brata.	KOMUNIKACIJA
33	A	Bil sem malo razočaran, da ni sprejel.	NEGATIVNA ČUSTVA
8	B	Odnos z bratom je bil enak kot prej. Korekten.	ODNOS Z BRATOM

34	A	Stiki z bratom se niso okrepili. Manj smo bili v stikih.	ODNOS Z BRATOM
9	B	Z bratom sva enako kot prej v stikih.	ODNOS Z BRATOM
35	A	Fizičnega nasilja nisem doživel v družini nikoli.	NASILJE
36	A	Psihičnega pa tudi ne.	NASILJE
37	A	Nihče mi nikoli ni rekel žal besede.	SPREJEMANJE
38	A	Ni bilo zaničevanja, zmerjanja, poniževanja, nič.	SPREJEMANJE
10	B	Ah kje, ne, ni bilo ne fizičnega nasilja.	NASILJE
11	B	In tudi ne psihičnega nasilja.	NASILJE
39	A	Ja, mama je ob mojem razkritju poiskala zdravniško pomoč...	POMOČ
40	A	... a ne sama.	PODPORA
41	A	Ampak ona je imela zelo težave s psiho in posledično zdravstvene težave.	PSIHIČNA STISKA
42	A	In potem sem jo peljal k enemu prijatelju zdravniku, da ste se pogovarjala, da mu je zaupala in prišla čez stisko.	POMOČ
43	A	Prinesel sem ji tudi par knjig, ki pa mislim, da jih ni nikoli prebrala.	INFORMIRANJE
12	B	Ne, da bi jaz vedel. Mama mi ni nikoli tega omenila, da je poiskala pomoč.	POMOČ
44	A	O moji spolni usmerjenosti se doma veliko ne pogovarjamo.	ZAPRTA KOMUNIKACIJA
13	B	Nič posebej se ne pogovarjamo doma o moji spolni usmerjenosti.	ZAPRTA KOMUNIKACIJA

45	A	Svojo spolno usmerjenost sem doma skrival z zanikanje.	SKRIVANJE SPOLNE IDENTITETE
46	A	Pa izgovori, da ne najdem prave punce, to ja.	SKRIVANJE SPOLNE IDENTITETE
47	A	Pač, da ne srečam prave osebe, da neki z glavo skozi zid ne bom šel.	SKRIVANJE SPOLNE IDENTITETE
14	B	Jaz nisem imel neke potrebe po tem skrivanju svoje spolne usmerjenosti doma.	SPREJEMANJE IDENTITETE

4. SKLOP: Razkritje pred prijatelji

Št. izjave	Oseba	Izjava (enota kodiranja)	Koda / pripisani pojmi (odprto kodiranje)
1	A	Ko sem se razkril doma, sem se počasi začel razkrivati še njim, korak za korakom.	POSTOPNO RAZKRIVANJE
2	A	Ob pomoči Matjaža sem se razkril prijateljem, počasi.	PODPORA
3	A	Mogel pa sem se razkriti, ker vsi ti prijatelji od prej, sem jaz z njimi počasi začel prekinjat stike, pa ne zato ker sem želel, ampak ker kamorkoli sva šla, sva šla skupi, na obiske nisem hodil, ker sam ne bi želel iti in Matjaža pustiti doma, da bi prijatelji prišli k meni tudi ne, ker je Matjaž doma, odgnal ga ne bi za ta čas.	POSLEDICE NE RAZKRITJA
4	A	Tako da kar neki časa sem iskal izgovore za ne druženje.	POSLEDICE NE RAZKRITJA
5	A	Je bilo pa to najtežje razkritje, meni še težje kot staršem, je bilo to povedat res tem pravim, dobrim prijateljem.	NAJTEŽJE RAZKRITJE

6	A	Moram pa reči, da so bili vsi njihovi odzivi pozitivni, nobeden me ni obsojal, res.	SPREJETJE
7	A	Noben ni prekinil stika z mano.	SPREJETJE
8	A	Večina teh prijateljev so pa z odobravanjem sprejeli, so bili zelo veseli za me, da sem se končno naše.	SPREJETJE
9	A	Za razkritje prijateljem moraš ujeti pravi moment, ne greš po seznamu, ujameš moment v pogovoru.	ČAS
1	B	Razkril sem se postopoma, ko sem se razkril doma.	ČAS
2	B	Ob priložnostih za pogovor, da je bilo za vse lažje in smiselno.	ČAS
10	A	Midva z Matjažem imava ogromno heteroseksualnih prijateljev in homoseksualnih prijateljev in razlik ni.	ODNOSI
11	A	Mogoče je le tematika s homoseksualnimi prijatelji drugačna, ko se šalimo.	ODNOSI
12	A	Ampak saj se tudi s heteroseksualnimi prijatelji pogovarjamo o homoseksualnosti na podoben način.	ODNOSI
3	B	Razlik v prijateljstvu s homo ali hetero ljudmi ni.	ODNOSI

5. SKLOP: Razkritje v delovnem okolju

Št. izjave	Oseba	Izjava (enota kodiranja)	Koda / pripisani pojmi (odprto kodiranje)
1	A	Ja tudi takrat, ko sem se začel razkrivat, po razkritju doma, sem se razkril v službi.	ČAS

2	A	A na delovnem mestu se povedal tistim, s katerimi smo prijatelji tudi izven službe, ostalim ne.	ODNOSI
3	A	Povedal pa sem jim na kavi, na kosilu izven delovnika.	OKOLIŠČINE RAZKRITJA
1	B	Pri moji prvi službi sem jaz sodelavcem povedal čisto tako vmes na eni izmed prvih kav, nič posebnega	ČAS
2	B	Nič slabih besed ni bilo, niti ne pogledov.	REAKCIJA
3	B	V moji drugi službi pa so vedeli že prej, saj sem večino poznal že preden sem prišel tja v službo, tako da sem bil sprejet.	REAKCIJA
4	A	Ja, sodelavci so sprejeli mojo spolno usmerjenost.	REAKCIJA
5	A	Nobenih sprememb ni bilo v odnosu.	ODNOSI
6	A	Kvečjemu bolj so se še poglobili.	ODNOSI
4	B	Ja, seveda, so sprejeli vsi sodelavci	REAKCIJA
5	B	Odnosi se niso niti malo spremenili.	ODNOSI
7	A	Nič od naštetega, nisem doživel ne nelagodja, ne šikaniranja in ne diskriminacije.	REAKCIJA
6	B	Ne, nisem bil diskriminiran, ne šikaniranja in nelagodja nisem doživel.	REAKCIJA
8	A	V moji službi bi jaz rekel da ja, da ima vsak enake možnosti za uspeh, napredek, ne glede na spolno usmerjenost	NAPREDOVANJE NA POSLOVNEM PODROČJU
7	B	V mojih službah smo imeli vsi enake možnosti za napredek in uspeh.	NAPREDOVANJE NA POSLOVNEM PODROČJU

6. SKLOP: Razkritje partnerske zveze

Št. izjave	Oseba	Izjava (enota kodiranja)	Koda / pripisani pojmi (odprto kodiranje)
1	A	Sem ja, svojo partnersko zvezo sem razkril doma, seveda. To je bilo pri meni ob razkritju staršem, da sem gej.	ČAS
2	A	Takrat so izvedeli tudi za mojo partnersko zvezo z Matjažem.	ČAS
1	B	Ja, pri meni je bilo enako, sem razkril partnersko zvezo doma, ko sem imel fanta.	ČAS
2	B	Istočasno, ko sem se doma razkril, so izvedeli tudi za prejšnjega partnerja.	ČAS
3	A	Reakcije družine na partnersko zvezo niso bile najboljše, niso sprejeli.	REAKCIJA
4	A	Na začetku ni bilo prepovedano, da ne sme Matjaž priti k nam domov, ni bilo pa priporočljivo.	REAKCIJA
5	A	Rečeno je bilo, da lahko prideva le zvečer, da ne bodo sosedge videli.	PSIHIČNO NASILJE
6	A	Pa da lahko prideva vedno, ampak neopaženo skupaj.	PSIHIČNO NASILJE
7	A	In če so kakšni obiski, rajši ne.	PSIHIČNO NASILJE
8	A	Bala sta se jezikov sosedov, smo le na vasi.	HOMOFOBIA
9	A	Takrat sem jaz doma tudi povedal, da na tak način ne bova hodila domov na obiske, da bova hodila takrat, ko bova imela čas in namen, pa če je to dopoldan ali pa popoldan.	POSTAVLJENJE MEJA
10	A	Sprejela sta, ampak samo skrito, da ne bo to kdo videl in tako naprej.	REAKCIJA

11	A	Reakcije brata na partnersko zvezo pa ne vem, ker takrat nisva imela stikov, niti nisva rinila k njemu domov na obiske, ker so bili odnosi hladni, zelo hladni.	REAKCIJA
3	B	Pri meni pa iz partnerske zveze nihče ni delal drame. Sprejeta sta bila oba partnerja, kot prejšnji in zdejší.	REAKCIJA
4	B	Sem pa jaz že v startu povedal, da če jaz z nekom živim, je zame sprejemljivo edino to, ali prideva oba, ali pa nihče	POSTAVLJANJE MEJA
5	B	Tudi reakcija brata je bila pozitivna, ni bilo težav.	REAKCIJA
12	A	Enako, saj sovpada z mojim razkritjem njim, da sem gej. Istočasno, ko sem razkrival svojo spolno usmerjenost prijateljem, sem razkrival tudi partnersko zvezo	ČAS
6	B	Ko sem se razkril pred prijatelji, da sem gej, sem povedal tudi, da že imam fanta.	ČAS
14	A	Ja, za fanta vedo tudi v službi. Vedo vsi, katerim sem povedal, da sem gej, spet istočasno, ko sem se jim razkril.	ČAS
15	A	Sodelavci so mojo partnersko zvezo normalno sprejeli.	REAKCIJA
8	B	Mojega partnerja so vsi sodelavci sprejeli, istočasno, ko sem se jim razkril.	REAKCIJA

7. SKLOP: Razkritje danes

Št. izjave	Oseba	Izjava (enota kodiranja)	Koda / pripisani pojmi (odprto kodiranje)
1	A	Pa ko se moram vsakič znova razkriti, jaz tukaj nimam takih problemov, ni nelagodij, čisto brez negativnih občutkov lahko to povem.	SPREJTJE LASTNE IDENTITETE
2	A	To pač poveš če je situacija prava in ljudje, da jim poveš. In težav ob razkrivanju nimam več.	SPREJTJE LASTNE IDENTITETE
1	B	Nimam nelagodij ob vsakem ponovnem novem razkrivanju.	SPREJTJE LASTNE IDENTITETE
3	A	Ne, nikakor, nikoli mi ni bilo žal, da sem se razkril.	SPREJTJE LASTNE IDENTITETE
4	A	Žal mi je samo to, da tega nisem naredil že 10 let prej.	ČAS
2	B	Ne, absolutno mi ni žal, da sem se razkril.	SPREJTJE LASTNE IDENTITETE
5	A	Najtežje razkritje je bilo najboljšim prijateljem, ker smo bili skupaj celo življenje, celo mladost, dolga leta.	NAJTEŽJE RAZKRITJE
6	A	Bal sem se, da me ne bodo sprejeli, da bomo prekinili vse odnose, da ne bo več stikov, nobene komunikacije.	STRAH
7	A	Tako da so ti res najboljši, dobri, stari prijatelji izvedeli med zadnjimi, pozno sem jim povedal.	NAJTEŽJE RAZKRITJE

3	B	Vsem enako se mi je bilo težko oz. lahko povedati.	NAJTEŽJE RAZKRITJE
---	---	--	-----------------------

8. SKLOP: Homofobično okolje

Št. izjave	Oseba	Izjava (enota kodiranja)	Koda / pripisani pojmi (odprto kodiranje)
1	A	Jaz homofobnega obnašanja sploh še nisem doživel.	HOMOFOBIA
2	A	Tudi tu pri nas na vsi, kjer vsi vedo, ni bilo nič homofobnega obnašanja.	HOMOFOBIA
3	A	Edino bilo je enkrat, v neki gostilni, ko je eden rekel, ko smo imeli pogreb od mojega očeta, ko je videl Matjaža zraven mene, češ ali ga je mogel pripeljat s seboj na pogreb.	HOMOFOBIA
1	B	Osebnost tudi jaz nisem doživel homofobije.	HOMOFOBIA
2	B	Ampak bilo pa je enkrat, več Jože, en grafit na vasi, na električni omarici na sosedovi hiši, napisano, tako čudno, v smislu ti gej.	NE PREPOZNAVANJE HOMOFOBIE
4	A	Ja ampak ne vem, če je bilo to za mene mišljeno.	NELAGODJE
3	B	Ampak to je opcija, da je bilo homofobno obnašanje, homofobni grafit.	PREPOZNAVANJE HOMOFOBIE
5	A	Nikoli se še nisem udeležil parade ponosa.	AKTIVIZEM
4	B	Tudi jaz še nisem bil na paradi ponosa.	AKTIVIZEM
6	A	Ne nikoli.	STIK S POLICIJO
5	B	Ne nikoli.	STIK S POLICIJO
7	A	Ne nikoli nisem obiskal nobene organizacije.	PODPORA

8	A	Moje podpora je bil vedno in samo partner	PODPORA
6	B	Ne, nikoli nisem obiskal organizacij za pomoč.	PODPORA
9	A	Jaz mislim, da se veliko št. ljudi ne odloči za razkritje je razlog predvsem zaradi okolice in neodobravanja, ne sprejemanja.	OVIRE
7	B	Da se toliko gejev in lezbijk ne odloči za razkritje je razlog v homofobični okolici in še v vzgoji.	OVIRE
10	A	Menim, da se v Sloveniji iz leta v leto homoseksualnost bolj sprejema.	(NE)SPREJEMANJE
11	A	Da ni več izgredov zaradi tega, napadov.	(NE)SPREJEMANJE
12	A	A veliko se pa o tem ne govori.	(NE)SPREJEMANJE
13	A	Da pa bi se zelo spremenilo, da bi prišlo do izenačenja homoseksualnosti s hetero, pa mislim, da še mnoga leta ne.	(NE)SPREJEMANJE
8	B	Dejansko menim, da se zakoni bodo počasi uredili, izboljšali,...	(NE)SPREJEMANJE
9	B	...tudi za homoseksualce, ampak v glavi ljudi pa bo šlo to še počasneje.	(NE)SPREJEMANJE
10	B	Sem pa mnenja, da homoseksualnost v Sloveniji ne bo nikoli enako cenjena kot heteroseksualnost.	(NE)SPREJEMANJE
11	B	Ampak, k premikom v glavi in k razumevanjem homoseksualnosti za večino, bi pa pripomogli lahko ljudje, ki so na visokih in vplivnih položajih, in so cenjeni zaradi svojega dela, recimo zdravniki, znanstveniki, politične osebe, ki so homoseksualne, da bi se razkrile in dokazale, da niso nič slabše in nič nenormalne, če imajo rade isti spol. Tako	LIK DOBREGA VZORA

		bi počasi zbijali tabuje. Da se pokaže, da ni vse narobe, če si homoseksualec.	
14	A	Sedaj živim umirjeno družinsko življenje.	SPREJTJE LASTNE IDENTITETE
15	A	S svojo identiteto sem se povsem pomiril, sprejel in ozavestil.	SPREJTJE LASTNE IDENTITETE
12	B	Jaz načeloma vreda, nimam težav s homoseksualnim načinom življenja.	SPREJTJE LASTNE IDENTITETE
13	B	Zelo sem sprejel in ozavestil svojo identiteto.	SPREJTJE LASTNE IDENTITETE
16	A	Ne nikoli.	DVOMI ZARADI SPOLNE USMERJENOSTI
14	B	Absolutno ne.	DVOMI ZARADI SPOLNE USMERJENOSTI

Kodiranje - 2. Stopnja:

1. SKLOP: Prva zavedanja o lastni homoseksualnosti

Čas prvih zavedanj: - (A/1): zelo zgodaj - (A/4): zelo zgodaj - (A/5): v zgodnjih najstniških letih - (A/9): zelo zgodaj - (B/1): zelo zgodaj, že v osnovni šoli - (B/3): 6. razred	
Zanikanje: - (A/2): zelo dolgo nisem priznal - (A/6): nisem priznal - (A/16): sem tajil - (A/22): tajiš in si nikoli ne priznaš	

- (A/25): sam sebi lagal - (A/26): nikoli nihče ne bo izvedel, kaj čutim, mislim
Iskanje identitete: - (A/3): v času odraščanja, ko se iščeš, poskušaš biti tak kot drugi - (A/10): del odraščanja, ko se iščeš, poskušaš, prikrivaš - (A/17): del odraščanja in da bo z leti minil - (A/18): postal tak, kot ostali
Okoliščine: - (A/7): na morju
Seksualna privlačnost: - (A/8): vedno rajši pogledal za moškim kakor za žensko - (B/2): bolj me je zanimala slika takega moškega kot ženske v erotičnem smislu
Reakcija: - (A/11): grozna - (B/5): zanimivo
Prikrivanje: - (A/12): to na vsak način prikriti - (A/13): skrivati, prikriti
Iskanje informacij: - (A/14): bral, so bile v Anteni zaupne zgodbe
Identificiranje skozi zgodbe drugih: - (A/15): sem se našel notri
Negativna čustva: - (A/19): strah - (A/20): pomisleki na to, kakšni bodo odzivi - (A/24): negativno presenečen nad tem, kaj sem - (A/31): nisem pa si upal pomisliti, da bi živel drugače kot ostali - (A/43): jok
Pozitivna čustva: - (B/7): zaradi svoje spolne usmerjenosti pa nikoli nisem imel najmanjše težave sam pri sebi

Psihični pritisk: - (A/21): na psiho udarjal - (A/40): psihične bolezni
Sprejemanje identitete: - (B/4): nisem imel nobenih problemov ob spoznanju in misli, da sem gej - (B/9): stisk nisem doživljal
Molčečnost: - (A/23): nikomur povedal, kaj čutim in mislim - (B/6): z nikomer o tem nisem pogovarjal, nisem zaupal - (A/44): nobenemu nisem mogel tega zaupat
Samoobtoževanje: - (A/27): spraševal sem se, kaj je narobe z mano
Heteroseksualno okolje: - (A/28): družba je bila heteroseksualna, poželenja fantov po ženskah - (A/42): velik zbadanj, kdaj se boš pa ti poročil - (A/47): moje razkritje in priznanje, da sem gej, težko zaradi vzgoje in okolice - (A/50): težko priznati, predvsem zaradi omejenega okolja. In tradicionalnih prepričanj in pričakovanj doma - (B/10): priznanje in razkritje ni bilo kaj posebej težko zaradi okolice
Heteronormativnost: - (A/29): sem jim želel sledit, da bi bil tak kot oni - (A/41): vpliv okolice, klasična pričakovanja: študij, poroka, otroci, družina
Dvojna identiteta: - (A/30): tudi delal na tem - (A/38): v družbi vedno normalen, se tudi delal, da me zanimajo ženske
Sprejemanje lastne identitete: - (B/8): nisem se si zdel čuden
Stiska: - (A/32): ne, v najstniških letih - (A/33): kasneje, ko pa so imeli ostali punce, se poročili in imeli otroke - (A/34): k je vedno bolj prihajalo do izraza... ta moja želja - (A/39): sam s sabo, je vse butnilo ven

- (A/35): stiske so bile
Medikalizacija:
- (A/36): bil na antidepresivih
Sprenevedanje:
- (A/37): mislil, da je to čisto druga zadeva, ampak pol ko gledaš nazaj, veš, da to ni bil stres v službi
Povečana športna aktivnost:
- (A/45): veliko športal, bolj kot prej
- (A/46): sem se takrat s tem športom sprostil, dal ven vso tisto negativo
Priznanje sebi:
- (A/48): najtežje priznal
Podpora:
- (A/49): Matjaža, ki je spodbujal in bodril

2. SKLOP: Razkritje pred samim seboj

Identificiranje:
- (A/1): pozno sem se začel identificirati kot gej
- (A/2): okoli 30.ih let začel razmišljati in si priznal, da sem pač gej
- (B/1): že pred 20. letom sem sam sebi priznal, da sem gej
Razkritje sebi:
- (A/3): trajalo zelo dolgo
- (A/6): je trajalo nekje 15 let, da sem sam sebi priznal
- (B/2): hitro sem se razkril, zgodaj
Zanikanje:
- (A/4): to tajil, skrival
- (A/5): nisem želel razmišljati
Pomoč pri razkritju:
- (A/7): internet
- (A/9): revije, knjige
- (A/10): pomagal Matjaž
- (B/3): knjige
- (B/4): v šoli recimo spolna vzgoja

Odsotnost homoseksualnih stikov:
- (A/8): nisem nobenega drugega homoseksualca spoznal
Stiki s homoseksualci:
- (B/5): Internet pa mi je pol le olajšal stike
Psihična stiska:
- (A/11): težave pri razkritju z nespečnostjo
- (A/13): depresija
Sprenevedanje:
- (A/12): opiral sem se na službo, stres, preobremenjenost
Odsotnost psihičnih stisk:
- (B/6): nisem imel teh težav pred razkritje s črnimi misli, nespečnostjo
Prva razkritja drugih:
- (A/14): mama
- (B/7): bratranec
Prva razkritja:
- (A/16): tistim najbližjim
- (B/8): prijateljica
- (B/9): Rekla je, da je sama že vedla, malo sumila oziroma da so jo že drugi opozorili na to
Ne prepoznavanje, kako vidijo drugi:
- (A/15): nisem pomislil, da ona kaj ve
Negativna čustva:
- (A/17): zelo stresno
- (A/18): sem se bal, da me ne bodo sprejel
Podpora:
- (A/19): partner
- (B/10): sama sebe spodbujal

3. SKLOP: Razkritje pred starši

Razkritje:
- (A/1): starša zvedela zelo kmalu, ko sva z Matjažem začela hoditi
- (A/2): je mama vedla, da je to to, me je vprašala, če je Matjaž samo moj prijatelj, ali

je kaj več - (B/1): doma razkril takrat, ko sem imel prvega partnerja, to je bilo nekih 12 let nazaj, ko sem ga pripeljal domov - (B/2): imeli malo debate in me je vprašala, če je moj prejšnji partner kaj več kot prijatelj - (A/20): kmalu, ko je izvedela mama, je izvedel še brat - (B/4): brat je izvedel takrat, ko sem domov pripeljal partnerja
Panika ob razkritju: - (A/3): jaz v tistem šoku, ko me je vprašala, nisem vedel, kaj naj odgovorim
Priznanje: - (A/4): Rekel sem le ja, več kot prijatelja - (B/3): sem pač rekel, da ja
Negativna reakcija: - (A/5): starši reagirali zelo kruto
Samopoškodovanje: - (A/6): mama pomislila, da bi si neki naredila
Negativna čustva: - (A/7): histeričen jok, obup - (A/16): razkritju staršem sem se počutil na začetku grozno, ampak res samo tisti prvi moment, ko sem se spraševal, ali naj priznam - (A/31): je napeta energija, negativa v zraku - (A/33): razočaran
Pozitivna čustva: - (A/17): ko pa sem to povedal, pa kljub groznemu odzivu mame, sem čutil olajšanje, odvalil se mi je kamen od srca - (A/18): miren sem bil - (A/19): zelo dobro sem se počutil - (B/4): razkritju očetu in mami sem se počutil normalno - (B/6): Brez negativnih občutkov
Odkrita komunikacija: - (A/8): ko sem priznal, je bilo tudi prvič, da sva odprto o tem govorila

Stereotipna drža matere: - (A/9): obsojala sebe, kaj je narobe naredila, kaj je v vzgoji zgrešila
Podpora: - (A/10): sem ji ves čas govoril, da ni ona nič kriva, da sem se pač tak rodil in da imam ta nagnenja
Zaupanje: - (A/11): sem ji povedal vse svoje travme in težave, pa se je malo umirila
Pomanjkanje zaupanja: - (A/12): zakaj pa se nisi zaupal meni
Sprejemanje: - (A/13): Ata pa je lažje sprejel - (A/37): nikoli ni rekel žal besede - (A/38): Ni bilo zaničevanja, zmerjanja, poniževanja
Zaprta komunikacija: - (A/14): z atom o tem nisva nikoli debatirala - (A/44): spolni usmerjenosti se doma veliko ne pogovarjamo - (B/13): se ne pogovarjamo doma o moji spolni usmerjenosti
Boljši odnos po razkritju: - (A/15): z atom po tem razkritju mami imela boljše odnose
Posredno razkritje: - (A/21): on (brat) ni izvedel od mene, pač pa preko mame
Zaupanje: - (A/22): ona se ni mogla nobenemu zaupat, in je pol povedala bratu in snahi
Reakcija: - (A/23): brat reagiral zelo slabo - (A/24): zelo negativno - (B/5): brat pa je sprejel čisto okej
Homofobni odnos: - (A/25): čutilo neodobravanje, ne sprejemanje in izogibanje - (A/27): se je umaknil, skril - (A/28): v novo stanovanje ni hotel priti, ni se želel pogovarjati

Odnosi z bratom: - (A/26): sva imela vedno korektne odnose. Mi ni bilo vseeno, da sva čisto prekinila odnose - (B/7): je bilo vse isto, vse ok - (B/8): korekten - (A/34): Manj smo bili v stikih - (B/9): enako kot prej v stikih
Komunikacija: - (A/29): previdni v komunikaciji, pozorni na besede - (A/30): na to temo ni bila prisotna - (A/32): moj odnos z bratom...dolgo časa ni bilo komunikacije
Nasilje: - (A/35): Fizičnega nasilja nisem doživel - (A/36): Psihičnega pa tudi ne - (B/10): ni bilo ne fizičnega nasilja - (B/11): ne psihičnega nasilja
Pomoč: - (A/39): mama je ob mojem razkritju poiskala zdravniško pomoč - (A/42): zdravniku, da ste se pogovarjala, da mu je zaupala - (B/12): nikoli tega omenila, da je poiskala pomoč
Psihična stiska: - (A/41): imela zelo težave s psiho
Informiranje: - (A/43): par knjig, ki pa mislim, da jih ni nikoli prebrala
Skrivanje spolne identitete: - (A/45): spolno usmerjenost sem doma skrival z zanikanje - (A/46): izgovori, da ne najdem prave punce - (A/47): da ne srečam prave osebe
Sprejemanje identitete: - (B/14): nisem imel neke potrebe po tem skrivanju svoje spolne usmerjenosti doma

4. SKLOP: Razkritje pred prijatelji

Postopno razkrivanje: - (A/1): razkril doma, sem se počasi začel razkrivati še njim
Podpora: - (A/2): Ob pomoči Matjaža
Posledice ne razkritja: - (A/3): jaz z njimi počasi začel prekinjat stike - (A/4): iskal izgovore
Najtežje razkritje: - (A/5): res tem pravim, dobrim prijateljem
Sprejetje: - (A/6): odzivi pozitivni, nobeden ni obsojal - (A/7): ni prekinil stika z mano - (A/8): z odobravanjem sprejeli
Čas: - (A/9): ujameš moment v pogovoru - (B/1): postopoma, ko sem se razkril doma - (B/2): Ob priložnostih za pogovor
Odnosi: - (A/10): heteroseksualnih prijateljev in homoseksualnih prijateljev in razlik ni - (A/11): tematika s homoseksualnimi prijatelji drugačna, ko se šalimo - (A/12): s heteroseksualnimi prijatelji pogovarjamo o homoseksualnosti - (B/3): Razlik v prijateljstvu s homo ali hetero ljudmi ni

5. SKLOP: Razkritje v delovnem okolju

Čas: - (A/1): po razkritju doma, sem se razkril v službi - (B/1): sodelavcem povedal čisto tako vmes
Odnosi: - (A/2): povedal tistim, s katerimi smo prijatelji tudi izven službe - (A/5): nobenih sprememb - (A/6): še poglobili

- (B/5): se niso niti malo spremenili
Okoliščine razkritja:
- (A/3): na kavi, na kosilu izven delovnika
Reakcija:
- (B/2): Nič slabih besed ni bilo, niti ne pogledov - (B/3): vedeli že prej - (A/4): so sprejeli - (B/4): so sprejeli vsi sodelavci - (A/7): nisem doživel ne nelagodja, ne šikaniranja in ne diskriminacije - (B/6): nisem bil diskriminiran, ne šikaniranja in nelagodja nisem doživel
Napredovanje na poslovnem področju:
- (A/8): ima vsak enake možnosti za uspeh, napredek - (B/7): imeli vsi enake možnosti za napredek in uspeh

6. SKLOP: Razkritje partnerske zveze

Čas:
- (A/1): meni ob razkritju staršem, da sem gej - (A/2): so izvedeli tudi za mojo partnersko - (B/1): sem razkril partnersko zvezo doma - (B/2): doma razkril, so izvedeli tudi za prejšnjega partnerja - (A/12): razkrival svojo spolno usmerjenost prijateljem, sem razkrival tudi partnersko zvezo - (B/6): razkril pred prijatelji, da sem gej, sem povedal tudi, da že imam fanta - (A/14): za fanta vedo tudi v službi. Vedo vsi, katerim sem povedal, da sem gej, spet istočasno, ko sem se jim razkril
Reakcija:
- (A/3): niso bile najboljše, niso sprejeli - (A/10): Sprejela sta, ampak samo skrito - (A/11): Reakcije brata na partnersko zvezo pa ne vem, ker takrat nisva imela stikov - (B/3): Sprejeta sta bila oba partnerja - (B/5): reakcija brata je bila pozitivna - (A/15): Sodelavci so mojo partnersko zvezo normalno sprejeli

- (B/8): partnerja so vsi sodelavci sprejeli
Psihično nasilje: - (A/4): ni bilo prepovedano, da ne sme Matjaž priti k nam domov, ni bilo pa priporočljivo - (A/5): lahko prideva le zvečer, da ne bodo sosede videli - (A/6): lahko prideva vedno, ampak neopaženo skupaj
Homofobija: - (A/8): Bala sta se jezikov sosedov
Postavljanje meja: - (A/9): da na tak način ne bova hodila domov na obiske, da bova hodila takrat, ko bova imela čas in namen - (B/4): jaz že v startu povedal, da če jaz z nekom živim, je zame sprejemljivo edino to, ali prideva oba

7. SKLOP: Razkritje danes

Sprejetje lastne identitete: - (A/1): vsakič znova razkriti, jaz tukaj nimam takih problemov, ni nelagodij - (A/2): težav ob razkrivanju nimam več - (B/1): Nimam nelagodij ob vsakem ponovnem novem razkrivanju - (A/3): nikoli mi ni bilo žal, da sem se razkril - (B/2): ni žal, da sem se razkril
Čas: - (A/4): nisem naredil že 10 let prej
Najtežje razkritje: - (A/5): najboljšim prijateljem, ker smo bili skupaj celo življenje, celo mladost - (A/7): so ti res najboljši, dobri, stari prijatelji izvedeli med zadnjimi - (B/3): Vsem enako
Strah: - (A/6): Bal sem se, da me ne bodo sprejeli, da bomo prekinili vse odnose

8. SKLOP: Homofobično okolje

Homofobija: - (A/1): sploh še nisem doživel - (A/2): ni bilo nič homofobnega obnašanja - (A/3): eden rekel, ko smo imeli pogreb od mojega očeta, ko je videl Matjaža zraven mene, češ ali ga je mogel pripeljat s seboj - (B/1): nisem doživel homofobije
Ne prepoznavanje homofobije: - (B/2): en grafit na vasi, na električni omarici na sosedovi hiši, napisano, tako čudno, v smislu ti gej
Prepoznavanje homofobije: - (B/3): da je bilo homofobno obnašanje, homofobni grafit
Nelagodje: - (A/4): ne vem, če je bilo to za mene
Aktivizem: - (A/5): še nisem udeležil parade ponosa - (B/4): še nisem bil na paradi ponosa
Stiki s policijo: - (A/6): nikoli - (B/5): nikoli
Podpora: - (A/7): nisem obiskal nobene organizacije - (A/8): vedno in samo partner - (B/6): nisem obiskal organizacij za pomoč
Ovire: - (A/9): okolice in neodobravanja, ne sprejemanja - (B/7): v homofobični okolici in še v vzgoji.
(Ne)sprejemanje: - (A/10): v Sloveniji iz leta v leto homoseksualnost bolj sprejema - (A/11): ni več izgredov - (A/12): o tem ne govori - (A/13): da bi prišlo do izenačenja homoseksualnosti s hetero, pa mislim, da še mnoga

leta ne - (B/8): zakoni bodo počasi uredili - (B/9): ampak v glavah ljudi pa bo šlo to še počasneje - (B/10): homoseksualnost v Sloveniji ne bo nikoli enako cenjena kot heteroseksualnost
Lik dobrega vzora: - (B/11): ljudje, ki so na visokih in vplivnih položajih, in so cenjeni zaradi svojega dela, recimo zdravniki, znanstveniki, politične osebe, ki so homoseksualne, da bi se razkrile in dokazale, da niso nič slabše
Sprejetje lastne identitete: - (A/14): živim umirjeno - (A/15): svojo identiteto sem se povsem pomiril, sprejel in ozavestil - (B/12): vrede, nimam težav s homoseksualnim načinom življenja - (B/13): sem sprejel in ozavestil svojo identiteto
Dvomi zaradi spolne usmerjenosti: - (A/16): ne - (B/14): ne

10. POVZETEK

Večina teoretikov, ki se ukvarjajo s tematiko homoseksualnost, meni, da je razkritje dolg proces, ki traja celo življenje. Ko posameznik naglas pove, kakšna je njegova spolna usmerjenost, je razkrit. Strinjajo se v tem, da je za večino boleč proces, saj v socialnem okolju nimajo homoseksualne skupnosti ali nimajo dostopa do informacij ali pa živijo v zelo homofobičnem okolju in je prisoten strah, da če se razkrijejo, ne bodo več sprejeti in bodo ostali sami.

Raziskave so pokazale, da se večina istospolno usmerjenih oseb pred seboj razkrije v puberteti, nekje do 20. leta, poželenja po osebah istega spola pa naj bi bila opažena že mnogo prej.

Večina nerazkritih homoseksualcev meni, da se to dogaja samo njim in zato je razkritje še toliko težje. Znano je, da se prva razkritja običajno zgodijo v krogu prijateljev, sledi družina in ožja socialna mreža, vedno večji pa je trend, da se homoseksualci razkrijejo tudi pred delodajalcem.

Teorija piše, da večina prijateljev sprejme homoseksualnost prijatelja in tudi njegovega partnerja. Pri starših je zadeva malo drugačna, saj večina mater takoj začne iskati vzroke v sebi, češ da je otroka narobe vzgojila, da s tem plačuje stare grehe, da je homoseksualnost le vmesna faza, da se otrok še išče, češ da je zmeden in da se to da ozdraviti. Matere so običajno prve, katerim se otrok razkrije. Sledijo bratje in sestre, na koncu pa oče. Razlogi naj bi bili slabši odnosi z očetom, slaba komunikacija in razmerje moči. Hkrati, ko razkrijejo svojo spolno usmerjenost, razkrijejo tudi partnersko zvezo. Na koncu, po teoriji sodeč, sledi razkritje v delovnem okolju.

Velikokrat je razkritje v domačem okolju prepleteno s psihičnim nasiljem, le malokrat pa tudi s fizičnim. Starši otroka izsiljujejo, češ če jih ima rad, naj fanta pusti, naj si najde punco, ali pa mu prepovejo, da partner pride k njim domov, ali se mu posmehujejo in uporabijo sovražni govor, prekinejo stike itd.

V diplomskem delu, kjer sem naredila pluralno študijo primera z Jožetom in Matjažem, sem ugotovila, da so zgodbe o razkritjih zelo različne. Nobene ni možno posploševati na teoretične koncepte, vsaka zase je edinstvena. Poskušala sem raziskati, kako se nekdo definira kot gej in kako poteka razkritje, kako razkritje sprejme družina in če so razlike prej in po razkritju v družinski dinamiki, kakšne so ovire in strahovi pri razkrivanju pred prijatelji in v delovnem okolju, kako se soočati s homofobičnim okoljem. Za analizo odgovorov na raziskovalna vprašanja sem uporabila dvostopenjsko odprto kodiranje.

Pri pridobljenih podatkih mi je bilo najbolj zanimivo to, kaj vse je razkritje v družini pomenilo Jožetu v primerjavi z Matjažem. Jožetova mama je na razkritje reagirala, kot piše teorija, s stereotipno vlogo. Poleg tega je bilo prisotnega veliko obupa, joka, vprašanj, zakaj in podobno. Matjaževa mama pa je reagirala zelo »ne tipično«, saj je njegovo spolno usmerjenost takoj sprejela, brez izsiljevanja in negativnih občutkov. Prav tako je sprejela njegovega partnerja. Posledično je imel Matjaž ob razkritju manj stisk, negativnih občutkov in neodobravanj in tako doživljal manj stresa.

Kot drugo najbolj zanimivo ugotovitev izpostavljam, da je bil Jože star 30 let, ko se je prvič razkril, čeprav je sumil že zelo zgodaj, da je homoseksualec. Približno 15 let je tajil, skrival in prikrival svojo spolno usmerjenost. Nasprotje pa je Matjaž, ki se je razkril že pred 20. letom.

Z diplomskim delom sem želela podrobneje spoznati zgodbi razkritij Jožeta in Matjaža. Sedaj lažje razumem in si predstavljam, kaj pomeni razkritje in kakšne posledice in spremembe nosi s seboj. Imam več informacij in zdi se mi, da bom lahko po tej raziskavi in slišanih zgodbah tudi kot socialna delavka bolj empatična in uspešna pri delu z istospolno usmerjenimi osebami.